

Årsrapport

om norsk bilateral bistand

2008

Utgitt av Norad på oppdrag fra
Utenriksdepartementet

Norad

Direktoratet for utviklingssamarbeid
Postboks 8034 Dep, NO-0030 OSLO
Besøksadresse:
Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway

Tel: +47 22 24 20 30
Fax: +47 22 24 20 31

www.norad.no

Utenriksdepartementet

Postboks 8114 Dep. NO-0032 OSLO
7. Juniplassen/Victoria Terrasse, Oslo, Norway

Tel: +47 22 24 36 00
Faks: 22 24 95 80/81

www.regjeringen.no/ud
www.norway.info
www.landsider.no

ISBN 978-82-7548-427-5
ISSN 1502-2528

Introduksjon

Årsrapporten er fra og med 2009 webbasert og utgis ikke i trykt utgave. Denne PDF-en er en utskriftsvennlig sammenstilling av norad.nos landsider: www.norad.no/land, og er publisert oktober 2009. Landsidene på norad.no oppdateres fortløpende.

Denne årsrapporten beskriver det bilaterale utviklingssamarbeidet mellom Norge og 32 av landene i Afrika, Asia, Latin-Amerika, Midt-Østen og Europa som mottok mest bistand i 2008. Samlet norsk bistand i 2008 var på 22,6 milliarder kroner. Av dette var den bilaterale (inkludert den multi-bilaterale) bistand på 16 milliarder kroner. Rapporten viser til resultater fra prioriterte områder i samarbeidet, generelle utviklingstrekk i landene og beskriver det norske bidraget i denne sammenhengen.

Norad og Utenriksdepartementet utgir denne rapporten med ønske om at leserne skal kunne bruke den som et nyttig instrument i videre engasjement i forhold til utviklingsspørsmålene.

Innhold

Afghanistan	1
Angola	8
Bangladesh	13
Bosnia-Hercegovina	18
Burundi	22
Det Palestinske området	26
DR Kongo	31
Etiopia	35
India	39
Indonesia	43
Irak	48
Kina	52
Kosovo	56
Liberia	59
Madagaskar	63
Malawi	68
Mali	72
Mosambik	76
Nepal	82
Nicaragua	85
Nigeria	90
Pakistan	94
Serbia	99
Somalia	103
Sri Lanka	107
Sudan	111
Sør-Afrika	117
Tanzania	122
Uganda	126
Vietnam	132
Zambia	137
Øst-Timor	143

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Afghanistan

Norsk bistand til Afghanistan økte med 50 prosent i 2008 og utgjør 750 millioner kroner per år. Afghanistan står overfor enorme utfordringer for å lykkes med å skape stabilitet og sosial og økonomisk utvikling. Landet er helt avhengig av bistand. Floraen av givere og tiltak er stor og en bedre koordinering av den internasjonale innsatsen er nødvendig. Det er et mål for norsk bistand å støtte økt afghansk eierskap, ansvar og kontroll over egen utvikling. Det er viktig for Norge at det internasjonale giversamfunnet støtter oppunder Afghanistans nasjonale utviklingsplan, som ble vedtatt i mai 2008.

Styresett og korrupsjonsbekjempelse

Offentlig forvaltning i Afghanistan har lav kapasitet, både på sentralt og lokalt plan. Reform av styresett, økt kapasitet i offentlig forvaltning og styrking av politi- og justissektoren er grunnleggende for at afghanske myndigheter selv skal kunne lede utviklingen og bedre det offentlige tjenestetilbudet.

Gjennom verdensbankens flergiverfond (ARTF) støttet Norge et nasjonalt justisprogram for å bedre kapasitet til høyesterett, domstoler, påtalemyndighet og justisdepartementet. Gjennom FNs utviklingsprogram har Norge støttet utdanning av ledere i offentlig sektor, samt reform og utvikling av lokalt styresett og reformer i offentlig sektor på alle nivåer. Det ble gjort blant annet via det såkalte Afghanistan Sub Governance programme som har som formål å støtte provinsmyndighetenes kompetanse til bedre tjenestelevering. Norsk støtte til programmet har blant annet bidratt til opprettelsen av et nytt direktorat for lokalt styresett: Independent Directorate for Local Governance (IDLG).

Korrupsjon er et omfattende problem som hindrer stabil og bærekraftig utvikling. Norge har vært en

Fakta om Afghanistan

Total norsk bistand 2008: 737 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: Ikke tilgjengelig (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 165

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,1 %

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

pådriver i dialogen og bevisstgjøringen om dette og for Afghanistans ratifisering av FNs antikorrupsjonskonvensjon. Norge har til nå vært den største giveren til FNs antikorrupsjonsprosjekt (ACT). Det er gjennomført flere studier og tiltak i finans-ministeriet, og et statlig antikorrupsjonsorgan er etablert. Norge har fortsatt støtten til den lokale, frivillige organisasjonen Integrity Watch Afghanistan (IWA). Organisasjonens rapporter om korrupsjon bidro til å sette temaet på dagsorden, både lokalt og overfor internasjonale givere. Gjennom Flyktningshjelpen har Norge støttet et pilotprosjekt for juridisk kapasitetsbygging blant myndigheter og tradisjonelle ledere.

Utdanning

Norge har gjennom det nasjonale utdanningsprogrammet EQUIP - under verdensbanens flergiverfond (ARTF) - bidratt til at seks millioner barn går på skole. Programmets satsning på å utdanne kvinnelige lærere har vært viktig for å øke jenteandelen, som utgjør nær 35 prosent.

Programmet har økt i omfang og blant annet bidratt til 5000 skolestyrer, tilskudd til 2700 skoler, og til finansiering av nærmere 800 nye skoler, hvorav 300 av disse er ferdigstilt. EQUIP har også bidratt til å bygge 24 kontorer for utdanningsmyndighetene ute i provinsen og at mer enn 30 000 lærere har fått økt kunnskap.

Norge har vært svært aktive i den nordlige provinsen Faryab. I 2007 ble det innledet et arbeid for å bistå myndighetene til å nå full skoledekning gjennom å øremerke midler til 82 nye skoler. Arbeidet er forsinket, men de siste 56 skolene er lovet ferdigstilt i 2009. Norge har også inngått en langsiktig avtale om å støtte et nytt nasjonalt institutt for økonomisk og administrativ utdanning (NIMA) i Kabul. Det er tatt opp 2500 studenter fra hele landet, hvorav 25 prosent kvinner.

Landsbygdutvikling

Grunnprinsippet om å basere programmene innen landsbygdutvikling på lokalsamfunnenes egne prioriteringer og behov er videreført. Utvikling av lokalt styresett, jordbruk og irrigasjon, solenergi, drikkevannforsyning og helse, utdanning, forebygging mot humanitære katastrofer samt kvinner og likestilling er de mest etterspurte innsatsområdene.

Den multilaterale støtten til nasjonale programmer gjennom Verdensbanken og FN har vært sterkt knyttet til etablering og utvikling av lokale institusjoner for gjennomføring av lokale utviklingsplaner. Programmene er basert på lokal deltakelse der lokalsamfunnenes medinnflytelse har bidratt til å dempe konflikter og styrke deres innflytelse overfor myndighetenes institusjoner på sentralt og lokalt nivå. Tillitsbygging mellom lokalsamfunn og myndigheter krever at programmene leverer varer og tjenester som lovet. Resultatutviklingen har vært positiv, men forsinkelser har gjort at tillitsbyggingen ennå ikke er tilfredsstillende. Norge har bidratt aktivt i ulike fora for å effektivisere gjennomføringen av programmene.

Den bilaterale programstøtten ble kanalisert gjennom de frivillige organisasjoner. De langsiktige partnerskap med Kirkens Nødhjelp, Afghanistankomiteen og danske DACCAR er videreført, mens franske ACTED i 2008 ble tatt inn som ny partner. Programmene har en høy humanitær profil ved at en vesentlig andel av innsatsen er rettet mot å dekke lokalsamfunnenes primærbehov, inkludert fokus på kvinners rettigheter. Norges langsiktige støtte har gitt økt forutsigbarhet for

partnerorganisasjonene og bidratt til at tilliten fra lokalsamfunnene er økt. En utfordring i 2008 var likevel sikkerhetstruslene, særlig i Ghormach-distriktet i Faryab-provinsen. For å bidra til stabilitet i Ghormach ble det igangsatt et nødhjelpsprogram for å avhjelpe akutte behov for levering av sosiale tjenester samt støtte til landbruk og vannforsyning.

Energi

Olje for Utvikling-samarbeidet er videreført og det er oppnådd flere positive resultater i 2008. Norge har blant annet bidratt til å øke kapasiteten i fagdepartementet. Norge har også bidratt aktivt til at det i 2008 ble vedtatt en ny petroleumslov i landet. Loven gir grunnlaget for ny aktivitet innen sektoren. Olje for Utvikling har bidratt i arbeidet med å revidere forskriftene til loven, med sikte på å lyse ut to gassfelt og et oljefelt i Shebergan for internasjonalt anbud.

Foruten Olje for Utvikling og solenergi prosjekter har energi ikke vært et hovedsatsningsområde. I oppfølgingen av prioriteringen fra Paris-konferansen er det etablert en dialog med afghanske myndigheter, UNAMA og andre givere med sikte på en mulig utvidelse av Norges engasjement i energisektoren. Afghanistan har for øvrig også signalisert interesse for medlemskap i Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), noe som er positivt for å bidra til åpenhet og motvirke korrupsjon innen råvaresektoren.

Kvinner og likestilling

Situasjonen for kvinner i Afghanistan er den vanskeligste i verden, etter Niger, i følge Gender Development Index. Mødre dødeligheten er fortsatt svært høy. Til tross for 30 år med krig er det flere menn enn kvinner i landet. Vold mot kvinner er utbredt og det er også en del tilfeller av selvsykdom og selvmord. Kvinnedeltakelsen i privat og offentlig sektor er lav. I Parlamentet er det i imidlertid opp mot 30 prosent kvinnelige representanter som følge av lovregulering, men det er bare én kvinnelig statsråd blant de 25 regjeringsmedlemmene. Det vil ta tid å styrke kvinners stilling i landet.

For å øke kunnskapen om kvinners situasjon utarbeidet Kvinneministeriet, i samarbeid med UNIFEM, publikasjonen *Women and Men in Afghanistan. Baseline statistics on Gender*. UNIFEM bidro også til ferdigstilling av den nasjonale handlingsplanen for kvinner for perioden 2008-2018. UNIFEM har også arbeidet for å bedre kvinners kjennskap til lovverket, lette adgangen til rettshjelp, samt styrke deres politiske deltakelse. Norge har støttet UNIFEMs fond mot vold mot kvinner (EWAW) samt arbeidet relatert til FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinners deltagelse i fredsprosesser.

Det har også blitt arbeidet med å øke andelen jenter i skolen, særlig gjennom utdanningsprogrammet EQUIP. I deler av landet har angrep på skoler vært et stort problem, særlig jenteskoler. I 2008 startet myndighetene, med bistand fra EQUIP, et arbeid for å gjenåpne ødelagte skoler. I tillegg har Norge finansiert murer rundt jenteskolene i Faryab og gitt tilskudd for å øke antall kvinnelige lærere. Gjennom Care International har Norge støttet et prosjekt som hjelper minst 5000 enker i Kabul ved å etablere en organisasjon som kan ivareta deres rettigheter og behov.

Humanitær bistand, fred og forsoning

280.000 flyktninger returnerte frivillig fra Pakistan og Iran i 2008. I tillegg ble 400.000 deportert fra

Iran. Samtidig har konfliktene i Nord-Pakistan drevet tusentalls pakistanske familier over grensen til Afghanistan. Norge ga derfor store bidrag til Flyktningshjelpen og UNHCR for å avhjelpe situasjonen.

I 2008 fikk flere av de norskstøttede programmene en langt sterkere humanitær profil grunnet langvarig tørke og matmangel. Sammen med guvernøren og FN i Faryab-provinsen ga Norge støtte til et forebyggende nødhjelpsprogram, gjennom bygging av syv beredskapslagre, samt innkjøp og lagring av nødhjelpsrasjoner og dyrefor.

Afghanistan har et stort behov for minerydding etter mange år med konflikt. Norge har bidratt med midler til organisasjonen HaloTrust som har hatt betydelig fremgang i mineryddingsarbeidet gjennom 2008. Norge støttet også et FN-ledet prosjekt for avvæpning av illegalt væpnede grupper (DIAG).

Norge har markert seg tydelig på menneskerettighetsområdet i 2008. Støtten gikk til flere ikke-statlige organisasjoner som jobber for å styrke fri medier, overgangsrettferdighet og kvinners rettigheter. Norge har støttet opprettelsen av en enhet for menneskerettighetsspørsmål i justisministeriet. Norge har også støttet et byrå (ANSO) som samler og analyserer informasjon om sikkerhetssituasjonen for organisasjoner som jobber med bistand og menneskerettigheter.

Fakta om Afghanistan

Anslått folketall 2007

29,9 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

Ikke tilgjengelig (MUL)

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

Ikke tilgjengelig

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 36 %

Industri 24 %

Tjenester 39 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

Ikke tilgjengelig

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Ja

Bistandsnivå per innbygger (2005)

Ikke tilgjengelig

Bistand som andel av BNI

36 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

39 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

Ikke tilgjengelig

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

165

Endring 2000-2007: -18

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

18

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

0,1 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

22 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

98,5 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

Ikke tilgjengelig

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

65,7 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

59

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

33

Høyere (tertiær)

28

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

28 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

Ikke tilgjengelig

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008) 0,2 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008) 1,5

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

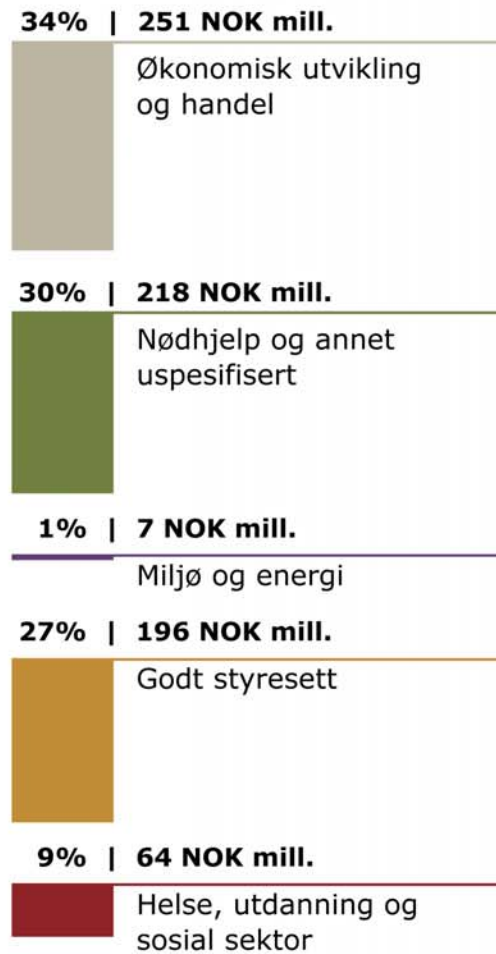
Bilateral bistand til Afghanistan

Total bistand 2008: 737 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Angola

I 2008 ble det for første gang på 16 år avholdt valg på nasjonalforsamling i Angola. Det sittende regjeringspartiet vant en overveldende seier med over 81 prosent av stemmene. Angola har store naturressurser og den økonomiske veksten var fortsatt høy. Angolanske myndigheter har behov for faglig bistand på mange områder. Kompetansen til norske organisasjoner og fagmiljøer er derfor nyttig i arbeidet med å skape en god samfunnsutvikling. Det norske samarbeidet er i all hovedsak fokusert rundt godt styresett og menneskerettigheter, energi/petroleumssektoren og fiskerisektoren.

Styresett og menneskerettigheter

Gjennom det strategiske samarbeidet med Norsk Folkehjelp fortsatte de fire lokale organisasjonene Mãos Livres, AJPD, Development Workshop og ADRA å arbeide med rettighetsspørsmål. Den norske støtten gikk til å styrke organisasjonene og deres posisjon i det sivile samfunnet. Særsilt vekt ble lagt på kapasitetsbygging av organisasjonene, kvinner og likestilling.

Norge bidro til å styrke sivilsamfunnet ved å støtte et nettverk av kirker som arbeider for fattiges rettigheter, hvor kvinner og HIV/Aids står sentralt. For å støtte opp om den demokratiske utviklingen ble det gitt støtte til borgerrettsaktiviteter rundt valgforberedelser og selve valgprosessen. Kirkens Nødhjelps partnerorganisasjoner ble gitt støtte for arbeid innenfor menneskerettigheter, HIV/Aids og vann- og helsetjenester. Det ble gitt faglig og finansiell støtte til å organisere grupper som sørger for tilgang til rent vann i landsbyene. Dette førte i 2008 til at omkring 16 000 personer fikk tilgang til rent vann.

Norge finansierte tiltak for å øke bevisstheten og kunnskapen om menneskerettigheter og

---

Fakta om Angola

Total norsk bistand 2008: 102 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 2540 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 158

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 2,1 %

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

---

bekjempelse av menneskehandel. Støtten ble gitt gjennom International Organization for Migration (IOM) hvor målgruppen var ansatte i politi og immigrasjonsmyndigheter, inkludert kvinnelige betjenter.

I forbindelse med forberedelsene til valg på nasjonalforsamling i september 2008 støttet Norge den nasjonale valgplattformen sammen med andre givere som Nederland og Spania. Støtten gjorde det mulig å ha en nasjonal observasjon av valget, og rundt 1 018 valgobservatører rapporterte fra valget fra alle provinsene. Det norske og nederlandske bidraget ble kanalisert gjennom National Democratic Institute (NDI).

Et forskningssamarbeid mellom det katolske universitetets forskningsinstitutt (CEIC) i Luanda og det norske Christian Michelsens Institutt ble videreført i 2008. En rekke forskningsprosjekter innen mikrofinans, bedrifters samfunnsansvar, makroøkonomi og kirkens rolle i arbeid for fattigdomsreduksjon ble påbegynt.

Støtte ble også gitt for å opprettholde produksjon av radioprogrammer. Norge bidro til opplæring av journalister både i Luanda og i provinsene.

Utdanning

Den norske støtten var med på å styrke kvaliteten i grunntutdanningen og lærerutdanningen, og å utvikle skolebøker og annet læremateriell. Norge ga sine midler via UNICEF som er en foretrukket partner av de angolanske myndighetene. Mange av aktivitetene har vært rettet mot jenter. I 2008 var det en økning på 66 prosent som begynte i første klasse, noe færre jenter enn gutter.

Norge støttet også en helsekampanje som resulterte i at mer enn 3 millioner barn mottok behandling for mark og amøber. Kampanjen bidro til både økt forståelse for helse og hygiene blant elever og lærere samt mindre fravær av elever.

Gjennom ADPP ble det bygget en internatskole for lærerutdanning i provinsen Bié med norske midler. 20 prosent av de som begynte på utdanningen, var kvinner, en økning på fire prosent fra året før.

Olje og energi

Norge er inne i fase to i samarbeidet med Petroleumsdepartementet og Oljedirektoratet i Angola. Samarbeidet skal styrke forvaltningen av Angolas oljeressurser og bidra til bærekraftig utvikling av landets økonomi. Bedre forvaltning av petroleumsdata, styrking av regulatorrollen og økt kompetanse i Petroleumsdepartementet er viktige elementer i programmet. I 2008 ble det gjennomført en organisasjonsutviklingsprosess i petroleumsdepartementet.

Støtten til reformenheten i energidepartementet ble videreført, hvor et hovedelement er utarbeidelse av nye tariffier.

Minerydding

I 2008 ble nesten halvannen million kvadratmeter ryddet for norske midler. Det var 48 prosent mer enn planlagt. Antallet fjernede sprenglegemer økte fra 250 til 344. I løpet av året introduserte Norsk folkehjelp et nytt konsept for minerydding. Angolanske myndigheter har økt den offentlige innsatsen til minerydding betydelig, og det er en rekke kommersielle, private selskaper som påtar seg mineryddingsoppgaver.

Miljø

Den norske støtten til forskning på oljeproduksjonens negative konsekvenser på fiskeribistanden ble videreført i samarbeid mellom Havforskningsinstituttet og fiskeriforskningsinstituttet. Samarbeidet har tatt i bruk forskningsskipet Dr. Fr. Nansen. Norsk faglig bistand er et viktig element i samarbeidet.

Norsk støtte bidro i 2007 og 2008 til etablering av vannsystemer, vann- og sanitærartikler for spesielt utsatte familier, utstyr for oppsamling av regnvann ved åtte skoler og bygging av latriner. Flere av aktivitetene hadde i tillegg stor effekt på bekjemping av koleraepidemien. Antall tilfeller ble kraftig redusert, fra 16 899 tilfeller mellom januar og oktober i 2007 til 9 397 tilfeller i samme periode i 2008 (Unicef).

Kvinner og likestilling

Norge bidro til at kvinner ble mer politisk aktive, ved å støtte et kvinneprogram gjennom Norsk Folkehjelp. Videre ble det spredd informasjon om FNs resolusjon 1325 i en rekke kvinnetnettverk og organisasjoner. Radioprammer ga kvinner informasjon om deres rettigheter. Kjønnssensitiv budsjettering sto også på agendaen i Norsk Folkehjelps arbeid.

Et annet tiltak som ble støttet, fremmet kvinnelig deltakelse i lærerutdanningen og i samfunnet for øvrig, blant annet ved å bygge en internatskole for lærerutdanning. Også innen videreutdanning ble det satset spesielt på kvinner.

HIV/Aids

Sammen med svenske Sida støttet Norge antiretroviral behandling av barn. Dette er nå tilgjengelig i samtlige av landets 27 sykehus. I 2005 var det kun to avdelinger for slik behandling av barn. Norge finansierte også mobile enheter for HIV-testing, informasjon til ungdom om HIV/Aids og etablering av 470 ungdomsklubber, hvor HIV/Aids er et hovedtema.

Næringsliv

Angola er Norges største økonomiske partner i Afrika. For oljeselskapet Statoil, som har en andel på 11 prosent av oljeproduksjonen i landet, er Angola den viktigste samarbeidspartner utenfor Norge. Angola er også blant de ti landene i verden der Norge har størst investeringer, spesielt innen oljesektoren.

Ambassaden har i 2008 etablert et næringsforum med fokus på bedriftenes samfunnsansvar, hvor de norske bedriftene i Angola deltar.

Fakta om Angola

Anslått folketall 2007 16,9 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	2540 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	10,5 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 9 % Industri 70 % Tjenester 21 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	3,7 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Ja
Bistandsnivå per innbygger (2005)	28 USD
Bistand som andel av BNI	1,5 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	31 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,484
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	158
Endring 2000-2007: -18	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	14
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	2,1 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	50 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	83,1 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	Ikke tilgjengelig
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	27,8 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	Ikke tilgjengelig
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	Ikke tilgjengelig
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	37 %
Kvinner estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,62

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

8 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

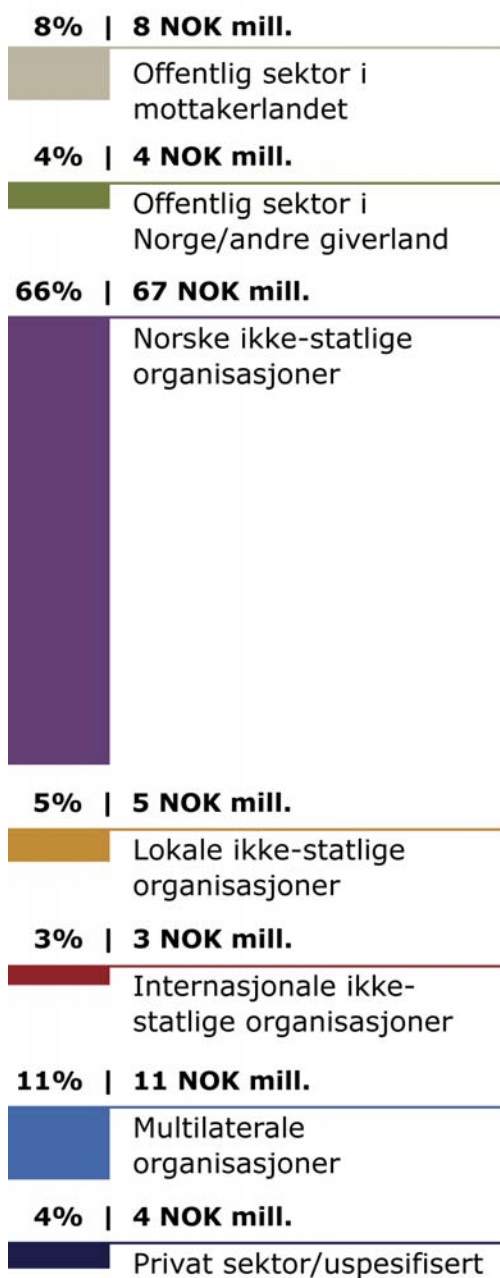
1,9

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Angola

Total bistand 2008: 102 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Bangladesh

Bangladesh har vært et viktig samarbeidsland for Norge helt siden 1973. Landet har hatt en god økonomisk og sosial utvikling over mange år, med årlig økonomisk vekst på 5-6 prosent i 20 år. Gradvis er Bangladesh blitt mindre avhengig av bistand. Internasjonal bistand utgjør nå om lag to prosent av landets brutto nasjonal produkt. Norsk støtte til Bangladesh gikk i hovedsak til utdanning, styresett og menneskerettigheter, og olje og energi.

Utdanning

Om lag 90 prosent av skolepliktige barn i Bangladesh begynner nå på den femårige grunnskolen, takket være et av verdens største sektorprogrammer innen utdanning. Sammen med ti andre givere støttet Norge myndighetenes program som omfatter 16 millioner grunnskolebarn. Like mange jenter som gutter begynner på skolen. Det er imidlertid ikke alle som fullfører grunnskolen. Det var i 2008 gode resultater når det gjelder trykking og distribusjon av lærebøker, bygging av klasserom, latriner og brønner, samt antall lærere og lærere under utdanning.

Ikke alle barn i skolepliktig alder fanges opp av det offentlige systemet. Derfor støttet Norge også den frivillige organisasjonen BRAC som driver grunnskoler for fattige barn. Seksti prosent av elevene ved skolen er jenter. Hittil har 3,3 millioner barn fått gå på skole gjennom dette programmet, som har førskoler, grunnskoler og ungdomsklubber. Funksjonshemmede og etniske minoriteter har spesiell prioritet. På ungdomsklubbene diskuterer ungdom tabubelagte tema som medgift, barneekteskap og Hiv/Aids.

Menneskerettigheter

Fakta om Bangladesh

Total norsk bistand 2008: 132 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 470 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 61

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,1 %

Barn i barneskolen: 89,6 %

Norge støttet Bangladesh Legal Aid and Service Trust (BLAST), en ikke-statlig organisasjon som yter fri rettshjelp til fattige kvinner og menn. Familierelaterte saker er den største kategorien av saker organisasjonen hjelper folk å løse, og hele 80 prosent av organisasjonens klienter er kvinner. Gjennom støtten ble mange rettsvister løst, dels i det formelle rettssystemet, dels ved mekling. 91 prosent av sakene gikk i favør av kvinner som slik blant annet ble sikret eiendomsrett, kompensasjoner og utestående lønn. BLAST driver opplysningsarbeid i utvalgte områder, og har her kunnet påvise nedgang i antall barneekteskap og medgiftsaker.

Videre bidro Norge til bekjempelse av menneskehandel ved å støtte et tiltak i regi av International Organisation for Migration (IOM). IOM samarbeidet i fjor aktivt med bangladeshiske myndigheter både sentralt og lokalt. Aktiviteter knyttet til informasjon, opplæring og forebygging sto sentralt.

Styresett og korrupsjonsbekjempelse

Bangladesh kommer ifølge internasjonale statistikker dårlig ut når det gjelder styresett og korrupsjon. Overgangsregjeringen som overtok 11.januar 2008 hadde bekjempelse av korrupsjon som en av sine fanesaker og Norge inviterte derfor Bangladesh til å delta i "Curruption Hunter Network" - et internasjonalt nettverk med sekretariat i Norad. Antikorrupsjonskomitéens formann deltok på nettverkets samlinger i 2008.

Norge videreførte støtten til Transparency International Bangladesh (TIB). TIB er godt utbygget med lokalkontorer i 34 av 64 distrikter. Norsk støtte går til å bevisstgjøre befolkningen om korrupsjon, blant annet ved å undersøke og avsløre korrupsjon. TIB publiserer regelmessige rapporter og deres avsløringer har fått bred medieomtale. Prosjektet har ført til større bevissthet om problemet, men det er foreløpig ikke grunnlag for å si at korrupsjonsnivået er gått ned.

Andre frivillige organisasjoner som fikk norsk støtte innen styresett-området i 2008 var Centre for Policy Dialogue (CPD) og Asia Foundations. Sistnevnte arbeidet med tiltak som bidro til at parlamentsvalget som fant sted i desember i fjor ble demokratisk gjennomført. Støtte til å etablere et elektronisk velgermantall førte til at hele 81 millioner velgere ble registrert og var et annet viktig bidrag til et fredelig og rettferdig valg.

Kvinner og likestilling

Norge støttet bangladeshiske kvinneorganisasjoner som jobber med juridisk veiledning og støtte til å bringe saker frem for rettsapparatet, bekjempelse av vold mot kvinner og mekling i samlivskonflikter, medgift og vold, samt kamp om kvinners rettigheter på arbeidsplassen (se også styresett og menneskerettigheter).

I tillegg støttet Norge en nasjonal mediakampanje for å nå FNs tusenårsmål nummer tre: Fremme likestilling og styrke kvinners stilling.

Næringsutvikling og energi

Små og mellomstore bedrifter fikk støtte fra Norge gjennom et flergiverprogram ledet av International Finance Corporation. Målet er fattigdomsreduksjon og økonomisk vekst ved å styrke lokalt

næringsliv.

Gjennom støtte til Asiabankens "Gas Transmission Development Project" var Norge med på å styrke Energiministeriets arbeid med forvaltning av naturressursene olje, gass og kull. Spesielt bidro dette til institusjonsbygging av Hydrocarbon Unit i Energiministeriet.

Norge støttet et FN-program for kvalitetsbedring i tekstilindustrien og et EU-program for kontroll av frossen sjømat for eksport.

Kultur

I forbindelse med at professor Yunus og Grameen Bank ble tildelt Nobels Fredspris i 2006 laget Nobels Fredssenter en utstilling om Yunus og Grameen Bank. I 2008 ble dette med norske midler videreført og to utstillinger ble laget, en permanent utstilling og en vandreutstilling. Norge støttet også Centre for Asian Theatre. De jobbet med å fremme menneskerettigheter og sosial utvikling gjennom profesjonelt teater, i tillegg til å promotere norsk samtidsdrama.

Det ble også gitt midler til et konserveringsprosjekt under Shilpakala Academy. Utdanning innen konservering og restaurering var en del av prosjektet, samt etablering av et laboratorium. Norge undertegnet en avtale med den anerkjente kulturorganisasjonen Chhayanaut. Støtten går til å etablere et ressurscenter som skal brukes til å bevare viktige musikktradisjoner i landet.

Fakta om Bangladesh

Anslått folketall 2007 159 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	470 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	5,6 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 19 % Industri 28 % Tjenester 53 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1,1 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	9 USD
Bistand som andel av BNI	2,1 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	46 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,524
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	61
Endring 2000-2007: -18	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	5,7
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	0,1 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	80 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	70,8 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	89,6 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	22,9 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	108
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	106
Høyere (tertiær)	57

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	6,1 %
Kvinnerns estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,46

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

1,8 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

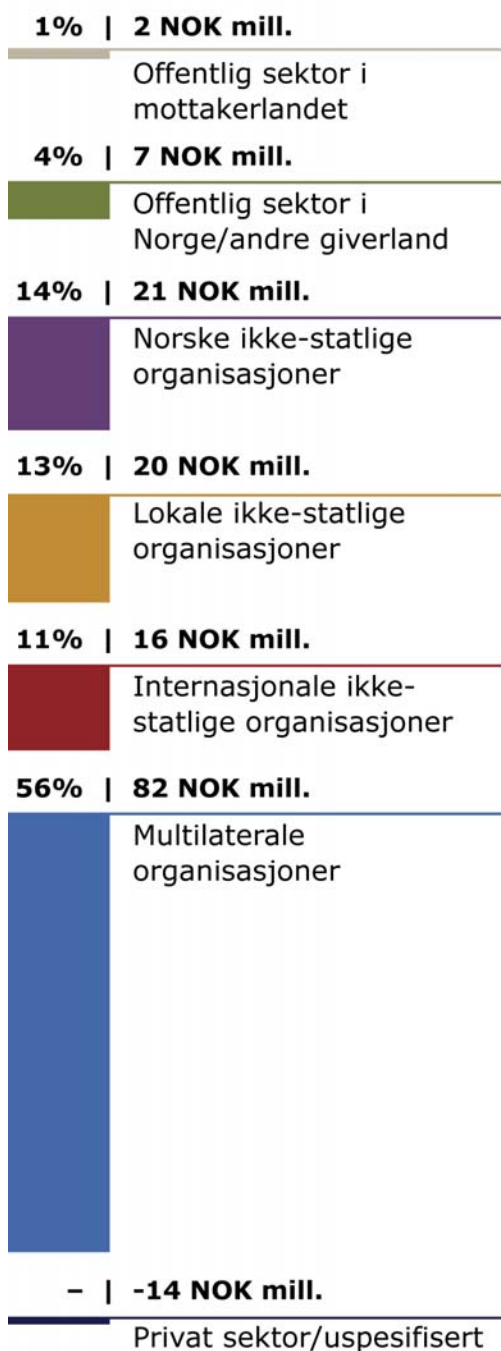
2,1

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

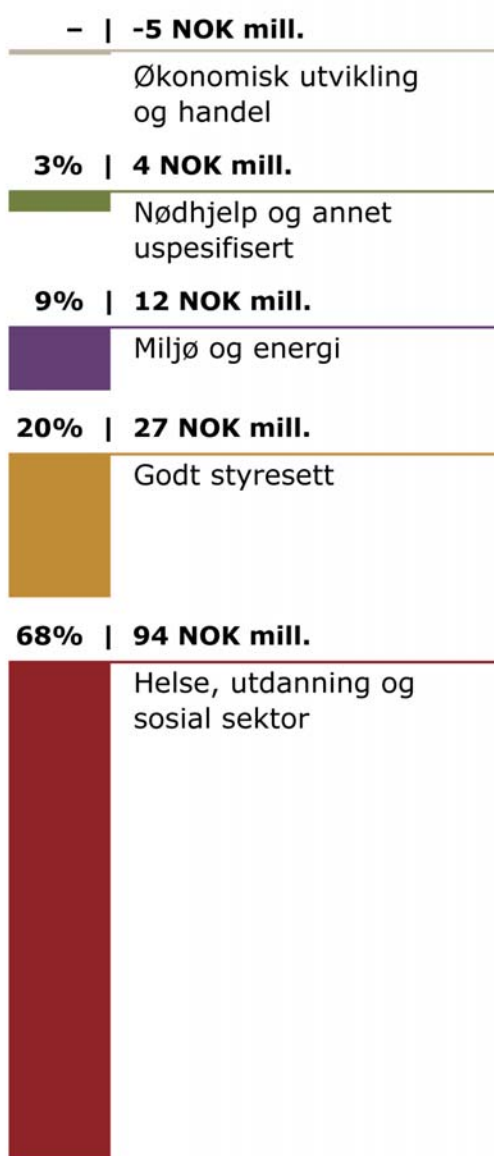
Bilateral bistand til Bangladesh

Total bistand 2008: 132 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Bosnia-Hercegovina

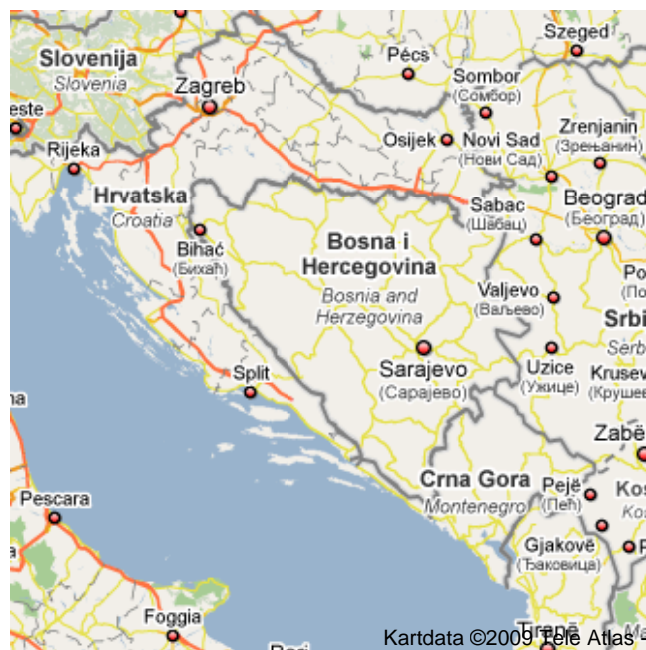
Bosnia-Hercegovina preges fremdeles av krigen på 90-tallet. Landet er delt i to enheter, i en serbisk republikk og en bosnisk-kroatisk føderasjon. De felles statlige institusjonene er svake og viktige reformer må gjennomføres for at landet skal komme videre på veien mot medlemskap i EU og NATO. De politiske lederne er imidlertid grunnleggende uenige om landets fremtid, noe som hemmer Bosnia-Hercegovinas politiske og økonomiske utvikling. Norsk innsats går til justissektoren, næringsutvikling og minerydding.

Styresett

Rettsystemet er en viktig del av et fungerende demokrati. I Bosnia-Hercegovina kan det også spille en avgjørende rolle for deler av freds- og forsoningsarbeidet. Norge har gitt mye bistand til påtalemyndigheter og domstoler for å gjøre dem bedre i stand til å rettsforfølge krigsforbrytere, samt bekjempe organisert kriminalitet og korrupsjon. Norge har hatt en særlig viktig rolle i etableringen av en sentral domstolsadministrasjon. Norsk bistand har vært viktig for utviklingen av et rettsystem i tråd med europeiske standarder i Bosnia-Hercegovina.

En viktig del av forsoningsprosessen er å skape klarhet i hva som faktisk skjedde under krigen. Norge har støttet flere tiltak som samler og sprer informasjon om krigsforbrytterrettssaker. Norge har også gitt bistand til et senter som har gjort et stort og viktig arbeid med å samle dokumentasjon om døde og savnete personer under krigen. Norge har også støttet arbeidet med å identifisere savnede personer. Nansen Dialog-nettverket har med norsk støtte arbeidet med lokalt forsoningsarbeid i flere kommuner i landet, blant annet i Srebrenica.

Næringsutvikling

Fakta om Bosnia-Hercegovina

Total norsk bistand 2008: 109 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 3790 USD

Barnedødelighet per 1000: 15

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: Ikke tilgjengelig

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

Bosnia-Hercegovina kjennetegnes av høy arbeidsledighet og liten fremtidsoptimisme, noe som forsterker spenningene i samfunnet. Norge støtter flere prosjekter som bidrar til utvikling av næringslivet og økt sysselsetting. I Tuzla har en norsk-finansiert næringslivsinkubator satset på IKT-sektoren. Dette prosjektet har fått betydelig positiv oppmerksomhet i Bosnia, både på grunn av de resultatene som er oppnådd og på grunn av at prosjektet representerer en ny måte å arbeide på når det gjelder støtte til entreprenørskap i landet. På bakgrunn av de positive erfaringene starter nå et liknende prosjekt i Banja Luka. Norge har også etablert kontakt med USAID om samarbeid for å etablere e-biz-sentra innenfor landbruk, turisme, møbel/trebehandling og verktøyproduksjon. Sentrene vil tilby IKT-tjenester til småbedrifter som ikke har råd til å investere i dette selv.

Minerydding

Bosnia-Hercegovina har fremdeles store mineinfiserte områder etter krigen på 90-tallet. Norge, gjennom Norsk Folkehjelp, bidrar til minerydding i landet i tråd med forpliktelsene i Minekonvensjonen.

Fakta om Bosnia-Hercegovina

Anslått folketall 2007

3,8 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

3790 USD

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

5,4 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 10 %

Industri 22 %

Tjenester 98 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

1,3 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Nei

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

Ikke tilgjengelig

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,802

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

15

Endring 2000-2007: -18

Mødredødelighet per 1000 fødsler (2005)

0,03

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

Ikke tilgjengelig

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

99 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

Ikke tilgjengelig

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

Ikke tilgjengelig

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

0,2 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

93

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

103

Høyere (tertiær)

Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

12 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

Ikke tilgjengelig

Miljø

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008) 3,2

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Bosnia-Herzegovina

Total bistand 2008: 109 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

15% | 16 NOK mill.

Offentlig sektor i mottakerlandet

19% | 21 NOK mill.

Offentlig sektor i Norge/andre giverland

30% | 33 NOK mill.

Norske ikke-statlige organisasjoner

6% | 7 NOK mill.

Lokale ikke-statlige organisasjoner

15% | 16 NOK mill.

Internasjonale ikke-statlige organisasjoner

3% | 4 NOK mill.

Multilaterale organisasjoner

11% | 12 NOK mill.

Privat sektor/uspesifisert

Fordelt på sektor

20% | 21 NOK mill.

Økonomisk utvikling og handel

0% | 0 NOK mill.

Nødhjelp og annet uspesifisert

10% | 11 NOK mill.

Miljø og energi

64% | 70 NOK mill.

Godt styresett

6% | 6 NOK mill.

Helse, utdanning og sosial sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Burundi

I 2007 besluttet Norge å øke den norske bistanden til landet for å bidra til fred, stabilitet og utvikling både i Burundi og i hele Store Sjøer-regionen. Rundt 100 millioner norske kroner gis hvert år i perioden 2007-2009. Norge samarbeider nært med Nederland, som også er en "fersk" bistandsgiver i Burundi. I arbeidet som FNs Fredsbyggingskommisjon gjør i landet har Norge spilt en sentral rolle.

Budsjettstøtte og styresett

Mer enn halvparten av den norske bistanden gikk til budsjettstøtte, kanalisert gjennom Verdensbanken. Målet er at dette skal bidra til sosial og økonomisk utvikling, som er nødvendig for å sikre fredsprosessen i landet.

Fattigdomsstrategien var i 2008 høyere prioritert i statsbudsjettet enn tidligere, selv om Burundi ikke har nådd alle målene. Spesielt situasjonen for grunnskoleutdanning og helse har bedret seg. Finansforvaltningen er bedre enn tidligere, men mye gjenstår.

I 2007 opprettet myndighetene et politisk forum for dialog med giverne. Dette har ikke fungert etter intensjonen. Utenriksministeren har nå fått tilbake ansvaret for bistanden, etter at det i en kort periode lå under finansministeren.

Kvinner og likestilling

I støtten som gikk til norske frivillige organisasjoner var hensynet til kvinner og likestilling spesielt viktig, og Norge støttet arbeid knyttet til kvinners rettigheter gjennom blant annet CARE International og Kirkens Nødhjelp.

Utdanning

Fakta om Burundi

Total norsk bistand 2008: 145 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 110 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 180

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 2 %

Barn i barneskolen: 81,3 %

Norge har støttet utdanning av lærere gjennom TEP-programmet (Teachers Emergency Package), som er utviklet av FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO). Flyktningshjelpen følger opp overfor myndighetene slik at lærerne integreres i Burundis nasjonale utdanningssystem fra 2010. Over 40 prosent av programmets lærere er kvinner.

Fred og forsoning

Norge har siden 2002 støttet Verdensbankens regionale demobiliseringsprogram (MDRP), som dekker demobilisering i ni land i Store Sjøer-regionen. Støtten har blant annet bidratt til gjennomføring av det nasjonale demobiliseringsprogrammet i Burundi. Programmet skulle vært avsluttet i fjor. Ettersom flere av aktivitetene ikke er ferdig og sikkerhetssituasjonen fortsatt er sårbar, har Norge gått inn for å støtte et overgangsprogram for videre demobilisering. Norge støttet også etableringen av Store Sjøer-konferansens faste sekretariat i Bujumbura. Betydelig støtte gikk også til Flyktningshjelpens arbeid med tilbakevendte og internt fordrevne flyktninger i Burundi.

Antikorrupsjon

Norge bidro til korrupsjonsbekjempelse gjennom å støtte Verdensbankens " Economic Reform Support Grant" - et program som blant annet støtter økt åpenhet i finansforvaltningen.

Fakta om Burundi

Anslått folketall 2007

8,5 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	110 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	2,4 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 35 % Industri 20 % Tjenester 45 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	5 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Ja
Bistandsnivå per innbygger (2005)	Ikke tilgjengelig
Bistand som andel av BNI	52,8 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	39,2 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,382
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	180
Endring 2000-2007: -18	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	11
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	2 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	71 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	64,3 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	81,3 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	26,7 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	93
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	72
Høyere (tertiær)	46

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	30,5 %
Kvinner estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,55

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

5,6 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

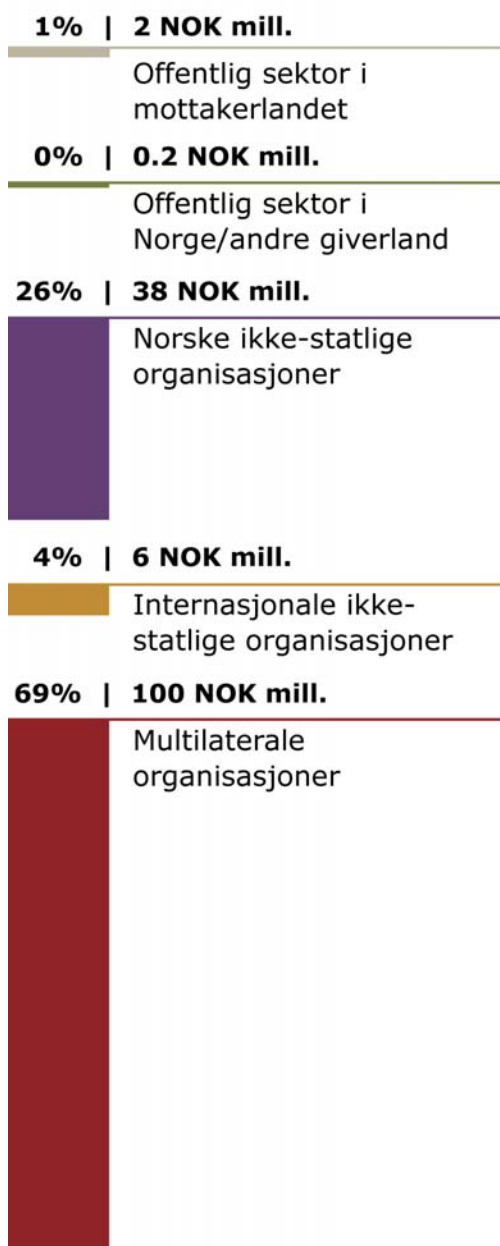
1,9

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

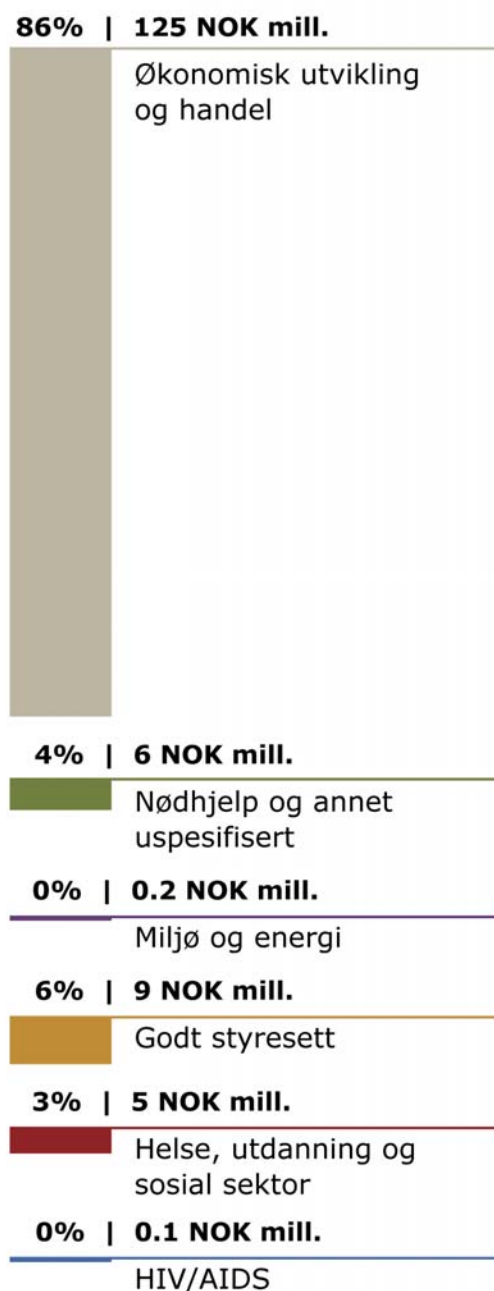
Bilateral bistand til Burundi

Total bistand 2008: 145 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Det palestinske området

Norsk utviklingssamarbeid skal bidra til statsbygging, som ledd i en politisk fredsprosess fram mot en to-statsløsning. Budsjetstøtte til palestinske selvstyremyndigheter er en viktig del av norsk bistand. Krigen i Gaza ved årsskiftet gjorde samarbeidet vanskeligere, og flere tidligere norskfinansierte prosjekter ble bombet.

Styresett

Palestinske myndigheter har fulgt opp reform- og utviklingsplanen for 2008-2010. Arbeidet med planen har blitt delvis finansiert av Norge gjennom støtten til PLOs økonomiske enhet og til et sekretariat for giverkoordinering. Norge var også en av fem givere som støttet forhandlingssekretariatet til PLO. Norge støttet oppbygging av gode offentlige institusjoner og ikke-statlige organisasjoner som kan være vaktbikkjer i korrupsjons- og menneskerettighetsarbeidet. Ved hjelp av norsk støtte har 350 lærere fått opplæring i demokratiseringsprosesser.

En vesentlig del av befolkningen er barn og unge, som i liten grad er representert i politiske organer. Et viktig demokratiltak er støtten til etablering av ungdomsparlamentet.

Den lovgivende forsamlingen har ligget nede grunnet israelske arrestasjoner av folkevalgte og den interne politiske krisen blant palestinerne. Norsk støtte har derfor gått til å styrke organisasjoner som sikrer et visst oversyn av nye lover som vedtas gjennom presidentdekreter samt støtte til programmer som tar sikte på å forbedre forvaltningssystemer og rutiner ved Presidentens kontor. Støtten til det statistiske sentralbyrået er likeledes fortsatt. Sammen med andre givere har man dessuten inngått et samarbeid med myndighetene om å styrke det palestinske politiet.

Fakta om Det palestinske området

Total norsk bistand 2008: 661 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 1230 USD

Barnedødelighet per 1000: 27

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: Ikke tilgjengelig

Barn i barneskolen: 77,5 %

Budsjettstøtte

Formålet med budsjettstøtten har vært å opprettholde viktige offentlige tjenester som helse og utdanning, samt hindre økonomisk og politisk sammenbrudd. Den norske støtten går i stor grad til å dekke offentlige lønninger, for eksempel innenfor utdanning og helse. Det israelske stengingsregimet legger sterke begrensninger for privat sektor og lokal verdiskapning. I Gaza har småindustrien blitt nedlagt som følge av manglende import og eksportmuligheter. Offentlige lønninger har i denne situasjonen bidratt til å opprettholde økonomisk liv i det palestinske området. Lokal verdiskapning må stimuleres og et bærekraftig budsjett utvikles. Innenfor rammen av AHLC arbeider Norge for å bedre de økonomiske rammebetingelsene og påvirke Israel til å lette på blokaden og tilrettelegge for handel.

Utdanning

Støtte til utdanning har vært et av hovedsatsingsområdene for norsk samarbeid med PA. Det viktigste resultatet av den norske innsatsen var lanseringen av en nasjonal strategi for lærerutdanning som inkluderer både grunn- og videreutdanning. Det meste av byggeaktivitetene finansiert av norsk støtte gjennom løpende avtaler er gjennomført, men i 2008 ble 16 nye klasserom ferdigstilte og tre skoler vedlikeholdt. I tillegg fikk 360 skoler og tre utdanningsdirektorater støtte til møbler og utstyr. Andre kull med jenter ble tatt opp på en norskfinansiert yrkesskole i Tulkarem.

En offentlig streik i GAZA før skolestart høsten 2008 gjorde at Hamas erstattet over halvparten av de streikende lærerne med personer uten lærererfaring eller pedagogisk utdanning. Utdanningssystemet ble dessuten hardt rammet av krigen i Gaza på tampen av året, og stengningsregimet som hindrer innførsel av lærebøker, forbruksartikler og møbler, gjør det fortsatt vanskelig å operere sektoren. Dette har fått dramatiske konsekvenser for kvaliteten på utdanning i Gaza og vil bli en stor utfordring i tiden framover. Seks skoler og utdanningsdepartementet i Gaza, alle tidligere finansiert med norsk bistand, ble rammet av bombeangrep. Den norskstøttede videreutdanningen av lærere kunne ikke gjennomføres.

Energi

Energi (elektrisitet) er et av de norske hovedsatsingsområdene. Norge inngikk en ny treårig avtale om å støtte energimyndighetenes masterplan, som skal sikre strømforsyning i Det palestinske området frem mot 2020 og bedre innbetalingen av strøm til myndighetene.

Norsk støtte til gassektoren ble satt på vent etter brudd i forhandlingene mellom British Gas, som skal selge gassen på vegne av palestinerne, og Israel som potensiell kjøper.

Kvinner og likestilling

Norge har støttet flere organisasjoner som bidrar til å styrke kvinners stilling i politiske prosesser og samfunnsliv. Organisasjonene hjalp kvinner som blir utsatt for vold. De bidro også til økt engasjement og bevissthet om kjønnsbasert vold og kvinners rettigheter, både gjennom informasjon, seminarer og etablering av støttegrupper blant ungdom.

Gjennom UNIFEM og utdanningsdepartementet har Norge støttet et prosjekt hvor 14 lokale kvinneorganisasjoner har fått opplæring og utstyr til å drive kantiner på 60 offentlige skoler.

Kultur

Gjennom støtten til et kulturfond i regi av Kulturdepartementet mottok 170 palestinske organisasjoner støtte til kulturelle aktiviteter, spesielt rettet mot barn og ungdom. Et palestinsk kultursenter i Øst-Jerusalem restaureres med norsk finansiering, og det er gitt støtte til et eget kulturfond under Presidentens kontor beregnet på institusjoner i Øst Jerusalem. Norge finansierer også oppbyggingen av et museum i tilknytning til fredssenteret i Betlehem som skal styrke palestinernes kulturelle identitet.

Humanitær bistand

Norge har fortsatt støtten til palestinske sykehus i Øst-Jerusalem (Makassed og Augusta Viktoria) som tilbyr spesialisttjenester for den palestinske befolkningen, også fra Vestbredden og Gaza, jordmortjenester på Vestbredden og medisinsk nødhjelp til sykehus i Gaza.

Krigen i Gaza førte til at den humanitære situasjonen der gikk fra vondt til verre. Norge bestemte at det skulle gis ekstra tilskudd til flere humanitære organisasjoner som kunne nå fram og gi medisinsk nødhjelp til de skadde. Midlene ble dermed kanalisert gjennom WHO, FNs nødhjelpsorganisasjon for de palestinske flyktingene (UNRWA), det internasjonale Røde Kors (ICRC) og NORWAC.

Korrupsjonsbekjempelse

Norge støttet anti-korrupsjonsalliansen "AMAN", som består av seks palestinske frivillige organisasjoner. Alliansen samarbeider både med privat og offentlig sektor om opplysningsarbeid i forhold til korrupsjon. Det gis også støtte til en korrupsjonsundersøkelse i regi av Verdensbanken.

Budsjettstøtten Norge har gitt gjennom Verdensbanken har bidratt til å styrke finansforvaltningen og dermed forebygge misbruk av midler.

Fakta om Det palestinske området

Anslått folketall 2007 3,7 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2006) Nye tall ikke tilgjengelig	1230 USD
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-06	-2,2 %
Økonomisk struktur som andel av BNP	Ikke tilgjengelig
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2005)	3 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	304 USD
Bistand som andel av BNI	25 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2008)	2,9 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,884
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	27
Endring 2000-2007: 0	
Mødredødelighet per 1000 fødsler (2000)	1
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	Ikke tilgjengelig
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2008)	89 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	60 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2009)	77,5 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	1,0 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2009)	
Barneskole (primær)	100
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	106
Høyere (tertiær)	122

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	Ikke tilgjengelig
Kvinnerns estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	Ikke tilgjengelig

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

Ikke tilgjengelig

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

Ikke tilgjengelig

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

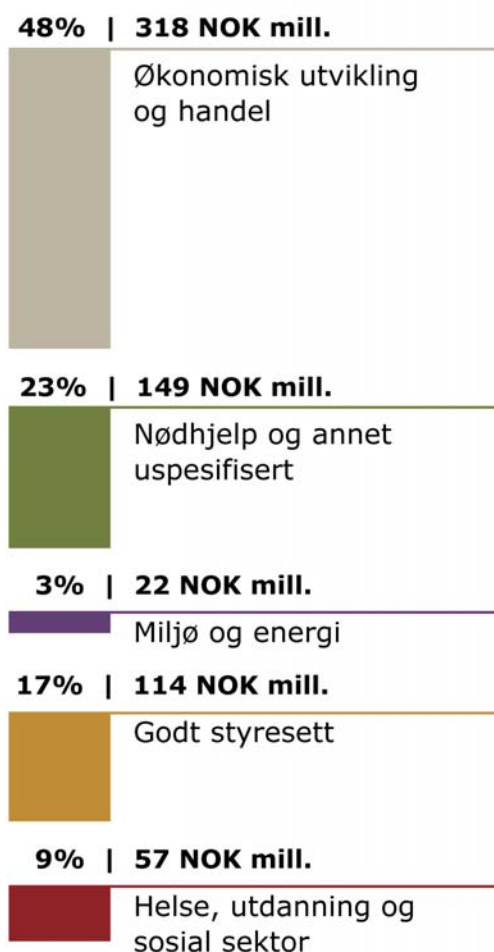
Bilateral bistand til de Palestinske områder

Total bistand 2008: 661 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Kongo, den demokratiske republikken

Konflikten i Øst-Kongo tilspisset seg i 2008. Resultatet var en forverring av den allerede vanskelige humanitære situasjonen. Norge svarte med å øke bistanden til Kongo. Den norske innsatsen er først og fremst av humanitær karakter med fokus på internt fordrevne, ofre for seksualisert vold og barnesoldater. Det gis også støtte til fred og forsoningsarbeid, inkludert til tiltak for avvæpning, samt miljø gjennom bevaring av skog.

Humanitære tiltak

Den direkte humanitære støtten kanaliseres i hovedsak gjennom FN-systemet, blant annet til det humanitære landfondet og til den Internasjonale Røde Kors-komiteen. I tillegg kommer støtte via FNs nødhjelpsfond (Central Emergency Response Fund, CERF) der Norge er en av de største bidragsyterne og Kongo den største mottakeren av midler. Norske frivillige organisasjoner er også aktive i Kongo, blant dem Flyktningshjelpen, Kirkens Nødhjelp, Christian Relief Network (CRN) og De norske pinsemenigheters ytremisjon (PYM).

Seksualisert vold

Konflikten i Øst-Kongo førte med seg store lidelser for sivilbefolkningen. Jenter og kvinner er spesielt utsatt fordi seksualisert vold er svært utbredt. Bekjempelse av seksualisert vold var et viktig fokus for norsk innsats i Kongo i 2008. Den norske støtten har eksempelvis bidratt til at 5962 jenter og kvinner utsatt for seksuell vold har gjennomgått samtalerterapi og derigjennom fått bedret sin livssituasjon, mens 4918 jenter og kvinner har mottatt medisinsk hjelp. 1610 barn, som ikke tidligere hadde gått på skole, har fått tilbud om utdanning.

Fakta om DR Kongo

Total norsk bistand 2008: 199 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 140 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 161

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 3,2 %

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

Fred og forsoning

En økning i konfliktnivået og tilstedeværelse av væpnede grupper skapte utfordringer for gjennomføring av prosjektene i DR Kongo i 2008 og førte til en økning i antall internt fordrevne. En vesentlig del av støtten gikk via frivillige organisasjoner som jobber med avvæpning, repatriering og gjenbosetting av FDLR-soldater og deres familier, nettverksarbeid blant parlamentarikere og religiøse ledere, samt forsoningsprosjekter på grasrotnivå. En del av disse tiltakene er av regional karakter. Norsk støtte har blant annet ført til at organisasjonen Christian Relief Network har kunnet gjennomføre et vellykket avvæpningsprogram der 2000 våpen ble levert inn i prosjektperioden som begynte i 2008. Når det gjelder retur av FDLR-soldater er det vanskeligere å kvantifisere resultatene, men Pinsebevegelsens Ytremisjon og det lokale kirkenettverket har kommet et stykke med informasjonsarbeid, men ingen soldater reiste tilbake til Rwanda i 2008.

Miljø

Gjennom Afrikabanken støtter Norge skogsatsning i Kongobassenget gjennom Congo Basin Forest Fund. Norge støttet også FNs program for reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland. Programmet er et samarbeid mellom FNs utviklingsprogram (UNDP), miljøprogram (UNEP), og mat- og landbruksorganisasjon (FAO). Programmet bidrar til å minske de klimagassutslippene som følger av avskogingen og skogforringelsen i utviklingsland. DR Kongo er et av ni pilotland i dette programmet. Første fase av programmet, som startet opp i 2008, sikter mot å utvikle kompetanse og forankre nasjonale strategier for hvordan skogtapet skal reduseres i hvert enkelt land. Dette innebærer også å etablere systemer for overvåkning, analyse og verifisering av skog og karboninnholdet i skog, samt generell administrativ kapasitetsbygging.

Fakta om Kongo, den demokratiske republikken

Anslått folketall 2007

62 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	140 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	3,5 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 42 % Industri 25 % Tjenester 30 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1,7 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Ja
Bistandsnivå per innbygger (2005)	32 USD
Bistand som andel av BNI	26,9 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2007)	31,4 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2005	0,361
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	161
Endring 2000-2007: -18	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	11
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2005)	3,2 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	46 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	76,4 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	Ikke tilgjengelig
Analfabeter, blant 15-24 år (2001)	29,6 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	81
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	53
Høyere (tertiær)	35

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	8,4 %
Kvinnerns estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,52

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

11,7 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

1,7

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

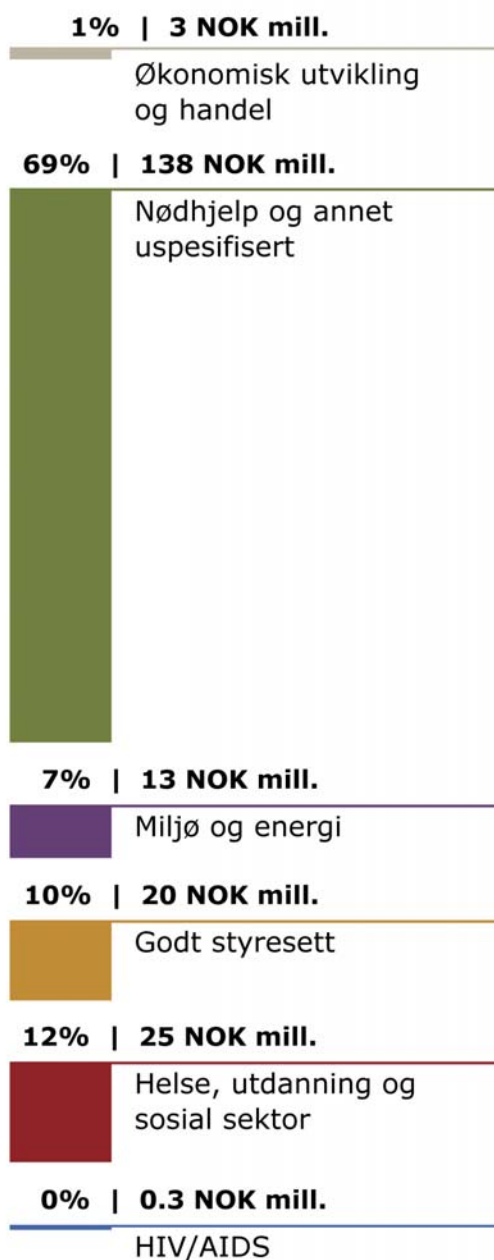
Bilateral bistand til DR Kongo

Total bistand 2008: 199 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Etiopia

Norge er blant de mindre, bilaterale giverne i Etiopia, og det meste av støtten gis via norske frivillige organisasjoner og FN. Normaliseringen av de bilaterale relasjonene mellom Etiopia og Norge i oktober 2008 åpnet for å gjenoppta bistandsdialogen. Arbeid med å koble bistanden tettere opp til landets fattigdomsstrategier og øke andelen av direkte stat-til-stat bistand hvor myndighetene er avtalepartner, inngår i dette. Norge støtter blant annet regional stabilitet, menneskerettigheter og godt styresett. Etiopia er også pilotland for Norges internasjonale handlingsplan for kjønnslemlestelse. Man har også arbeidet for å styrke samarbeidet mellom norsk og etiopisk næringsliv.

Menneskerettigheter og styresett

Arbeidet med å styrke demokratiske institusjoner fortsatte gjennom en felles giveravtale, herunder støtte til kapasitetsbygging av parlamentet, menneskerettighets-kommisjonen, og ombudsmannen. Ved lokalvalget i 2008 støttet Norge, sammen med Sverige, Canada, Irland og Storbritannia, velgeropplæring i regi av en sammenslutning av frivillige organisasjoner.

Etiopia er pilotland for Norges internasjonale handlingsplan mot kjønnslemlestelse, og den økte innsatsen i de regioner der mishandlingen er verst og mest utbredt - Afar, Somali og SNNP. Arbeidet gjennomføres i samarbeid med Redd Barna og Kirkens Nødhjelp, lokale myndigheter og NGOer. Det er økende bevissthet om at kjønnslemlestelse er svært helseskadelig, selv i disse områdene, og mange lokalsamfunn har forpliktet seg til å stanse praksisen. En landsomfattende undersøkelse fra 2007 dokumenterer at omfanget av kjønnslemlestelse minsker i alle regioner. På landsbasis er nedgangen 24 prosent, med størst fremgang i Tigray (53%), etterfulgt av SNNP (34%), Oromia (27%) og Addis Abeba (27%). Resultatene

Fakta om Etiopia

Total norsk bistand 2008: 213 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 220 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 119

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: Ikke tilgjengelig

Barn i barneskolen: 72,3 %

er imidlertid dårlige i Afar og Somaliregionen, med en reduksjon på henholdsvis 7% og 1%.

Naturressursforvaltning og matvaresikkerhet

Støtte til universitetssamarbeidet mellom Hawassa, Mekelle og UMB (Ås) har bidratt til økt kapasitet og bedre forsknings- og undervisningskompetanse innen naturressursforvaltning, matvaresikkerhet og miljø. 18 universitetsansatte har fullført sin Phd, fire har gjennomført MSc og fem spesialutdanning. Samarbeidet har også resultert i økt forskningsproduksjon med høy faglig kvalitet, inkludert 69 artikler og 27. Kunnskapsformidling har resultert i økt landbruksproduksjon med mer enn 30 prosent. Støtte til kvinnelige studenter har ført til mindre frafall.

Med Utviklingsfondet som utførende partner bidro Norge til bærekraftig landbruksforvaltning og økt matvaresikkerhet i sårbare områder av Tigray, Afar og Somaliregionen, gjennom investeringer i vannhøstingsanlegg, veibygging og tiltak for beitemarkforbedring. I Tigray økte prosjektet antall matsikre måneder fra 6 til 8,7, og førte til en merket forbedret helsestatus for barn under 5 år. Arbeidet er også ledd i oppfølgingen av FNs forørkningskonvensjon. I forbindelse med omfattende tørke og avlingssvikt ga Norge raskt svar på FNs humanitære appell, og bidro med NOK 55 millioner gjennom FNs Humanitarian Response Fund (HRF), ICRC og norske frivillige organisasjoner.

Regional integrasjon og stabilitet

Norge støttet utvikling av ren energi på Afrikas Horn og undertegnet en intensjonsavtale med Vanndepartementet om å støtte en gjennomførbarhetsstudie for vannkraftutbygging av Mandaya og Beko-Abo. Dette samarbeidet inkluderte også regionale konsultasjoner med Sudan og Egypt i samarbeid med Eastern Nile Technical Regional Office (ENTRO) for overordnet samarbeid om utnyttelse av Nilens enorme vannressurser. Teknisk støtte ble gitt gjennom Norads avtale med Norges vassdrags- og energidirektorat.

Fredsbyggingsarbeidet og arbeidet for regional stabilitet, gjennom en mineryddingsavtale med Norsk Folkehjelp og Ethiopian Mine Action Organisation (EMAO), ble videreført. Et treningssenter for minehunder ble opprettet med 36 akkrediterte og operasjonelle minehunder. Opplæringen av hunder fortsetter. Programmet har bidratt til at 20 prosent av minefeltene man vet om i Etiopia, er ryddet. Dette gir et realistisk håp om at landet kan oppfylle minekonvensjonens krav om å fjerne alle kjente minefelt innen 2015.

Kultur

Positiv profilering av Norge gjennom kultur og kulturformidling har vært et viktig ledd i normaliseringsarbeidet, med blant annet fem jazz-/popkonserter, kunstsamarbeid, samt en filmfremvisning.

Fakta om Etiopia

Anslått folketall 2007: 79 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	220 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	7,7 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk: 46 % Industri: 13 % Tjenester: 41 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	2,7 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	27 USD
Bistand som andel av BNI (2006)	14,7%

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2005)	38 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,389
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	119
Endring 2000-2007: -57	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	7,2
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	Ikke tilgjengelig
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	42 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	81,8 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	72,3 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2004)	68,7%
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	88
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	67
Høyere (tertiær)	34

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	22 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,60

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

17,5 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

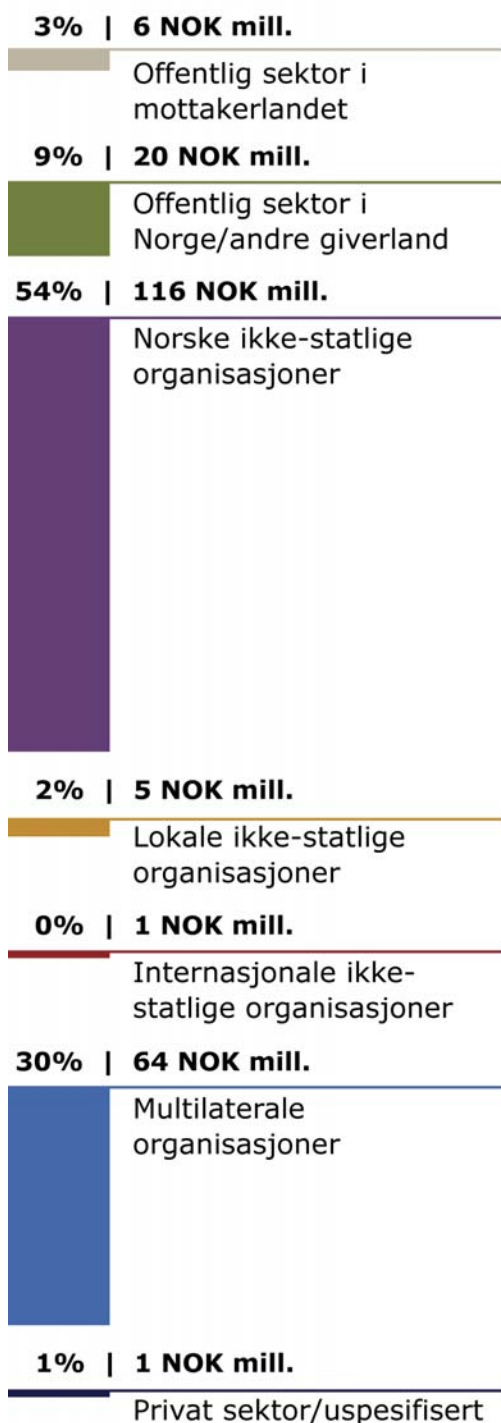
2,6

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

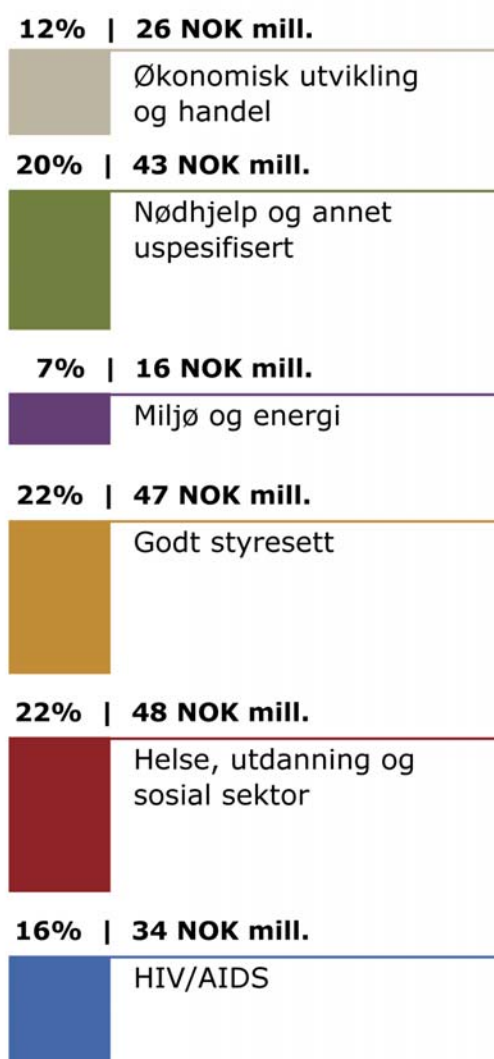
Bilateral bistand til Etiopia

Total bistand 2008: 213 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

India

India er et relativt lite bistandsland for Norge, og de to landene har avsluttet stat-til-stat-samarbeidet. Norsk støtte dreier seg nå først og fremst om satsning innenfor reduksjon av barne- og mødredødelighet, miljø, ren energi og klima.

Helse

NIPI (Norway India Partnership Initiative) skal bidra til å realisere tusenårsmål 4 og 5 om reduksjon av barne- og mødredødeligheten. Norsk støtte går til en femårig satsing i fem delstater med en befolkning på til sammen 500 millioner, der barnedødeligheten er spesielt høy.

Programmet fokuserte på tre områder: kvalitet i helsetjenester for barn, administrative støttefunksjoner for barnehelse, og innovasjon og forskning. På landsbynivå har NIPI ved hjelp av UNICEF innført et program som integrerer nyfødte- og barnesyktombehandling i 82 nye distrikter. Om lag 33 000 helsearbeidere har fått opplæring i arbeid med barnehelse på landsbynivå og i hjemmet. Norge har gjennom NIPI også støttet opprettelsen av avdelinger for syke spedbarn ved 15 sykehus. Programmet har videre bidratt til at administrative enheter for barnehelse etableres i tre distrikter i hver av de fem delstatene som deltar i NIPI.

Klima, miljø og ren energi

Norges støtte til miljø, energi og klima ble utvidet i 2008. Forsknings samarbeidet mellom noen av de fremste institusjonene i India og Norge ble videreført og utvidet. Miljø- og klimaprosjekter dominerte. Blant de nye tiltakene var samarbeid mellom Bioforsk og Indian Institute of Technology, samarbeid mellom National Geophysical Research Institute og SINTEF, og en rammeavtale med The Energy og Resources Institute. Også regionale tiltak ble støttet for å sette ren energi, klima og miljø på

Fakta om India

Total norsk bistand 2008: 164 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 950 USD

Barnedødelighet per 1000: 76

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,3 %

Barn i barneskolen: 94,2 %

dagsordenen, blant annet gikk en del norske penger til møteplasser for å skape oppmerksomhet om temaene.

Kvinner og likestilling

Norge støttet et samarbeid mellom Kommunenes Sentralforbund (KS) og Aagaz Foundation. Pilotprosjektet heter "Women and local Government". Målet er å se på muligheten for å støtte opp om utviklingen av Indias omfattende lokaldemokrati ved kompetanseutviling for folkevalgte kvinner i landsbyene. Opplæring, erfaringsutveksling og nettverksbygging står sentralt i seks delstater.

Kultur

Norge har en betydelig kultursatsning i India bygget på langsiktighet og sterk institusjonell forankring. En Ibsenfestival og et femårig musikkprogram i regi av Rikskonsertene er etablert. Hovedsatsing forøvrig er samarbeid på arkitektur/design og samtidskunst.

Fakta om India

Anslått folketall 2007

1 112 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

950 USD

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

7,1 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk: 18 %

Industri: 30 %

Tjenester: 52 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2006)

2,5 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2005)

2 USD

Bistand som andel av BNI

0,2 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

44 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,609

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Endring: 0,104 fra 1990 til 2005

Barnedødelighet per 1000 (2006)

76

Endring 2000-2006: -22

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

4,5

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

0,3 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

89 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

34,8 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2006)

94,2 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

17,9%

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2006)

Barneskole (primær)

96

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

81

Høyere (tertiær)

72

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

9,1 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell

0,31

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008) 4,6 %

Korrupsjon

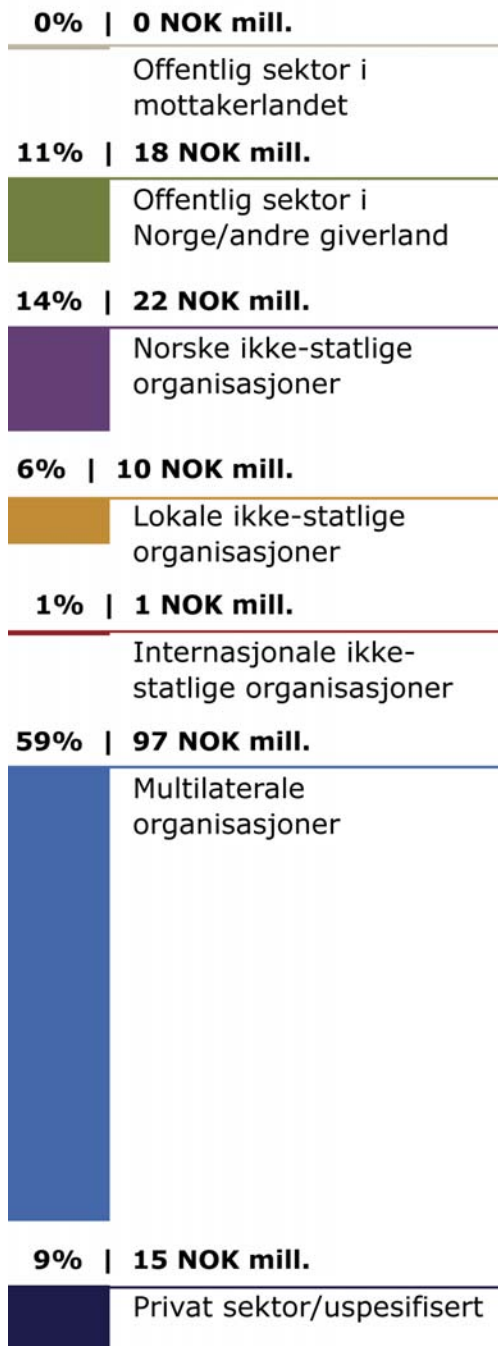
Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008) 3,4

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til India

Total bistand 2008: 164 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Indonesia

Demokratiet blir stadig mer befestet i Indonesia. Reformen i forvaltningen har gitt flere synlige resultater, særlig i kampen mot korrupsjon. Flere sentrale personer innen finans og politikk er tiltalt og dømt, men korrupsjon forblir et utstrakt problem, særlig i rettssystemet og saker knyttet til ulovlig hugst. Omfattende desentraliseringsreformer har imidlertid gitt store utfordringer i innføringen av nasjonale utviklingsprioriteringer. Mye av den norske bistanden går til miljøtiltak. Både internasjonale aktører som Norge og myndighetene selv er stadig mer opptatt av klimautslipp fra skogsektoren.

Miljø og klima

Indonesia har enorme regnskogområder. Landet har derfor blitt plukket ut som ett av ni pilotland innenfor det norskstøttede hurtigtiltaket FN har satt i gang for å redusere klimautslipp fra ødeleggelse av skog (UN REDD Quick Start). Det norske bidraget i kampen mot avskogingen har i hovedsak gått til Forest Governance Program (FGP) gjennom organisasjonen Partnership for Governance Reform. Programmet har bidratt til at nasjonale og lokale myndigheter har samarbeidet med lokale organisasjoner for en bedre skogforvaltning i fem regioner i landet. Organisasjonen har også bidratt med innspill i arbeidet med en nasjonal plan for å hindre utslipp fra avskoging.

Norge har også støttet forskningsinstituttet CIFOR og den lokale organisasjonen ELSDA, for å fremme lov og orden innen skogsektoren. Støtten til CIFOR har blant annet gått til å utarbeide veiledere for etterforskere, og det er innledet et samarbeid med antikorrupsjonsenheten KPK.

Et lenge planlagt samarbeid både innen fiskerisektoren og støtte til forsøksparken Baron Technopark for fornybare energikilder har fortsatt ikke lyktes, grunnet ulik oppfatning mellom Norge

Fakta om Indonesia

Total norsk bistand 2008: 61 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 1650 USD

Barnedødelighet per 1000: 31

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,2 %

Barn i barneskolen: 98 %

og Indonesia om hvordan avtalen skal utformes.

Styresett og korrupsjonsbekjempelse

Kampen mot korrupsjon er en av de store hjertesakene til den sittende presidenten, og antikorrupsjonsenhetene KPK gjør en god innsats. Målet til den norske satsingen er å bidra til myndighetenes planer for reformer av styresett og rettsvesen. To av kommisjonærene i KPK har deltatt i det norskinitierte korrupsjonsjegernettverket. Det er inngått samarbeid mellom den norske riksrevisjonen og dens søsterorganisasjon i Indonesia.

Et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Oslo og Center for Democracy and Human Rights Studies har gjennomført forskning om demokratisk representasjon i Indonesia. Unikt datamateriale har blitt samlet inn og gjort tilgjengelig gjennom radio, rapporter, internettside og bokutgivelse. I et forskningssamarbeid mellom Universitas Gadjah Mada og Agder Universitet har lokalmyndighetene i seks distrikter kategorisert etter åpenhet om budsjettprosesser, politisk arbeid og anbudsregler. Fokuset for 2008 har vært skogforvaltning.

Kvinner og likestilling

Norge er en av få internasjonale givere som gir støtte til spesifikke kvinneprosjekter. Norge støttet Asia Foundations arbeid for å få flere kvinner inn i politikken. I tillegg til opplæring av lokale kvinner har det blitt laget en oversikt over kvinner som både ønsker og har kompetanse til å delta i politisk arbeid. Flere av disse kvinnene har blitt plukket ut av politiske partier til å være kandidater i det kommende valget.

Støtten til den statlige kommisjonen for bekjempelse av vold mot kvinner (Komnas Perempuan) har bidratt til at en rekke statlige institusjoner nå undersøker hvilke konsekvenser både nasjonale lover og lokale forskrifter har for kvinner.

Norge samarbeider med den nederlandske bistandsorganisasjonen HIVOS om å styrke Alliansa Nasional's arbeid for religiøs mangfold. Alliansa Nasional har fått hjelp til å utforme en nasjonal strategi og styrke organisasjonen. Organisasjonen organiserte blant annet en fredelig demonstrasjon til støtte for Ahmadiyah-tilhengere, etter et forslag i parlamentet om å totalforby denne religiøse bevegelsen som har sitt utspring i islam.

Indonesia har rundt seks millioner arbeidere i utlandet, de fleste i Malaysia. Vold og misbruk av kvinnelige immigrantarbeidere er et enormt problem. Bare i Malaysia dør flere hundre indonesiske kvinner som følge av vold eller selvmord. Norge har undertegnet en avtale med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) om å støtte et prosjekt mot menneskehandel.

Humanitær bistand og næringsutvikling

Gjenoppbyggingen etter tsunamien og borgerkrigen i Aceh begynner å nærme seg slutten. 94 prosent er gjenoppbygget, mye til det bedre. Nasjonale og lokale myndigheter tok i 2008 over ansvaret fra den spesialoppnevnte gjenoppbyggingskomiteen. Norge bidro ikke med friske midler i 2008, men har deltatt aktivt på møter i et flergiverfond som Verdensbanken administrerer. Fondet har

fortsatt midler, og vil først avslutte i 2012.

Norge støtter også fredsbygging gjennom Interpeace og CMIs arbeid med henholdsvis å følge opp fredsavtalen og kvinners deltagelse i fredsprosessen.

Gjennom Norad har Norge også bidratt til byggingen av et senter for geografiske informasjonssystemer i Aceh.

Fakta om Indonesia

Anslått folketall 2007

226 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

1650 USD

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

5,3 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 14 %

Industri 47 %

Tjenester 39 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

1,2 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Nei

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2003)

28 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,726

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

31

Endring 2000-2007: -18

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

4,2

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

0,2 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

80 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

26 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

98 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

6,1 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

96

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

101

Høyere (tertiær)

100

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

12 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,46

Miljø

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008) 2,6

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

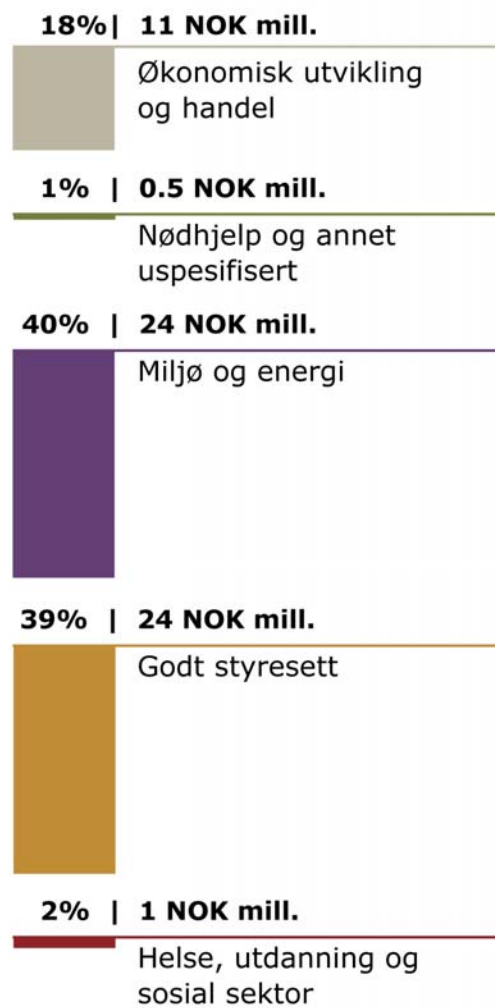
Bilateral bistand til Indonesia

Total bistand 2008: 61 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Irak

Den humanitære situasjonen i Irak er vanskelig. Sikkerhetssituasjonen bidrar til at få organisasjoner kan operere inne i Irak. Totalt ble 99 millioner norske bistandskroner brukt i Irak i 2008. Den norske humanitære bistanden ble gitt gjennom FN-systemet og frivillige organisasjoner. Støtten har gått til flyktninger og internt fordrevne, vann og sanitær, minerydding, mine- og krigsskade og helsetiltak.

Humanitær bistand

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) anslår at det er rundt 2,5 millioner internt fordrevne i Irak og rundt to millioner irakiske flyktninger i nabolandene.

Det har blitt gitt omfattende norsk støtte til flyktninger fra Irak, både internt i landet og i nabolandene.

Støtten har bidratt til å forbedre livssituasjonen til de hardest rammede flyktningene. Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) er den organisasjonen i Irak som når bredest ut til befolkningen. ICRC har støttet blant annet sykehus, og samarbeidet tett med sentrale og lokale helsemyndigheter. Gjennom

Norsk Folkehjelp bidro Norge til at menneskerettighetspensum for alle de videregående skolene i Nord-Irak ble utarbeidet og nådde en stor målgruppe. Norge har gitt penger til FNs nødhjelpsfond for Irak, ERF (Expanded Humanitarian Response Fund for Iraq), som startet opp i 2007. I fondets første leveår var det hovedsakelig irakiske organisasjoner som gjennomførte prosjekter med støtte fra ERF. I tillegg bidro FNs nødhjelpsfond CERF med humanitær innsats i Irak.

Vann

I følge FN har bare ett av tre irakiske barn tilgang til rent vann. Norge har støttet Kirkens Nødhjelps vannprosjekt i det sørlige Irak. Åtte landsbyer i Basrah fylke, tilsammen 36.600 personer, har fått tilgang til rent drikkevann. Rundt 50.000 meter rør er lagt for å gi tilgang til vann i landsbyene.

Fakta om Irak

Total norsk bistand 2008: 99 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: Ikke tilgjengelig

Barnedødelighet per 1000: 46

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: Ikke tilgjengelig

Barn i barneskolen: 88,6 %

Vannkvaliteten anses nå som god.

Olje

Norge startet Olje for utvikling-samarbeid med Irak i 2004. Programmet dreier seg om informasjonsstyring, økt oljeutvinning, opplæring og industriell teknologioverføring. Blant tiltakene var et treningskurs i forhandlinger i regi av norske Petrad. Over 50 personer har fått utdanning under kursene siden oppstarten i 2004. Evalueringen viste en betydelig kapasitetsheving blant deltakerne. Programmet er forlenget med tre nye år.

Bilaterale relasjoner mellom Norge og Irak

Norge har økt sin bilaterale kontakt med Irak fra 2008. En avtale om retur av irakere ble undertegnet 15 mai 2009 i Oslo mellom norske og irakiske myndigheter og 29 juni besøkte Utenriksminister Jonas Gahr Støre Bagdad og hadde møte med sin motpart, Hosyiar Zebari. Under besøket annonserte Støre at det i løpet av 2009 ville åpnes norsk ambassadekontor i Bagdad.

Av andre samarbeidstiltak som ble initiert i 2009 var diplomatopplæring i Norge for irakiske diplomater og kultursamarbeid.

Fakta om Irak

Anslått folketall 2007

Ikke tilgjengelig

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

Ikke tilgjengelig

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

Ikke tilgjengelig

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk	9 %
Industri	70 %
Tjenester	21 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

Ikke tilgjengelig

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Ja

Bistandsnivå per innbygger (2005)

Ikke tilgjengelig

Bistand som andel av BNI

Ikke tilgjengelig

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

7,6 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

Ikke tilgjengelig

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

46

Endring 2000-2007: -2

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

3

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

Ikke tilgjengelig

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

77 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

52,8 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

88,6 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

15,2 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

83

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

66

Høyere (tertiær)

59

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

25,5%

Kvinnerens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell

Ikke tilgjengelig

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008) 0 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008) 1,3

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

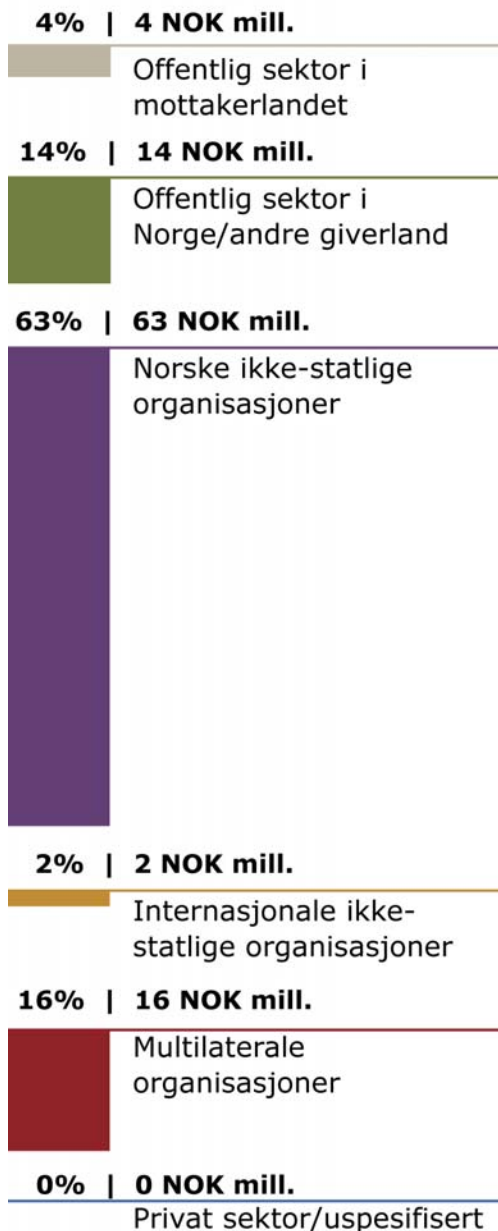

Bilateral bistand til Irak

Total bistand 2008: 99 mill. kr

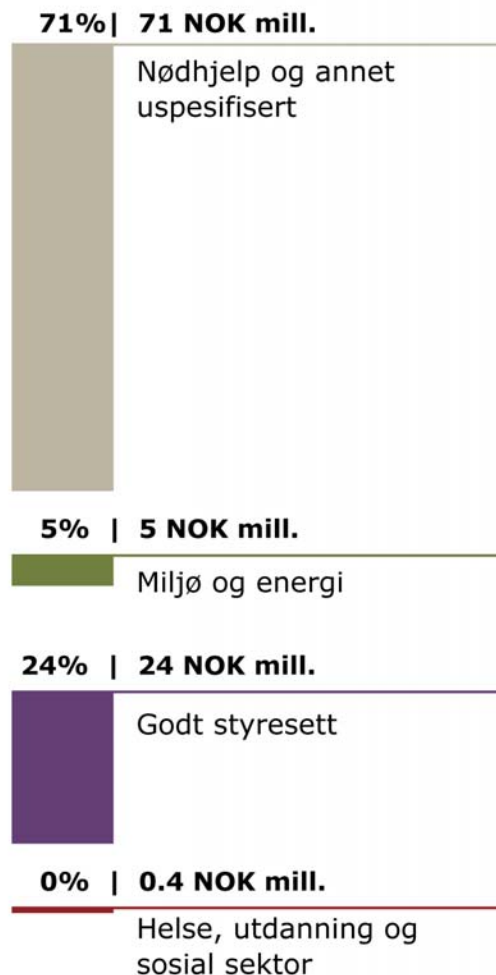

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Kina

Løsning på de globale miljø- og klimaproblemene forutsetter et samarbeid med Kina. Norge har derfor trappet opp miljøsam arbeidet, med hovedvekt på klima og forurensning. Regjeringens Kinastrategi henger tett sammen med utviklingspolitikken.

Miljø

Det langvarige bilaterale miljøsam arbeidet gjør at Norge blir oppfattet som en sterk støttespiller, spesielt når det gjelder kapasitetsbygging innen miljøforvaltning. Norge støtter en rekke bilaterale miljøbistandsprosjekter innen klima, miljøgifter og vannforvaltning. Norge skrev under en rammeavtale om klimasamarbeid i 2008. Norge fornyet også miljøsam arbeidsavtalen mellom Miljøverndepartementet og Kinas miljøverndepartement.

Prosjektene som omhandler miljøgifter, vil blant annet bidra til at Kina oppfyller Stockholm-konvensjonens krav om persistente organiske forbindelser (POPs) på provinsnivå og styrker kunnskap vedrørende kvikksølv. Kvikksølvprosjektet der Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har vært partner, kan ha vært med på å skape enighet om å starte internasjonale forhandlinger om en global kvikksølvavtale. Norsk Institutt for Luftforskning har samarbeidet med sementbransjen og kinesiske myndigheter om å redusere utslipp av farlig avfall og klimagass fra landets enorme sementproduksjon.

Fakta om Kina

Total norsk bistand 2008: 140 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 2370 USD

Barnedødelighet per 1000: 22

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,1 %

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

På klimaområdet samarbeidet Norge med FNs utviklingsprogram (UNDP) og kinesiske klimamyndigheter i et prosjekt om klimaplaner og tiltak på provinsnivå. China Council er et rådgivende organ for miljøpolitikk sammensatt av både internasjonal og kinesisk ekspertise. Rådet er inne i sin fjerde femårsfase. I likhet med de foregående fasene støtter Norge også denne

fasen. Norske Børge Brende er en av to internasjonale viseformenn, og norske eksperter sitter i flere arbeidsgrupper. Norge har bidratt til at rådgivning overfor kinesiske myndigheter på klima har blitt et hovedtema og at en arbeidsgruppe på lavkarbonøkonomi er opprettet.

Godt styresett

Det ble gitt støtte til faglig samarbeid om godt styresett med fokus på demokratisering og fordelingspolitikk, hvis mål er å bidra til en mer rettferdig fordeling av velferdsgoder og ressurser. Norge støttet flere tiltak innen godt styresett i 2008, blant annet den kinesiske tankesmien China Institute for Reform and Development og Chinese Academy of Social Sciences. Norge samarbeider også med Kinas partiskole om godt styresett.

Humanitær bistand

Norge samarbeider med Kina om forebygging av humanitære kriser. Målet er å styrke dialogen og samarbeidet mellom kinesiske fagmyndigheter og norske faginstanser, som for eksempel Norges Geotekniske Institutt. Kinesiske myndigheter har blant annet etterspurt norsk kompetanse når det gjelder tiltak innenfor snøsikkerhet.

Støtten til gjenoppbyggingen etter jordskjelvet i Sichuan i mai, der 88.000 mennesker døde, er gitt til miljøsektoren gjennom UNDP. Midlene har gått til opprydning av farlig avfall og utredning av skader på damanlegg. Norge ga også støtte til Røde Kors' arbeid etter katastrofen.

Fakta om Kina

Anslått folketall 2007

1 318 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

2370 USD

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

10 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 11 %

Industri 49 %

Tjenester 40 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

2 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)

Nei

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2005)

7 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,762

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

22

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

0,5

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

0,1 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

88 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

33 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2005)

Ikke tilgjengelig

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

0,7 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

99

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

101

Høyere (tertiær)

101

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

21 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,64

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

14,3 %

Korrupsjon

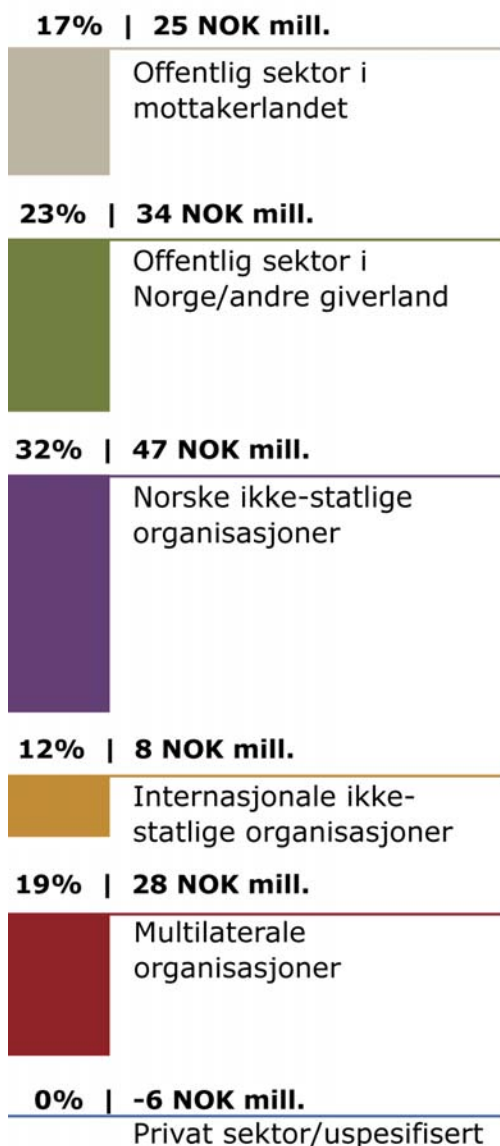
Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008) 3,6

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Kina

Total bistand 2008: 140 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Kosovo

Kosovo erklærte seg selvstendig 17. februar 2008. Serbia har ikke anerkjent Kosovo og arbeider internasjonalt for å annullere selvstendighetserklæringen. Landets nye grunnlov vedtatt 15. juni 2008, garanterer minoritetene omfattende rettigheter i henhold til FN-utsending Ahtisaaris plan for løsning av Kosovo-spørsmålet. Kosovos institusjoner er bygget opp av FN siden 1998, og EU bistår nå Kosovo i oppbyggingen av justissektoren. Mye arbeid gjenstår imidlertid i å gjøre Kosovo til en bærekraftig stat med demokratiske institusjoner og vern av minoriteters rettigheter og historiske minnesmerker. Den viktigste målsettingen for norsk bistand har vært å bistå i konsolidering av den nye staten.

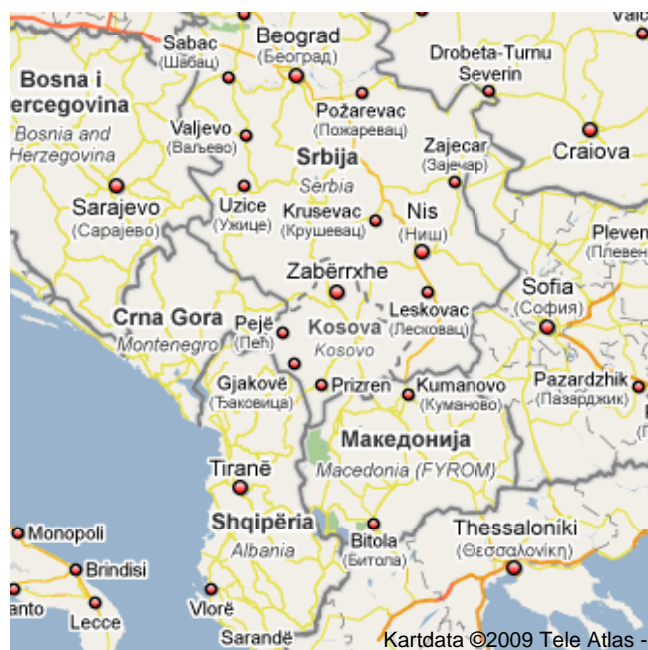
Utdanning

Fra 2008 har utdanning vært en viktig sektor for bistanden til Kosovo. Norge videreførte blant annet støtten til videreopplæring innen jordbrukssektoren og til utdanning innen media gjennom støtte til "Kosovo Institute for Journalism and Communication". I nært samarbeid med Utdanningsdepartementet i Kosovo ble det besluttet at Norge skal bidra til bygging av to videregående skoler, en innen byggfag og en innen økonomi. I samarbeid med Utdanningsdepartementet i Kosovo har Norge lansert et stipendprogram som vil gi studenter fra Kosovo mulighet for et studieopphold i Norge.

Godt styresett

Norge støttet i 2008 også opp om kapasitetsbygging og styrking av lokale og sentrale institusjoner for å bidra til utvikling av demokratiske institusjoner i Kosovo. Norge har blant annet bidratt i

oppbyggingen av Kosovo Property Agency (KPA) som registrerer og tar beslutning i eiendomsspørsmål. Det er også gitt støtte til kapasitetsbygging av Kosovo Cadastre Agency (KCA), Kosovos landregister, og Norge har lyktes i å bidra til etableringen av et nærmere samarbeid mellom KPA og KCA. I tråd med Ahtisaari-planen ble det også gitt støtte til å bistå myndighetene i Kosovo

Fakta om Kosovo

Ingen fakta om Kosovo tilgjengelig.

For 2008 rapporterer Norad støtte til Kosovo under Serbia.

med å utvikle og gjennomføre prosjekter innenfor desentralisering og reform av lokalt selvstyre. Norge har også støttet prosjekter innen reform av sikkerhetssektoren, og blant annet bidratt til etablering av et forsvarsdepartement.

Næringsutvikling

Kosovo har lav økonomisk vekst og høy arbeidsledighet, særlig blant unge. For å styrke den økonomiske utviklingen har Norge bidratt til utvikling av næringslivssektoren i utvalgte kommuner og til etablering av kredittordninger for små og mellomstore bedrifter, særlig innen IKT. Samtidig ble det gitt støtte til å forbedre lokale og sentrale forvaltingsstrukturers kompetanse innen sysselsetting av langtidsledige og unge arbeidsledige.

Arbeid for minoriteter og sivilt samfunn

Støtte til prosjekter som fokuserer spesifikt på kosovo-serberne og andre minoriteter i Kosovo var en viktig del av den norske støtten til Kosovo i 2008. Gjennom denne støtten ønsker Norge å bidra til at minoritetsbefolkningen kan bli værende i Kosovo. Norge bidro også til prosjekter innen sivilt samfunn og til tiltak for menneskerettigheter.

Fakta om Kosovo

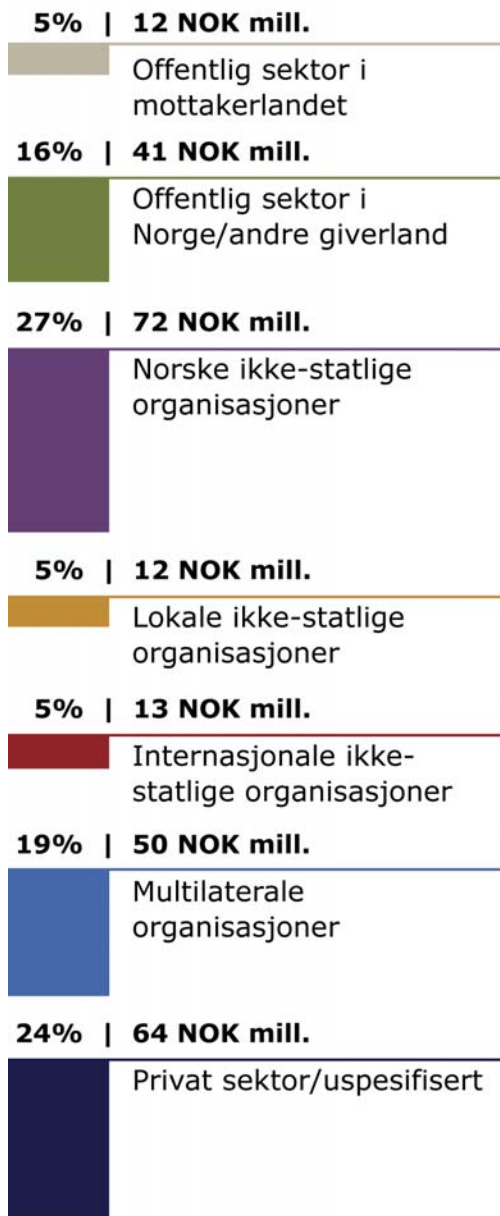
Ingen fakta tilgjengelig.

For 2008 rapporterer Norad støtte til Kosovo under Serbia, se diagram til høyre.

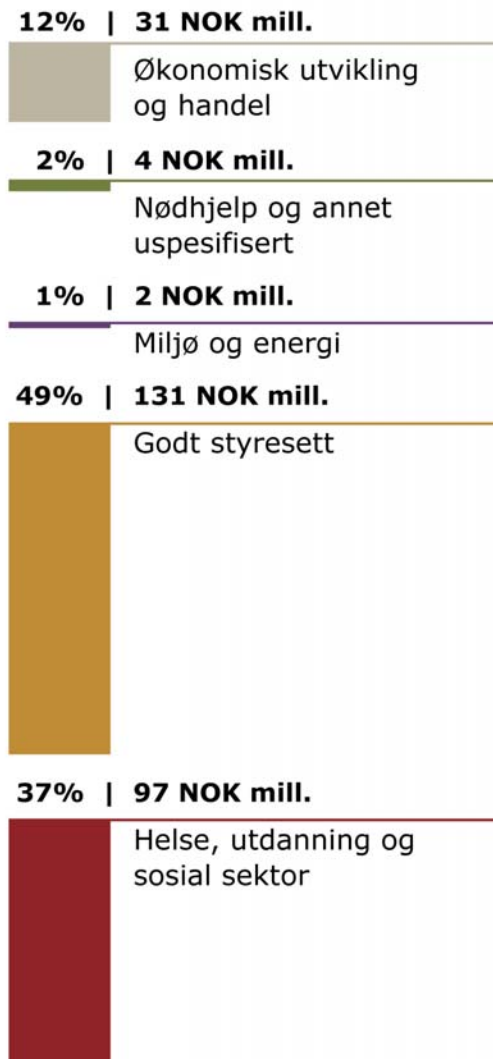
Bilateral bistand til Serbia inkludert Kosovo

Total bistand 2008: 266 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Liberia

Liberia er sterkt preget av borgerkrigstiden. Utfordringene er derfor formidable. Regjeringen søker å innfri forventninger til levekår og hindre misnøye. For å nå dette målet trenger Liberia drahjelp fra det internasjonale samfunn. Liberia har i sin strategi for fattigdomsreduksjon (PRS) for årene 2008 -2011 lagt en plan for å komme ut av en postkonfliktsituasjon og over i en langsiktig utviklingsfase. Norsk innsats i Liberia har i stor grad skjedd i samarbeid med myndighetene, selv om støtten har gått via FN og det sivile samfunn.

Fred og forsoning

Norge bidro til å styrke Liberias politi ved å bygge mottak for mishandlede kvinner og barn ved ti hovedpolitistasjoner. Mottakene har sørget for at kvinner og barn i distriktene har et profesjonelt tilbud. Norge har også bidratt til rehabilitering av Politiakademiet slik at både kvinnelige og mannlige studenter kan gå der. Det har ført til at flere kvinner tas opp som politistudenter.

Norsk støtte gikk også til rehabilitering og tilbakeføring av tidligere soldater til samfunnet, i regi av FN og liberiske myndigheter. Soldater fikk traumebehandling og yrkesveiledning, og det ble arbeidet med lokalsamfunnene slik at de skulle ta vel imot dem.

Flyktningshjelpen drev informasjon og rådgivning i forbindelse med jordeiendoms konflikter. Dette arbeidet har gjort at det nå er lettere for flyktninger å vende tilbake til sine tidligere eiendommer og dyrke jorda, uten at det oppstår nye konflikter.

I tillegg støttet Norge en Tusenårslandsby (Millennium Development Village) som har økonomisk revitalisering og fattigdomsbekjempelse som mål ved å styrke landbruket, utdanning,

Fakta om Liberia

Total norsk bistand 2008: 193 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 140 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 133

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 1,7 %

Barn i barneskolen: 39,5 %

helse, vann og sanitær, og landsbyorganisering. Målet er å innfri tusenårsmålene i et begrenset geografisk område, og arbeidet har nå kommet i gang.

Styresett

Norge støttet International Center for Transitional Justice (ICTJ), som følger opp Liberias sannhetskommisjon og medvirker til at det liberiske samfunn engasjerer seg i kommisjonens arbeid og iverksettelse av dens anbefalinger. ICTJ søker å bidra til at debatten dreier seg om forsoning og reform, i tillegg til spørsmålet om straff.

Energi

Norske midler gikk til dieselgeneratorer for nødstrøm i Monrovia, noe som har ført til at store deler av hovedstaden igjen har fått lys. Dette er viktig for sikkerheten og for at ulike former for virksomhet og jobbskaping kan komme i gang. I tillegg ble distribusjonslinjer for strøm finansiert med norske midler, og førte til at flere områder fikk tilgang til strøm.

Utdanning

Gjennom Flyktningshjelpen støttet Norge det nasjonale utdanningsprogram "Accelerated Learning Program" der barn og unge som gikk glipp av skolegang på grunn av den 14 år lange borgerkrigen fikk grunnskole på halve tiden. Yrkesopplæring og voksenopplæring (alfabetisering) ble også gitt.

Helse

Norge støttet "Clinton Foundation HIV and AIDS Initiative", og bidro til at hiv- og aidspasienter fikk pleie og Liberias helsevesen ble styrket ved hjelp av et program som fokuserer på samarbeid og opplæring.

Fakta om Liberia

Anslått folketall 2007 3,7 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	140 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	3,4 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 54 % Industri 19 % Tjenester 27 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Ja
Bistandsnivå per innbygger (2005)	Ikke tilgjengelig
Bistand som andel av BNI	Ikke tilgjengelig

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	35,6 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,364
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	133
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	12
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	1,7 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	64 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2001)	55,7 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2006)	39,5 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	28,2 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning	
Barneskole (primær)	Ikke tilgjengelig
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	Ikke tilgjengelig
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	12,5 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor	Ikke tilgjengelig

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2007)

4,7 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

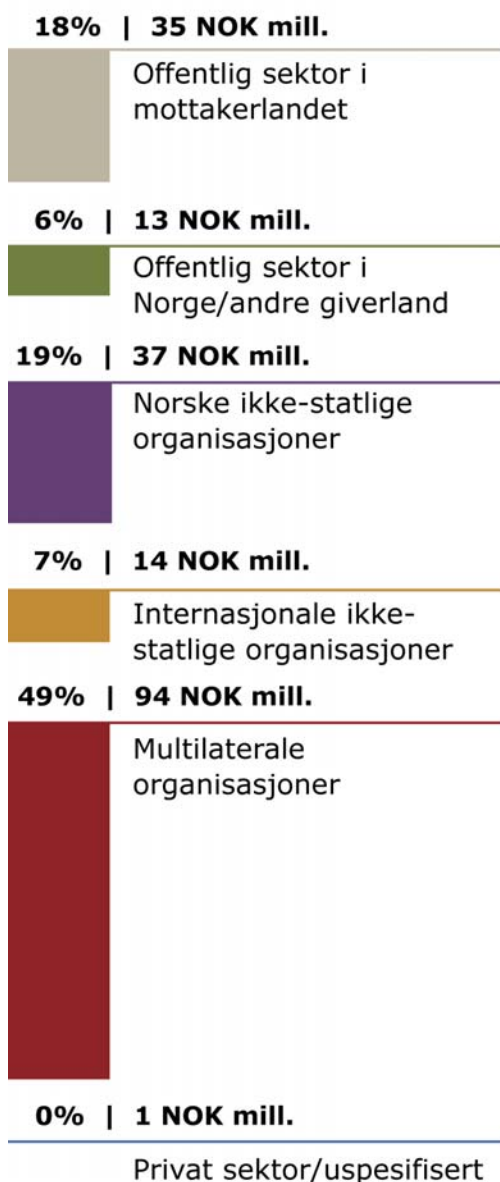
2,4

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

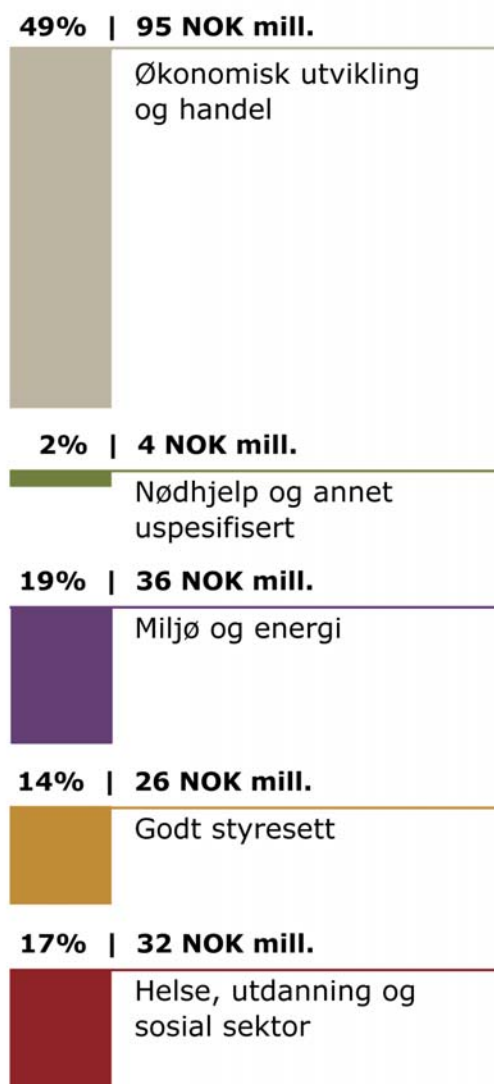
Bilateral bistand til Liberia

Total bistand 2008: 193 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Madagaskar

Norsk innsats i Madagaskar strekker seg helt tilbake til 1866 da norske misjonærer begynte sitt arbeid i landet. Norsk bilateralt samarbeid med Madagaskar bygger slik på langvarig innsats fra norske frivillige organisasjoner. Det norske samarbeidet har fattigdomsreduksjon som overordnet mål, og andelen som lever under fattigdomsgrensen er gått ned de siste årene, fra 80 prosent i 2002 til 67 prosent i 2006. 2008 markerte starten på gjennomføring av viktige reformer av utdanningssystemet hvor Norge er en bidragsyter.

Styresett

Norge støttet anti-korrupsjonsbyrået BIANCO som i 2008 etterforsket flere saker og etablerte lokalkontorer flere steder i landet. I 2008 mottok BIANCO 9719 korrupsjonsmeldinger, hvorav 1702 ble klassifisert som korrupsjonssaker. 639 saker var under etterforskning ved utgangen av året. Det var en markert økning i antall saker som ble overført til rettssystemet - i 2007 endte 20 prosent av sakene i rettsapparatet, mens i 2008 ble 397 av 1095 saker overført.

Generelt er madagassernes kunnskap om korrupsjon økende. Myndighetene har også etablert egne domstoler for korrupsjonssaker og økonomisk kriminalitet. Imidlertid er ineffektivitet i justissektoren en utfordring, i tillegg til begrenset etterforskningskapasitet. Andre utfordringer er å få kontroll på den uformelle gruvesektoren og illegal handel med landets naturressurser, særlig tropisk tømmer og fisk, og korrupsjon knyttet til dette.

Norsk støtte gikk også til "Komiteen for opprettholdelse av offentlig integritet" (Comité pour la Sauvegarde de l'intégrité) som i 2008 etablerte dommerrådet (Conseil Supérieur de la Magistrature) som blant annet følger opp de etiske

Fakta om Madagaskar

Total norsk bistand 2008: 129 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 320 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 112

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,1 %

Barn i barneskolen: 99,3 %

retningslinjer for dommerstanden, og en egen enhet for etterforskning av hvitvaskingsaker, SAMIFIN.

Gjennom et prosjekt ledet av Den internasjonale arbeiderorganisasjon (ILO) har norske midler bidratt til kursing i budsjettprosesser, skatteregler og forvaltningsprosedyrer for åtte kommuner i regionen Anosy. Prosjektet bidro også til sysselsetting og fagopplæring i disse kommunene.

Utdanning

Norge støtter myndighetenes program og mål i fattigdomsstrategien som går ut på at alle skal få fem års grunnutdanning, samt å utvide grunnutdanningen til 7 år. Madagaskar gjør fremgang i forhold til målene. Andelen barn som begynte på skolen i 2007 var 84 prosent. I 2008 steg andelen til 87 prosent. Andelen som fullførte fem års grunnskole økte med seks prosent fra 2007 til 2008. Nye skolebøker ble tatt i bruk i de 20 distriktene hvor reformen er i gang. Skolereformene står imidlertid overfor store utfordringer ettersom bare 60 prosent av dem som begynner på skolen fullfører femårig grunnskole. Bare 36 prosent av elevene fullfører 7.skoleår. Forsinkelser i bygging av nye skoler og treghet når det gjelder utviklingen av nye læreplaner og lærebøker vil gjøre det vanskelig å nå målene i utdanningsreformen.

Et samarbeid med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) resulterte i bygging av klasserom, vannpunkter og latriner. Totalt har Norge bidratt til bygging av 88 skoler og 14 pedagogiske ressursentre. 88 foreldreforeninger har mottatt opplæring i vedlikehold av skolene.

Norge støttet Norsk Misjonsselskaps "grønne" skoleprosjekt, "ProVert", som hadde oppstart i 2007. Her lærte elevene grunnleggende miljøkunnskap og praktiske måter å bevare miljøet på. Det er spesielt lagt vekt på at jenter skal sikres undervisning i alle delene av programmet.

Landbruk

Norge støttet i 2008 anvendt forskning og veiledning innen jord- og husdyrhold for å sikre bedre avlinger og jordbruksteknikker blant bønder i Vakinakaratra-regionen. Midler ble også brukt til å omstrukturere et nasjonalt forsknings- og utviklingssenter innen jord- og husdyrbruk (Fifamor) for å øke kapasiteten og bedre økonomien.

Olje

Norge og Madagaskar inngikk i 2007 et samarbeid i oljesektoren under det norske programmet Olje for Utvikling, og dette arbeidet fortsatte i 2008. Samarbeidet er utpreget faglig og norsk kompetanse var med på å styrke Madagaskars kapasitet til å håndtere mulige fremtidig oljefunn på madagassisk sokkel. Programmet består av en rekke komponenter - lovgivning, politikkutvikling, miljø, finansforvaltning og antikorrupsjon. En norsk ekspert fra Oljedirektoratet ble plassert i det gassiske Petroleums- og mineraldirektoratet, hvor hun arbeider med å koordinere programmets forskjellige komponenter. Under dette programmet er miljø en viktig del, og Statens Forurensningstilsyn er også involvert i arbeidet.

Kvinner og likestilling

Madagaskar undertegnet nylig SADC-protokollen som blant annet har som mål at det skal være 30 prosent kvinnelig deltakelse i det politiske liv. Norsk støtte gjennom "Electoral Institute of Southern Africa" (EISA) bidro til kompetanseheving blant kvinner som ønsker å delta aktivt i politikk og offentlig samfunnsliv. Også samarbeidet med Den internasjonale arbeiderorganisasjon (ILO) hadde i seg kjønnsperspektivet. Både likelønnsarbeid og bevissthet om kvinnelig deltakelse var viktige bestanddeler i programmet. Gjennom støtten til Fifamor fikk kvinner opplæring i nye landbruksteknikker. Dette styrket kvinners sosioøkonomiske posisjon, særlig i regionen Vakinankaratra.

Kultur

Kulturmidler gikk til å bringe madagassiske fotografier til utstillingen "Til jordens ende" ved Bergens Museum. Videre støttet Norge diverse kulturarrangementer - en folkemusikkfestival, en dansefestival og en jazzfestival.

Fakta om Madagaskar

Anslått folketall 2007 19,7 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	320 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	3,6 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 26 % Industri 17 % Tjenester 57 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	50 USD
Bistand som andel av BNI	18,7 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2005)	42 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,533
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	112
Endring 2000-2007: -25	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	5,1
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	0,1 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	47 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	80,6 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	99,3 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2004)	29,8 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	97
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	95
Høyere (tertiær)	89

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	8 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,70

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

2,6 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

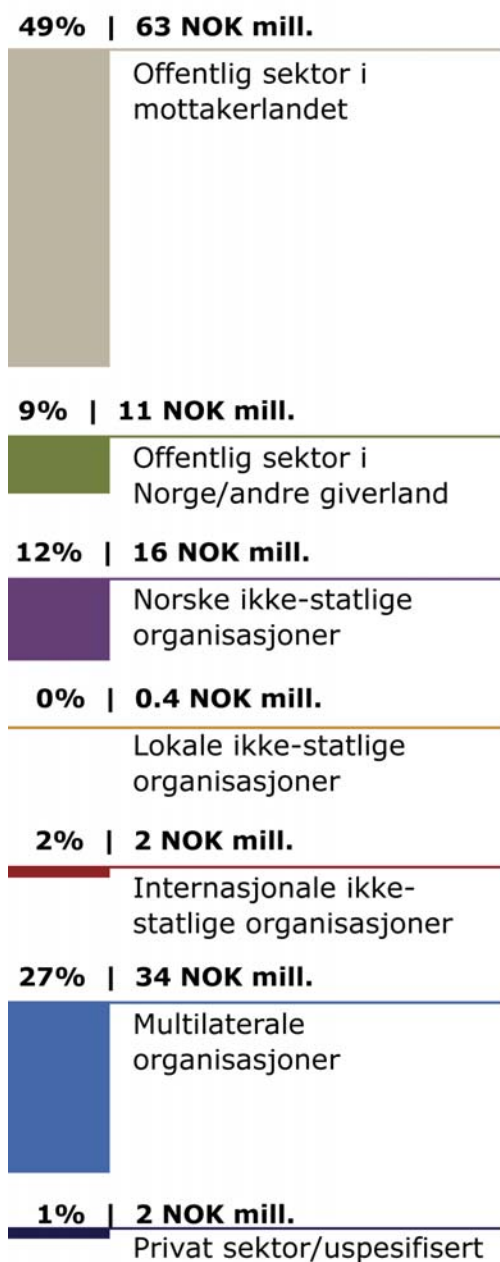
3,4

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

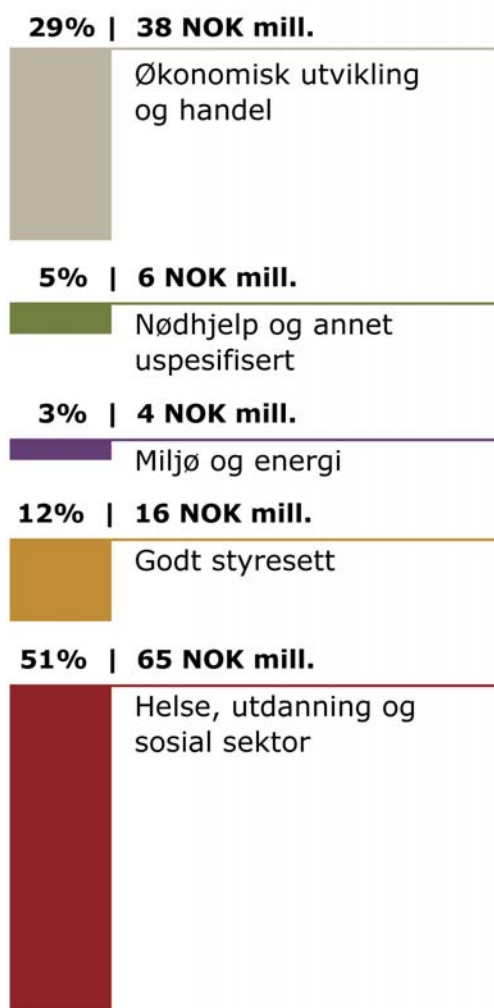
Bilateral bistand til Madagaskar

Total bistand 2008: 129 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Malawi

Sammenlignet med nabolandene har Malawi få egne ressurser og få bistandsgivere. Norge er en av de største giverne og har siden 2001 også forvaltet en del av den svenske bistanden. Norsk støtte til Malawi bygger på landets nasjonale vekst- og utviklingsstrategi.

Budsjettstøtte og økonomisk utvikling

Det har vært god utvikling på økonomistyringsområdet. En gjennomgang av budsjettstøtten viste tilfredsstillende måloppnåelse. Særlig positiv var fremgangen innen finansforvaltning og sosiale sektorer, mens noen områder innen næringsutvikling og godt styresett fortsatt bør forbedres. Budsjettandelen til helse, utdanning og styresettinstitusjoner økte i forhold til året før. Andelen av 5.-klassinger som fullførte skoleåret oversteg målsetningen og var 78 prosent for gutter og 73,6 prosent for jenter. Andelen av jenter som fullførte 8. Klasse, var nesten 45 prosent, godt over målsettingen på 26 prosent. Fødsler gjennomført med helsepersonell til stede, gikk opp fra 42 til 45 prosent. Revisjon hadde en viss fremgang etter at ny riksrevisor ble oppnevnt og etterslepet av revisjonsrapporter for 2004/05 og 2005/06 ble endelig oversendt parlamentet.

Styresett og korrupsjonsbekjempelse

410 korrupsjonssaker ble etterforsket - en økning fra 226 fra året før. Målet var på 360 saker, og man overoppfylte altså i forhold til dette. Bare ni korrupsjonssaker har vært i rettsystemet i mer enn to år, en nedgang fra 2007 på 17 saker. Sammen med Storbritannia var Norge største giver til den nasjonale antikorrupsjonsenheten. Etter oppnevningen av ny direktør mot slutten av 2007 skjøt arbeidet med å bekjempe korrupsjon fart. Flere jurister ble ansatt, og flere saker ble brakt for retten.

Fakta om Malawi

Total norsk bistand 2008: 368 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 250 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 111

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 12 %

Barn i barneskolen: 91,8 %

Norge er en aktiv bidragsyter til å bedre finansforvaltningssystemene. Norsk støtte til statistikk og planlegging bidro til økt produksjon av økonomisk statistikk og oppdaterte nasjonalregnskapstall, samt økt kapasitet til makroøkonomisk analyse i planleggingsministeriet. Sentralbanken har fått sin kapasitet styrket ved hjelp av norsk støtte.

Miljø og naturressursforvaltning

Norge ledet givergruppen for landbruk, som støtter myndighetene i deres arbeid med å utvikle en nasjonal sektorplan for langsiktig matsikkerhet og bærekraftig landbruksutvikling. Norge hadde en ledende og koordinerende rolle i arbeidet for å få til en helhetlig klimasatsning. Det norske støttede National Smallholder Farmers of Malawi (NASFAM) engasjerte seg i flere klimatilpasningsrelaterte aktiviteter, samt utvidet sitt fairtrade-marked. Norge støttet også Swedish Corporative Centre som hjalp småbønder til å starte opp små virksomheter og bedret deres markedstilgang.

Over en million trær er plantet for å motvirke avskoging. Norsk bistand bidro også til bedre matsikkerhet, at jord ble satt under irrigasjon, og at større områder nå er beskyttet mot avskoging. Et klimafokusert samarbeid mellom landbruksuniversitet i Malawi og Universitetet for miljø og biovitenskap i Norge fortsatte. Norge støttet det nasjonal frø- og kunstgjødselprogrammet, som bidro til økt matsikkerhet og et mer diversifisert landbruk.

Norge tok også en ledende og koordinerende rolle i arbeidet for å få til en helhetlig klimasatsning og har vært en pådriver overfor givergruppen når det gjelder myndighetenes eierskap.

Helse, hiv og aids

Fra norsk side ble mødrehelse gitt særlig prioritet. Norge var en av seks utviklingspartnere som finansierte sektorprogrammet for helse og støttet også Den nasjonale aidskommisjonen. Dessuten gikk mye støtte til Malawi College of Medicine, til en landsdekkende familieplanleggingsorganisasjon og til utdanning av sykepleiere via det strategiske partnerskapet med Kirkens Nødhjelp. Støtten til frivillige organisasjoners arbeid ble videreført med fokus på helse, hiv og aids, inkludert helsepersonellutdanning. Et samarbeid med Clinton Foundation ble etablert i 2008.

Kultur

Norge er en viktig bidragsyter på kulturområdet. Arbeidet var konsentrert om tre områder: fortidsminner, kulturorganisasjoner og teater. Tre historiske bygninger ble rehabilitert, og turismen har vært økende som følge av oppmerksomhet rundt dette. Teaterstøtten var fokusert på teater som virkemiddel i utviklingsprosessen og temaene i 2008 var demokratisering, styresett og diktatur.

Kvinner og likestilling

Norge støttet et koordineringsnettverk som gjør en bred innsats for likestilling i Malawi. Nettverkets arbeid bidro blant annet til at flere kvinnelige kandidater meldte seg til parlamentsvalget. Norsk støtte gikk til styrking av kvinneorganisasjoner, bekjempelse av vold mot kvinner, menneskehandel og tradisjoner som skader kvinner. Kvinners posisjon i jordbrukssektoren er også bedret som resultat av norsk støtte. Norge besluttet også å støtte bygging av et jenteinternat ved Mzuzu Universitet for å bidra til at flere jenter får høyere utdanning.

Fakta om Malawi

Anslått folketall 2007 13,9 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	250 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	3 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2006)	Jordbruk 31 % Industri 20 % Tjenester 49 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1,1 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	45 USD
Bistand som andel av BNI (2006)	30,4 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2007)	21 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2004	0,457
Et land under 0,500 har et lavt velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	111
Endring 2000-2007: -77	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	11
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	12 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	76 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	66,4 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2006)	91,8 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	17 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	104
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	83
Høyere (tertiær)	51

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	13 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,73

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

15,6 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

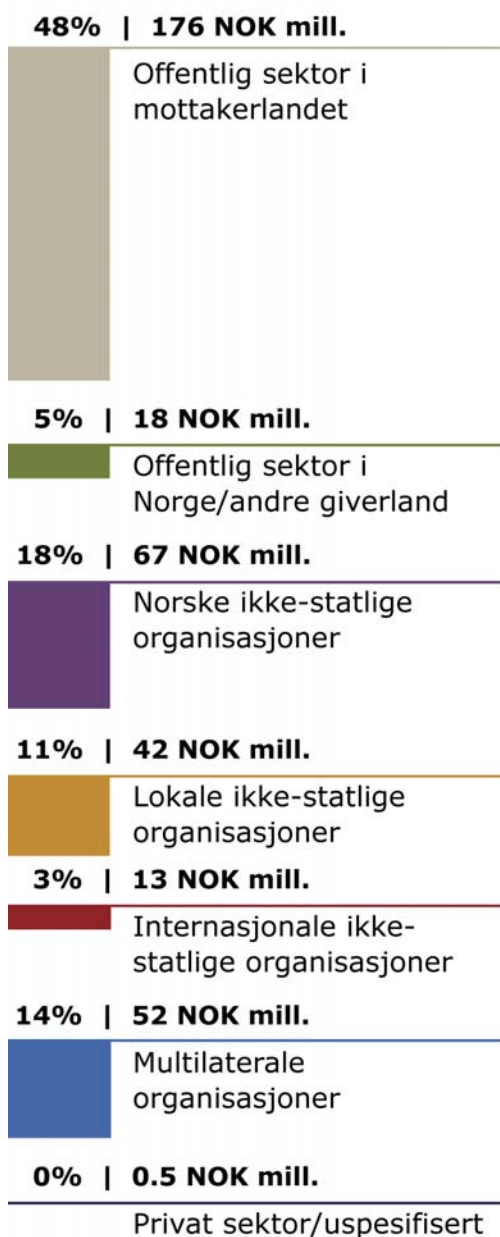
2,8

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

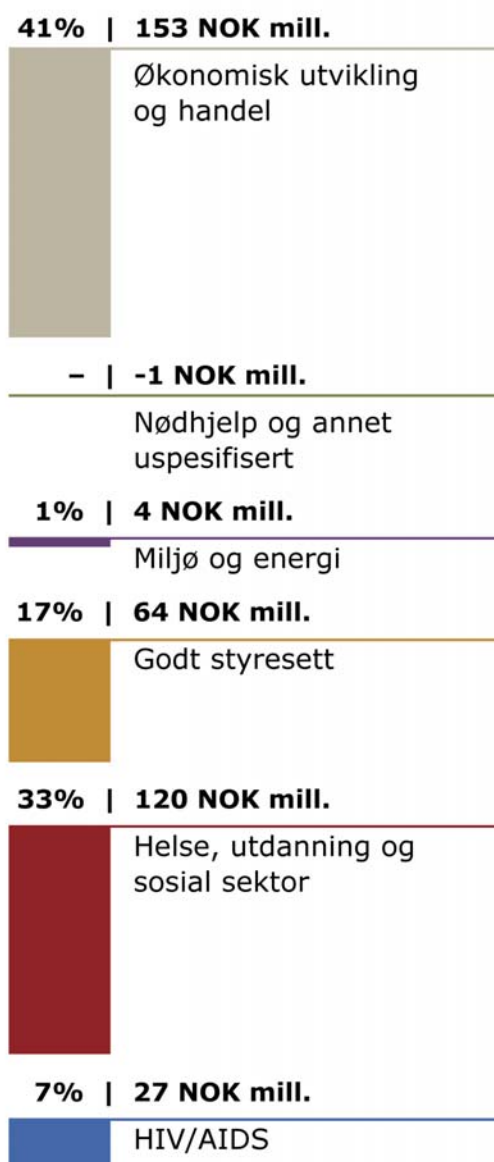
Bilateral bistand til Malawi

Total bistand 2008: 368 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Mali

Mali har vært en samarbeidspartner for Norge siden 1970-tallet. Siden 2005 har det norske utviklingssamarbeidet vært forvaltet av Sverige. Samarbeidet inkluderer sektorstøtte til utdanning samt prosjekter innenfor ressursforvaltning og kvinners rettigheter/lokaldemokrati. En ny Mali-satsing ble vedtatt i 2008 og vil tre i kraft fra 2009. Denne innebærer økt fokus på Nord-Mali og på naturressursforvaltning.

Utdanning

Norge støtter det nasjonale grunnutdanningsprogrammet. Dette har vist gode resultater, blant annet har andelen barn som fullførte grunnskolen økt fra drøye 48 prosent i 2006 til i overkant av 53 prosent i 2008. Andelen barn innskrevet i skolen har også økt fra 60 prosent i 2001 til over 79 prosent i 2008 - 68 prosent for jenter og 82 prosent for gutter.

Styresett og menneskerettigheter

Norsk støtte til styresett og styrking av demokratiet går gjennom et samarbeid mellom fire frivillige organisasjoner. Målet er å forebygge konflikt og å bedre forvaltning og tilgang på naturressurser. Programmet har bidratt til økt oppmerksomhet rundt årsaker til avskogning og løsninger på dette problemet og til å redusere konflikter knyttet til ressursknapphet.

UNICEFs program for å beskytte barn får også norsk støtte. Her står kjønnslemlestelse og fødselsregistrering sentralt. I 2008 ble en resultatbasert handlingsplan for perioden 2008-2012 signert, og denne er et stort skritt i retning av å bekjempe kjønnslemlestelse. Et utkast til en lov mot kjønnslemlestelse er også laget av en gruppe frivillige organisasjoner og overlevert til parlamentet

Fakta om Mali

Total norsk bistand 2008: 85 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 500 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 196

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 1,5 %

Barn i barneskolen: 63 %

Naturressursforvaltning

Naturressurser og press på jord er blant hovedutfordringene i Mali. Avskoging er en trussel mot bærekraftig utvikling. Innen naturressursforvaltning har Norge prioritert å støtte arbeid for beskyttelse av det sårbare indre Niger-deltaet. Støtten gikk til lokal og bærekraftig forvaltning av naturressurser, og lokalsamfunnene har blitt mer produktive og folk har fått bedre levevilkår.

Fakta om Mali

Anslått folketall 2007 12,3 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	500 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	5,3 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 37 % Industri 24 % Tjenester 39 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	2,3 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	51 USD
Bistand som andel av BNI (2006)	13,4 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	33 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,391
Et land under 0,500 har et lavt velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	196
Endring 2000-2007: -28	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	9,7
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	1,5 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	60 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	65,9 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	63 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	61 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	80
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	64
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	10 %
Kvinner estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,68

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

2,1 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

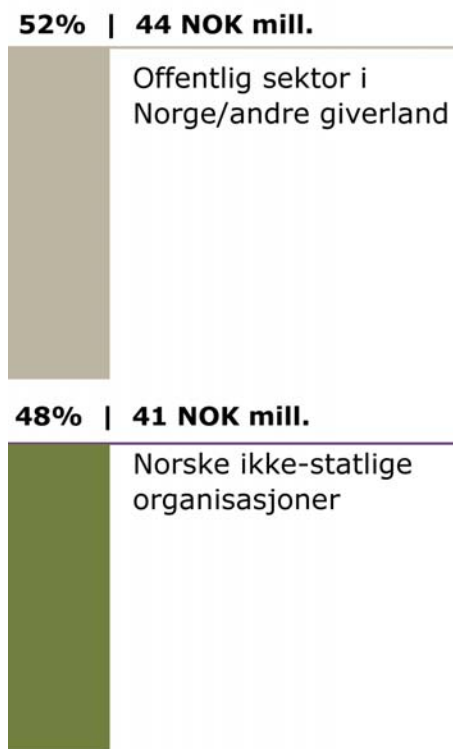
3,1

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

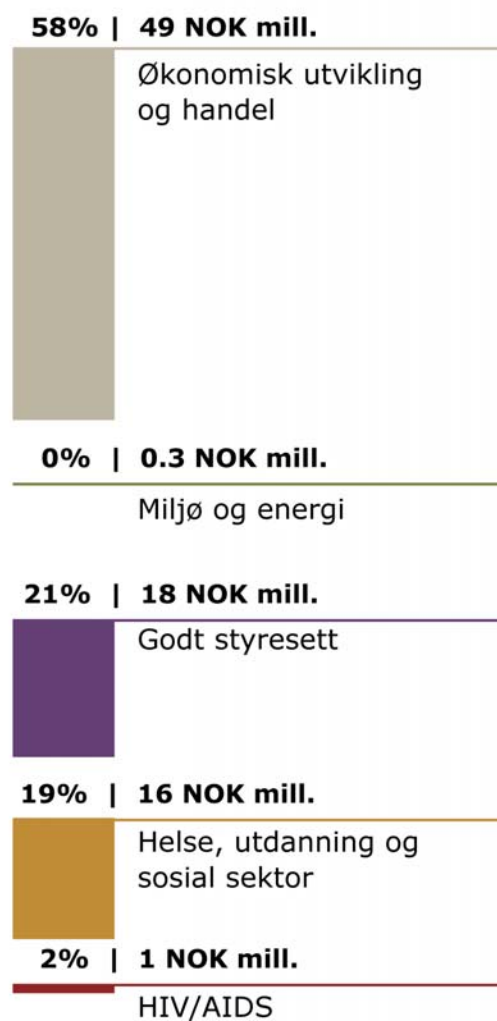
Bilateral bistand til Mali

Total bistand 2008: 85 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Mosambik

Mosambik har vært en av Norges hovedsamarbeidspartnere siden 1977, og er et av landene som har mottatt mest norsk bistand gjennom tidene. I Mosambik utgjør den samlede bistanden rundt halvparten av statsbudsjettet. Undersøkelser av den økonomiske utviklingen viser at det blir færre fattige i landet som helhet, men at det samtidig er økende ulikhet mellom grupper og samfunnslag. Norge ga også i 2008 betydelig støtte til Mosambik. Olje og ren energi er en av bærebjelkene i norsk bistand til landet, sammen med budsjettstøtte og støtte til fiskerisektoren.

Budsjettstøtte og økonomisk utvikling

Mosambik mottar betydelig budsjettstøtte, som i fjor utgjorde omtrent 14 prosent av statsbudsjettet. Norge er en av 19 givere som bidrar med generell budsjettstøtte, og i fjor deltok Norge i ledergruppen for denne støtten. Budsjettstøtten skal finansiere iverksettingen av Mosambiks strategi for fattigdomsbekjempelse. I tråd med denne strategien har Mosambik vist resultater når det gjelder ytelser av sosiale tjenester. Et annet mål er bedre makroøkonomisk styring og finansforvaltning, og også her har Mosambik vist framgang. Norge støttet i den forbindelse blant annet finansforvaltningsreformen "Sistafe", som virker korrupsjonsforebyggende og bidrar til bedre forvaltning av offentlige midler. Norsk støtte til statistikkinstuttet INE bedret også forutsetningene for å måle utviklingen i landet.

For å redusere bistandsavhengigheten på sikt, støttet Norge tiltak for å sikre staten inntektskilder gjennom for eksempel skattlegging. Det legges dessuten vekt på å styrke privat sektor og næringsliv. I den forbindelse har Norge blant annet støttet utdanningstiltak for gründervirksomhet. Norge har også støttet arbeidet med å modernisere

---

Fakta om Mosambik

Total norsk bistand 2008: 552 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 730 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 168

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 12,5 %

Barn i barneskolen: 76%

---

selskapsregisteret.

Mosambik har sluttet seg til Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), som er et internasjonalt initiativ for økt åpenhet om inntektsstrømmene i utvinningsindustrien. Norge er en støttespiller i denne prosessen.

Menneskerettigheter og styresett

Mosambiks demokrati preges fortsatt av en sterk utøvende makt, mens øvrige sektorer av samfunnet har liten innflytelse i den politiske utformingen. Norge gir programstøtte til Menneskerettighetsligaen, som i tillegg til å gi rettshjelp og dokumentere menneskerettighetsbrudd, driver konstruktiv påvirkningsarbeid mot myndighetene. Norsk støtte til mediasektoren gjennom NSJ - Southern Africa Media Training Institute - ble utfaset i 2008.

Energi og olje

Olje og energi ble i 2008 styrket som et hovedfelt for norsk støtte til Mosambik. Landets oljeindustri deltar stadig mer aktivt på samme arena som internasjonale selskaper. Norsk støtte til Det nasjonale petroleumsinstituttet (INP) fortsatte, med forbedring av forvaltningsapparatet som et hovedtema. Petroleumssektoren støttes også gjennom Olje for utvikling-programmet (OFD).

Norge støttet landsbyelektrifisering i Mosambik. Dette var en medvirkende årsak til at over 100.000 nye kunder ble tilkoblet det nasjonale strømmettet i 2008. Støtten til institusjonell styrking og kapasitetsbygging i Energiministeriet ble videreført.

Den regionale energisituasjonen er fremdeles vanskelig. Norge leder gruppen av internasjonale partnere som støtter SADC innen energiområdet. Ambassaden i Maputo overtok dessuten ansvaret fra ambassaden i Harare for å støtte Southern African Power Pool, som koordinerer systemer for produksjon, overføring og omsetning av elektrisk energi i regionen.

Fiskeri

Norsk samarbeid på fiskeriområdet i Mosambik konsentrerer seg om å bekjempe ulovlig fiske, overvåkning og kontroll, småskalafiske og akvakultur. Fiskeriproduksjonen i Mosambik økte i 2008 med 27 prosent, blant annet ved hjelp av norsk støtte til et sektorprogram for å bedre fiskeriforvaltningen, samt støtte til det Internasjonale fondet for landbruksutvikling (IFAD) til utvikling av småskalafiske. Faglig samarbeid mellom mosambikanske fiskerimyndigheter og Fiskerifaglig senter i Bergen har ført til at forvaltningen av landets maritime ressurser nå er basert på forskning. Dessuten har tyvfiske blitt motarbeidet og en ny masterplan for fiskeriene er utviklet.

Miljø

Mosambik er svært utsatt for klimaendringer. Basert på miljø- og klimagjennomgangen i 2008, har ambassaden styrket sitt arbeid på utvalgte områder. Videre bidro Norge økonomisk for å styrke myndighetenes håndtering av store investeringsprosjekter, med særlig tanke på miljødimensjonene. Dialogen med myndighetene om tilpasning til klimaendringer ble intensivert. Med norsk støtte ble en analyse av skogsektoren utarbeidet og Mosambik er nå tatt opp i Verdensbankens skogprogram (REDD).

Helse, hiv og aids

Mosambik har hatt en positiv utvikling på noen viktige helseområder. Det er fortsatt nedgang i antall malariatilfeller, spedalskhet er så og si utryddet, og målet for myndighetenes planlagte vaksinerings av spedbarn under ett år ble nådd i 2008. Hiv/aids-situasjonen er imidlertid alvorlig, og er en vesentlig årsak til at andre mål på helseområdet ikke nås. Smitteraten øker fortsatt i Mosambik, og aids er nå den viktigste dødsårsaken i Maputo-området. Norge avrundet i 2008 sin støtte til det nasjonale helseprogrammet. Norge kanaliserer imidlertid fortsatt støtte til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter for ungdom gjennom UNFPA.

Kvinner og likestilling

Både fattigdom og aidsepidemien i Mosambik rammer kvinner hardere enn menn. Dette er beskrevet som en økt feminisering av fattigdommen i en rapport utarbeidet av CMI, støttet av ambassaden. Kvinnens tilgang til jord er tema for et prosjekt som ble utarbeidet i 2008. Norge støttet også arbeidet mot handel med kvinner og barn.

Kultur

Norge har styrket sin bistand til kultur i Mosambik, både i form av kulturell infrastruktur og kulturutveksling. Ambassaden har valgt å støtte et knippe organisasjoner, blant disse Umoja, Kulungwana og Teatro Avenida. Det er også gitt støtte til prosjekter for restaurering av kulturminner, blant annet på Ilha de Goa.

Fakta om Mosambik

Anslått folketall 2007

21,4 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

730 USD (MUL)

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

7,5 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 28 %

Industri 26 %

Tjenester 46 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

1 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2005)

65 USD

Bistand som andel av BNI

20,7 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

24 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,366

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

168

Endring 2000-2007: -18

Mødredødelighet per 1000 fødsler (2005)

5,2

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

12,5 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

42 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

79,5 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

76 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

47,1 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

87

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

73

Høyere (tertiær)

Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

35 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,81

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

14,7 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

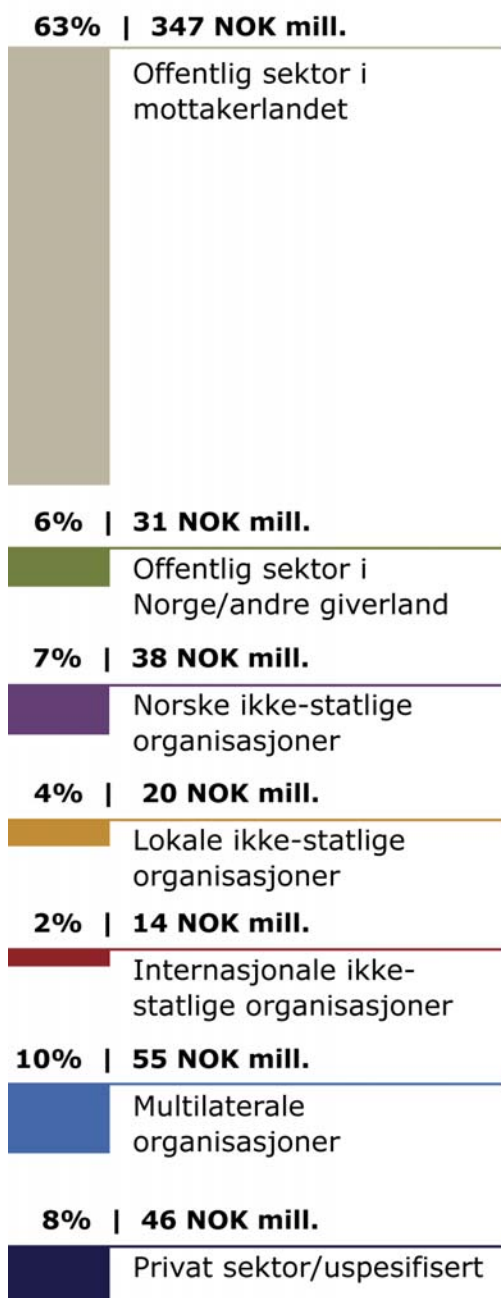
2,6

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

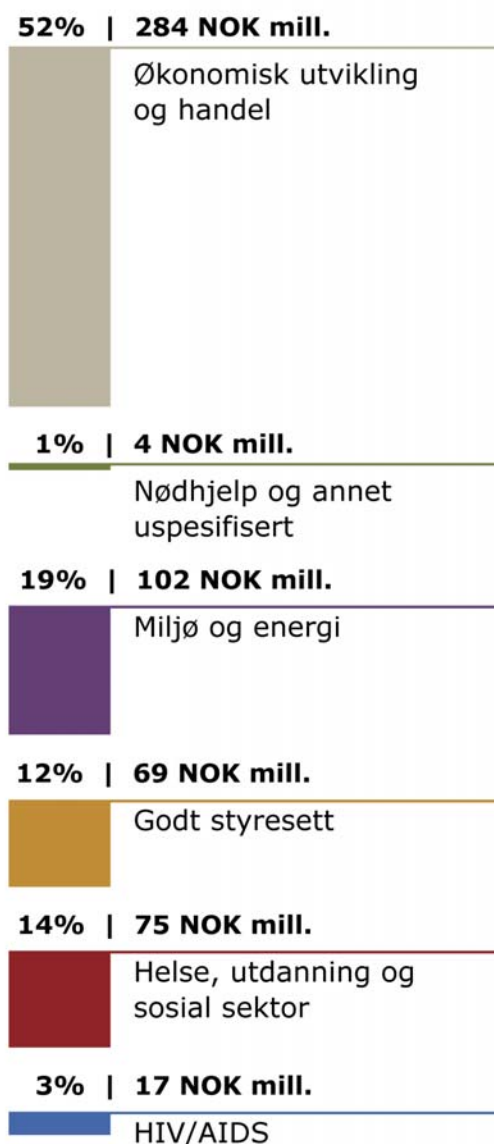
Bilateral bistand til Mosambik

Total bistand 2008: 552 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Nepal

Nepal avholdt valg på grunnlovgivende forsamling i 2008. Dette førte til en ny politisk situasjon med Maoistpartiet som største parti i en koalisjonsregjering. Landet ble mer stabilt, men fredsprosessen er fremdeles skjør. Fortsatt gjenstår integrering av maoistsoldatene i sikkerhetsstyrkene og etablering av flere kommisjoner som skal følge opp fredsavtalen fra 2006. Arbeidet med grunnloven hadde bare så vidt startet opp ved utgangen av året. Norsk bistand til Nepal prioriterer sektorene styresett, utdanning og energi.

Styresett og menneskerettigheter

Norge støttet gjennomføringen av valget på flere måter. Støtte til valgobservasjon, informasjon om valgmodeller og norsk valgekspertise bidro til et vellykket valg. Norsk støtte til grunnlovsprosessen økte kompetansen blant parlamentarikere. Støtte til fredsprosessen har også stått sentralt og ambassaden har bidratt til tillitsbygging mellom ulike politiske grupperinger ved å tilby en møteplass for ulike aktører i fredsprosessen. Gjennom støtte til Nepals fredsfond bidro Norge til et fortsatt sterkt nepalsk eierskap og engasjement i fredsprosessen. Norsk støtte ble kanalisert gjennom myndighetene, FN og frivillige organisasjoner.

Menneskerettighetssituasjonen ble forverret i noen deler av landet. Norge bidro til å kartlegge menneskerettighetssituasjonen og støttet menneskerettighetsforsvarere og pressefrihet. Norsk støtte har også vært med på å gi ofrene for konflikten en stemme i den politiske debatten.

Nepal ble utpekt som ett av tre pilotland for systematisering og styrking av utenriksstasjonenes arbeid for å styrke rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Det ble satset på å støtte lokale organisasjoners aktiviteter for holdningsendringer. Norge bidro også til Social Inclusion

Fakta om Nepal

Total norsk bistand 2008: 352 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 350 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 55

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,5 %

Barn i barneskolen: 76,5 %

Research Fund som formidlet forskningsresultater for ekskluderte grupper og hvordan disse kan integreres i det "nye Nepal". Forskningen utgjør et nytt kunnskapsgrunnlag for politiske partier, den lovgivende forsamlingen (Constituent Assembly) og kommisjoner i arbeidet med grunnloven.

Støtten til desentraliseringsprogrammet er i ferd med å bli overtatt av myndighetene, og utviklingspartnerne samarbeidet med myndighetene om å lage en samfinansieringsavtale. Norge har stått sentralt i dette arbeidet, både ved å sikre nasjonalt eierskap i prosessen, mekanismer for å forebygge korrupsjon, økt kvalitetssikring og giverharmonisering. Det har hele tiden vært nødvendig for Norge å styrke myndighetenes arbeid med kvinner og likestilling i dette programmet.

Utdanning

Norge har i flere år støttet det nasjonale sektorprogrammet for grunnskolen og bidratt til å heve kvaliteten på grunnutdanningen. Inntaket i grunnskolen nådde i fjor 91,9 prosent, mot 89 prosent som ble innskrevet i første klasse i 2007. Det var en betydelig forbedring i andelen jenter som begynner på grunnskole, også blant tradisjonelt ekskluderte grupper (lavkaster). Andelen kvalifiserte lærere økte, men ikke i takt med antall elever. Barn per lærer i grunnskolen er redusert til 43,8 elever per lærer. Målet for 2008 var 37 elever per lærer.

I samarbeid med Redd Barna og UNICEF jobbet Norge for å styrke jenter og marginaliserte barns deltakelse i skolen.

Næringsutvikling og energi

Norsk innsats førte til at 50 000 husstander fikk elektrisitet i fjor. Tre utredningsstudier for tre småkraftverk i Øst Nepal ble ferdige og er nå klare for investeringer fra privat sektor. En lisens ble også tildelt SNPpower.

Klima og miljø

Norsk støtte gikk til ICIMOD, et regionalt kunnskapssenter for miljø- og klimaspørsmål.

Myndighetenes program i samarbeid med FAO "Integrated Pest Management" fikk også støtte, i tillegg til et samarbeid om fiskeoppdrett i regi av NTNU og Nepal Agriculture Research. Innsatsen bidro til å styrke regional kapasitet og kunnskap innen miljøforvaltning og klima. Redusert bruk av sprøytemidler ga økte avlinger, samt helse- og miljøgevinster.

Kvinner og likestilling

Norsk støtte gikk til UNICEF og lokale frivillige organisasjoner. Støtten har bidratt til økt bevissthet blant kvinner om egne rettigheter, og flere kvinneorganisasjoner har blitt styrket.

Gjennom kvinnenettverket WAPPDCA er regionale og lokale konsultasjoner holdt over hele landet for å sikre at stemmene til kvinner fra ulike kår og med ulik bakgrunn blir representert i grunnlovsprosessen. Kvinner deltar nå mer aktivt i offentlig debatt og som politisk pressgruppe.

Fakta om Nepal

Anslått folketall 2007

28,1 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

350 USD (MUL)

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

3,8 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 34 %

Industri 17 %

Tjenester 49 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

1,5 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2005)

16 USD

Bistand som andel av BNI (2006)

6,3 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

45 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,530

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

55

Endring 2000-2007: -40

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

8,3

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

0,5 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

89 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

60,7 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

76,5 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

21,7 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

99

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

91

Høyere (tertiær)

40

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

33 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,50

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

16,6 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

2,7

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Nepal

Total bistand 2008: 352 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

30% | 105 NOK mill.

Offentlig sektor i mottakerlandet

33% | 118 NOK mill.

Offentlig sektor i Norge/andre giverland

13% | 44 NOK mill.

Norske ikke-statlige organisasjoner

2% | 8 NOK mill.

Lokale ikke-statlige organisasjoner

2% | 6 NOK mill.

Internasjonale ikke-statlige organisasjoner

15% | 52 NOK mill.

Multilaterale organisasjoner

5% | 19 NOK mill.

Privat sektor/uspesifisert

Fordelt på sektor

4% | 13 NOK mill.

Økonomisk utvikling og handel

1% | 3 NOK mill.

Nødhjelp og annet uspesifisert

43% | 152 NOK mill.

Miljø og energi

36% | 125 NOK mill.

Godt styresett

16% | 57 NOK mill.

Helse, utdanning og sosial sektor

1% | 2 NOK mill.

HIV/AIDS

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Nicaragua

Det norske utviklingssamarbeidet med Nicaragua startet i 1987. Nicaragua er Latin-Amerikas nest fattigste land og vil være avhengig av store bistandsoverføringer også i årene som kommer. 2008 var et år preget av økende konflikt mellom opposisjonen og myndighetene.

Styresett og korrupsjonsbekjempelse

Norge støttet gruppen Etica og Transparencias i arbeidet med å følge opp lokalvalget.

Organisasjonenes syn og uttalelser ble referert til i media og deres analyser var viktige bidrag i debatten rundt valget. Gruppen konkluderte blant annet med at det hadde vært påvist uregelmessigheter og/eller valgfusk i 40 av 146 kommuner

Norge leder gruppen av ni givere som har støttet et anti-korrupsjonsfond siden 2002. I 2008 ble korrupsjonsfondet utvidet til å gjelde hele fem statsinstitusjoner. Tre spesialenheter ble startet for å arbeide målrettet med korrupsjonsspørsmål. Dette har bidratt til at flere korrupsjonssaker blir avdekket og etterforsket. Videre ble det påpekt at samarbeidet mellom institusjonene som var med i fondet, og da spesielt regjeringsadvokaten, politiet og påtalemyndighetene, hadde blitt betraktelig forbedret.

Gjennom et felles giverfond for støtte til frivillige organisasjoner fikk 56 organisasjoner støtte til å jobbe med styresettsspørsmål. En gjennomgang viste at fondet har bidratt til å bedre dialogen mellom statlige organer og å påvirke utviklingsagendaen både på lokalt og sentralt nivå.

Norge støttet også utdanning for journalister som har korrupsjonsspørsmål som arbeidsfelt. Siden

---

Fakta om Nicaragua

Total norsk bistand 2008: 114 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 990 USD

Barnedødelighet per 1000: 35

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,2 %

Barn i barneskolen: 91,4%

---

oppstarten i 2003 har 783 journalister fått opplæring. Gjennom programmet har også medias dekning av korrupsjonssaker blitt kartlagt og programmet har fått nasjonal oppmerksomhet på grunn av en årlig pris som gis til det viktigste journalistiske arbeidet som har bidratt til å avdekke korrupsjon. I samarbeid med UNDP har Norge støttet arbeidet med å styrke Nasjonalforsamlingen og blant annet bidratt til faglig styrking av fagkommisjonen.

Budsjettstøtte

Norge ga 20 mill kroner i budsjettstøttet til Nicaragua. Den sosiale og økonomiske utviklingen var positiv og myndighetene har nådd viktige mål innen makroøkonomisk styring og sosial utvikling. Spesielt når det gjelder mødredødelighet, utvidelse av elektrisitetstilførsel og tilgang til rent vann, har man kommet langt. Videre har regelverket for ansettelser i justissektoren basert på kvalifikasjoner kommet på plass. Ifølge IMF er den overordnede økonomiske utviklingen positiv. Når det gjelder demokratiets kår er det imidlertid grunn til bekymring, ettersom man mener at det ble jukset under lokalvalgene i november 2008 og at flere frivillige organisasjoner ble trakassert. Noen givere besluttet å kutte budsjettstøtte, men Norge betalte ut i henhold til kontrakten for 2008.

Menneskerettigheter

Norge overtok lederskapet i fondet for seksuelle og reproduktive rettigheter (FED) som gir støtte til lokale kvinneorganisasjoner og menneskerettighetsorganisasjoner. Gjennom støtten til fem lokale frivillige organisasjoner bidro Norge til at økt tilgang på aidstester gjennom mobile laboratorier. Det ble spesielt satset på å få ungdom til å teste seg.

De mest diskriminerte gruppene i Nicaragua og som oftest opplever brudd på sine rettigheter er homofile, lesbiske og transseksuelle. Norge startet et samarbeid med organisasjoner som representerer disse gruppene og støttet i fjor en pilotstudie som dokumenterte diskrimineringen. Et regionalt seminar om temaet ble også støttet.

Gjennom et delegert samarbeid med Sverige har Norge et samarbeid med det nasjonale politiet. Dette arbeidet har bidratt til at det nå er etablert spesielle mottakssentre for kvinner og barn som har vært utsatt for vold i ytterligere ti nye kommuner, og det er nå til sammen 32 sentre i landet. Installeringen av disse sentrene har medført en økning i anmeldelser på 26 prosent. Videre er 23 prosent av de ansatte i politiet kvinner, og i toppledelsen er ni prosent kvinner.

Sammen med andre givere har Norge bidratt til kampanjer som arbeider for å få opphevet den strenge abortloven i landet. I samarbeid med WHO og det nasjonale kvinneinstituttet INIM støtter Norge krisesentre og gir psykisk helsehjelp og advokatbistand til kvinner som er ofre for vold i familien.

Klima og miljø

En ny avtale med fem kommuner om å gjenopprette grunnvannsnivået i Managuasjøen ble undertegnet i 2008. Andre mål med prosjektet er mindre jorderosjon og sikring mot flom. En gjennomgang av et prosjekt i samarbeid med to lokale frivillige organisasjoner viste at bøndene i prosjektområdet hadde forbedret måten de planla egne jordbruksarealer på og fått bedre tilgang på

vann. Bøndene hadde også økt sin produksjon og inntekt i løpet av programperioden. Prosjektet bidro også til å bevare skog, og å redusere antall skogbranner i prosjektområdet som er den sørlige delen av Atlanterhavskysten og Matagalpaområdet i innlandet.

Norge har en treårig avtale (2007-2009) om sektorsamarbeid for bærekraftig utvikling av landsbygda (PRORURAL). Det ble foretatt en gjennomgang av programmet så langt. Konklusjonen var at programmet hadde bidratt til å øke produksjonen og dermed øke matvaresikkerheten i landet, samt ført til færre fattige på landsbygden. Norge videreførte støtten til faglig samarbeid innen fiskeri og oljeutvinning og til arbeidet med forebygging av naturkatastrofer.

Kultur

Norge har et omfattende kultursamarbeid og støttet flere programmer for utvikling av kulturinstitusjoner, både gjennom statlige og private samarbeidspartnere, 10.000 barn har vært med på aktiviteter for å få bedre lesevaner og 600 ungdommer deltok i forskjellige musikk og dansegrupper. Flere litteraturprosjekter ble støttet, blant annet kulturfestivaler og bokmesser. Det ble også gjennomført en konkurranse for forfattere og illustratører og 120 personer deltok. Vinnerne fikk utgitt bøkene sine og Norge støttet utgivelsen av 5 illustrerte barnebøker, 8 bøker for voksne og 3 bøker om nasjonale musikktradisjoner.

Fakta om Nicaragua

Anslått folketall 2007 5,6 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	990 USD
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	3,5 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 20 %
	Industri 30 %
	Tjenester 50 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	0,7 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	144 USD
Bistand som andel av BNI	15,4 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	7 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,699
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	35
Endring 2000-2007: -8	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	1,7
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	0,2 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	79 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	45,5 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	91,4 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	11,3 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	98
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	114
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	18,5 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,32

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

15,3 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

2,7

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Nicaragua

Total bistand 2008: 114 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

44% | 56 NOK mill.

Offentlig sektor i mottakerlandet

5% | 6 NOK mill.

Offentlig sektor i Norge/andre giverland

32% | 41 NOK mill.

Norske ikke-statlige organisasjoner

10% | 12 NOK mill.

Lokale ikke-statlige organisasjoner

5% | 6 NOK mill.

Internasjonale ikke-statlige organisasjoner

4% | 5 NOK mill.

Multilaterale organisasjoner

- | -12 NOK mill.

Privat sektor/uspesifisert

Fordelt på sektor

33% | 37 NOK mill.

Økonomisk utvikling og handel

0% | 0.4 NOK mill.

Nødhjelp og annet uspesifisert

6% | 7 NOK mill.

Miljø og energi

33% | 38 NOK mill.

Godt styresett

24% | 27 NOK mill.

Helse, utdanning og sosial sektor

4% | 5 NOK mill.

HIV/AIDS

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Nigeria

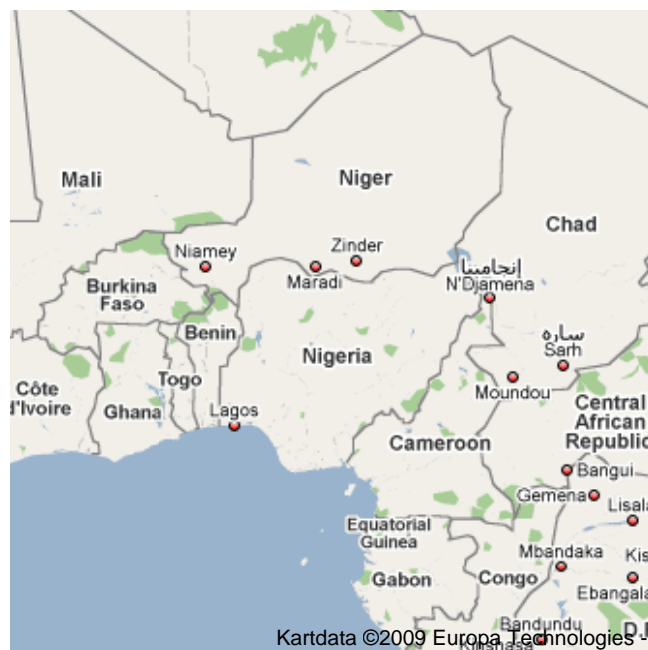
Afrikas mest folkerike land er relativt stabilt, fritt og liberalt, med en livlig og kritisk presse og organisasjonsliv. Uroligheter i Niger-deltaet og fallende oljepris rammer den viktige petroleumssektoren. Kraftforsyning, samferdsel, utdanning og helse lider av mangel på vedlikehold og nyinvesteringer, og korrupsjonen er betydelig. I 2008 gikk størsteparten av norsk bistand til et barne- og mødrehelsetilbud i Nord-Nigeria. Norge støtter også programmer for godt styresett og samarbeider med Nigeria om bedre forvaltning av oljeinntektene.

Helse

Den norske bistanden til Nigeria øker betydelig i perioden 2008-2013 som følge av norsk støtte til tiltak for å forbedre helsetilbudet til barn og mødre i fire delstater i Nord-Nigeria. Dette er en del av regjeringen Stoltenberg IIs innsats for å bidra til at FNs tusenårsmål på dette området kan nås. Det er planlagt å bruke til sammen 250 millioner kroner over fem år, fra 2008 til 2012, til dette formålet. Den norske støtten kanaliseres via Norads britiske søsterorganisasjon DFID, som forvalter prosjektet og samkjører det med et av sine egne prosjekter.

Olje

Norge har i flere år støttet den nigerianske oljesektoren, et samarbeid som er ytterligere forsterket gjennom bistandsprogrammet Olje for utvikling. Norsk støtte til god petroleumsforvaltning er meget relevant, ettersom denne sektoren står for nærmere 90 prosent av statsinntektene og 95 prosent av eksportinntektene. Teknisk assistanse og god forvaltning er en sentral del av petroleumssamarbeidet. Nigerianerne ønsker å knytte til seg norske eksperter, særlig innen oljeproduksjon til sjøs. De er også opptatt av det norske

Fakta om Nigeria

Total norsk bistand 2008: 36 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 790 USD

Barnedødelighet per 1000: 189

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 3,1 %

Barn i barneskolen: 65 %

oljeeventyret, og hvordan de kan skape lokale arbeidsplasser og inntekter.

Det norske oljedirektoratet har lenge samarbeidet med det nigerianske direktoratet for petroleumsressurser. Med norsk støtte har Nigeria bygget opp et nasjonalt datasenter og et system for å lagre geologiske og geofysiske data, noe som gir til større åpenhet og bedre tilrettelagt informasjon for medier og ikke-statlige organisasjoner. Med innspill fra oljedirektoratet har Nigeria også vedtatt å installere måleutstyr for oljeproduksjonen.

I tillegg har Norge støttet ikke-statlige organisasjoner i Niger-deltaet, med mål om å skape større åpenhet i forvaltningen av petroleumsinntektene.

Norge har også støttet et prosjekt for å utvikle gassbrenning og bedre utnytte produsert gass. Et opplæringscenter for arbeidere i oljeindustrien og sertifisering av nigerianske leverandørbedrifter har også fått norske bidrag.

Godt styresett og menneskerettigheter

Norge har støttet demokratisering, antikorrupsjon og konfliktløsning gjennom FNs utviklingsprogram (UNDP). UNDP har hatt som delmål å opprette et verktøy for løsning av nasjonale konflikter som måtte oppstå, gjennom "National Peace Policy". For å minske hemmelighet og korrupsjon i statsapparatet er det dessuten gjennomført et treningsprogram og gitt ut en ABC for anbud og kontraktsregler. Den norske støtten til UNDP har bidratt til å styrke den nasjonale menneskerettighetskommisjonen, opplæring av politiet i slike spørsmål og opprettelse av menneskerettighetskontorer for kvinners adgang til rettshjelp.

Norge har også støttet African Leadership Forum og opplæring av unge lederemner, for å styrke det fremtidige lederskapet i landet.

Kvinner og likestilling

Nigeria er et mannsdominert samfunn, der likestillingen har kommet kort. Norge har støttet den nigerianske kvinnegruppen Baobab, og deres arbeid med å styrke kvinners stilling under sharia. Organisasjonen har gjennomført flere kurs om likestilling. I tillegg har Norge besluttet å støtte FNs befolkningsfonds arbeid mot vold mot kvinner.

Norge har støttet et nå avsluttet prosjekt som skulle bidra til å legge til rette for retur av nigerianske prostituerte i Norge. Prosjektet var i regi av den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM). Ingen kvinner ble repatriert fra Norge under programmet, men deler av støtten ble brukt på utdanning og informasjonsarbeid for å forberede retur. Norge ga i slutten av 2008 støtte til et nytt IOM-program som skal beskytte ofre for menneskehandel.

Fakta om Nigeria

Anslått folketall 2007 145 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	790 USD
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	5,9 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 33 %
	Industri 40 %
	Tjenester 27 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	0,6 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	Ikke tilgjengelig
Bistand som andel av BNI	Ikke tilgjengelig

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2003)	29 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,499
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	189
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	11
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	3,1 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	47 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	66 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2006)	65 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	13,3 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2006)	
Barneskole (primær)	85
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	81
Høyere (tertiær)	69

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	7 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	Ikke tilgjengelig

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

15,6 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

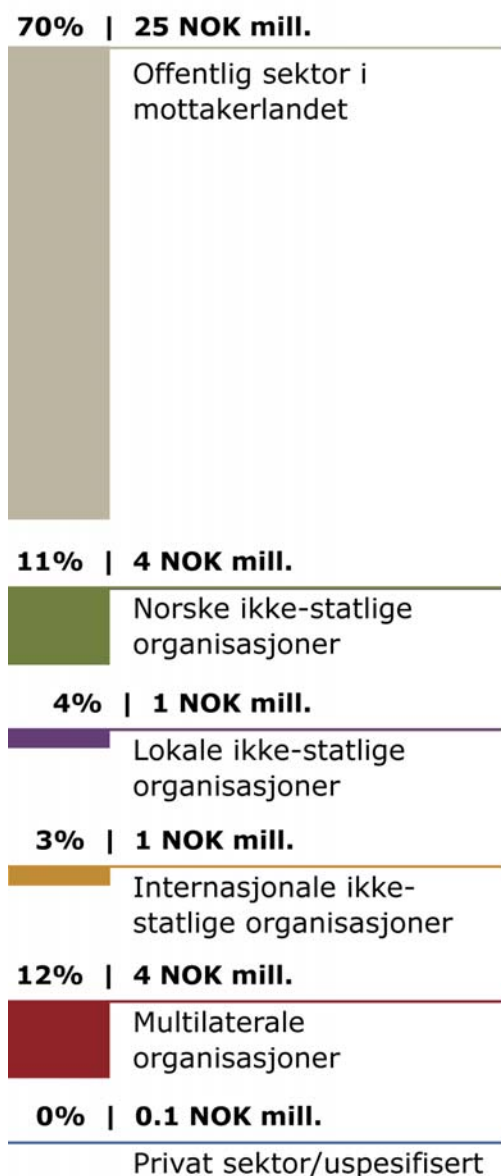
2,7

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Nigeria

Total bistand 2008: 36 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Pakistan

Pakistan er et svært sentralt land når det gjelder regional og global sikkerhet. Utviklingssamarbeidet med landet skal blant annet bidra til sosial og politisk stabilitet. Pakistan er pilotland for "Ett FN på landnivå", og Norge støtter dette arbeidet. Det norske samarbeidet var i 2008 preget av en vanskelig sikkerhetssituasjon.

Utdanning

Jenters skolegang har spesielt fokus. I et prosjekt i den nordlige grenseprovinser stilles det krav om at både leder og sekretær på jenteskoler skal være kvinner. Norsk støtte gikk blant annet til kurs i pedagogikk for over 21.000 lærere og etterutdanning til nærmere 3000 skoleledere på barne- og ungdomstrinnet. Støtte til skolebøker og renovering av vann- og sanitæranlegg på "Koranskoler" i områder uten annet undervisningstilbud, har gjort det mulig å styrke opplæringen i ikke-religiøse fag og tilrettelegge for jenters skolegang. Etter massiv medieomtale i 2009 ba utviklingsministeren om en gjennomgang av støtten. Rapporten dokumenterte at midler ikke var misligholdt, og den anbefalte fortsatt bistand til de religiøse skolene.

I det norskstøttede utdanningsprosjektet i Punjab økte antall innskrevne jenter i grunnskolen og bidro til en jevnere kjønnsfordeling. Unicef har vært ansvarlig for gjennomføringen av prosjektet i samarbeid med provinsmyndighetene. Det har vært særlig fokus på å stimulere til mer interaktive læringsmiljøer, med vekt på jenters behov.

Helse

I 2008 ble det inngått en større avtale mellom Norge og FN, om støtte til myndighetens program for mødre- og spedbarnshelse. Den norske støtten er en direkte oppfølging av statsminister Jens

Fakta om Pakistan

Total norsk bistand 2008: 170 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 860 USD

Barnedødelighet per 1000: 90

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,1%

Barn i barneskolen: 65,6%

Stoltenbergs initiativ for å bidra til å nå tusenårsmål nummer fire og fem. Den norske støtten fokuserer på Sindh-provinsen.

Norge var i 2008 den første og eneste bilaterale giver som overførte midler til "Ett FN"-programmet gjennom helseprosjektet NPPI.

Fred og forsoning

Norge har gjennom Kirkens Nødhjelp støttet The World Council of the Religions (WCR) i deres engasjement for å øke samarbeid og dialog mellom ulike religiøse grupper og trossamfunn. Prominente ledere fra ulike trosretninger har vært involvert. Arbeidet har fått moralsk støtte fra myndighetene. Programmet har også arbeidet med å utvikle læreplan for de religiøse skolene. Den skal inkludere forholdet mellom og i de ulike trossamfunnene, samt rettighetsspørsmål.

Styresett og menneskerettigheter

Norge støttet myndighetenes desentraliseringsprosess gjennom et flergiverfond administrert av FNs utviklingsprogram (UNDP). Dette førte til etablering av 10.000 nye "Citizens Community Boards" i 2008. Støtte ble også gitt i forbindelse med valget til nasjonal- og provinsforsamling.

Oppstarten av et forskningsnettverk for godt styresett har fått støtte fra Norge. Nettverket har bred deltagelse fra myndighetsinstitusjoner, universiteter og forskningsinstitusjoner, og forventes å bidra til bedre forskning og undervisning om demokratisk utvikling og styresett.

Norge har støttet flere ikke-statlige organisasjoner som jobber med menneskerettigheter. En av disse er "Human Rights Commission of Pakistan", som hvert år utgir en rapport om menneskerettighetssituasjonen i landet. I 2008 opprettet kommisjonen en klageinstans for brudd på menneskerettighetene. Over 200 saker ble meldt inn, primært for myndighetenes brudd på grunnleggende rettigheter. Bare ti prosent ble fulgt opp. Kommisjonen har etablert et system for å forfølge sakene i relevante instanser, som politi og ulike etater i myndighetsapparatet. Norge har også støttet organisasjonen SAHIL som bekjemper seksuelle overgrep mot barn, og en ny forskningsrapport om overgrepssituasjonen i Pakistan har fått stor oppmerksomhet i media.

Kvinner og likestilling

Gjennom UNDP bidro Norge til at 2300 kvinnelige ledere og offentlige ansatte ble kurset i å gjennomføre tiltak for å bedre likestillingen og redusere fattigdom. For å styrke kvinners muligheter til inntektsgivende arbeid støttet Norge blant annet to opplæringsprosjekter, et innenfor tekstilindustrien og et for opplæring i moderne husdyrhold for landsbykvinner. Man har også støttet prosjekter for følgeforskning, der kvinner har vært involvert. Et eksempel er samarbeidet med organisasjonen Aga Khan Cultural Service. I tilknytning til restaureringen av to fort i Hunzadalen fikk en gruppe unge jenter fra lokalmiljøet opplæring i dokumentasjonsarbeid. Jentenes kompetanse er nå etterspurt for andre oppdrag, og Aga Khan har hjulpet jentene med å etablere et eget firma som forventes å tjene gode penger. Tanken er at denne modellen skal kunne danne grunnlaget for et samarbeid med kvinneministeriet.

Klima og miljø

Norge har støttet kapasitetsbygging av pakistanske myndigheter, slik at institusjonene kan utvikle en helhetlig klimastrategi. Det har også blitt lagt vekt på å styrke Pakistans forhandlingsevne knyttet til spørsmål om den grønne utviklingsmekanismen (CDM). Den norske støtten har bidratt til teknisk kompetanse fra ulike fagmiljøer og tilgang til internasjonal forskning.

Kultur

Kultursamarbeidet med pakistanske organisasjoner er omfattende. Mange steder i landet er fundamentalistiske krefter i ferd med å slå rot. I kampen mot disse er en bred tilnærming viktig, der også kulturen er et satsingsområde.

Riksantikvaren og Pakistans etnografiske museum og kulturinstitusjon i Islamabad, Lok Virsa, har i flere år samarbeidet om kompetansebygging knyttet til museumsdrift. Flere arrangementer med kulturutveksling har imidlertid blitt avlyst i 2008 fordi Riksantikvaren nedla reiseforbud for sine ansatte. Tiltak som skulle styrke Lok Virsas infrastruktur, har derfor blitt skadelidende.

Norge har også støttet restaureringsarbeidet av to historiske bygninger i nordområdene gjennom samarbeidet med Aga Khan Cultural Service. Gjennom UNESCO støttes et prosjekt som kartlegger kulturarven i flere distrikt. Men på grunn av sikkerhetssituasjonen har det vært umulig å arbeide i enkelte områder.

Fakta om Pakistan

Anslått folketall 2007 162 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	860 USD
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	5,1 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 21 %
	Industri 27 %
	Tjenester 52 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	4 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	11 USD
Bistand som andel av BNI	1,5 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	38 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,562
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	90
Endring 2000-2007: -18	
Mødredødelighet per 1000 fødsler (2005)	3,2
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	0,1 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	90 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	47,5 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2006)	65,6 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	30 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	82
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	76
Høyere (tertiær)	85

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	22,5 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,29

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2007)

8,7 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

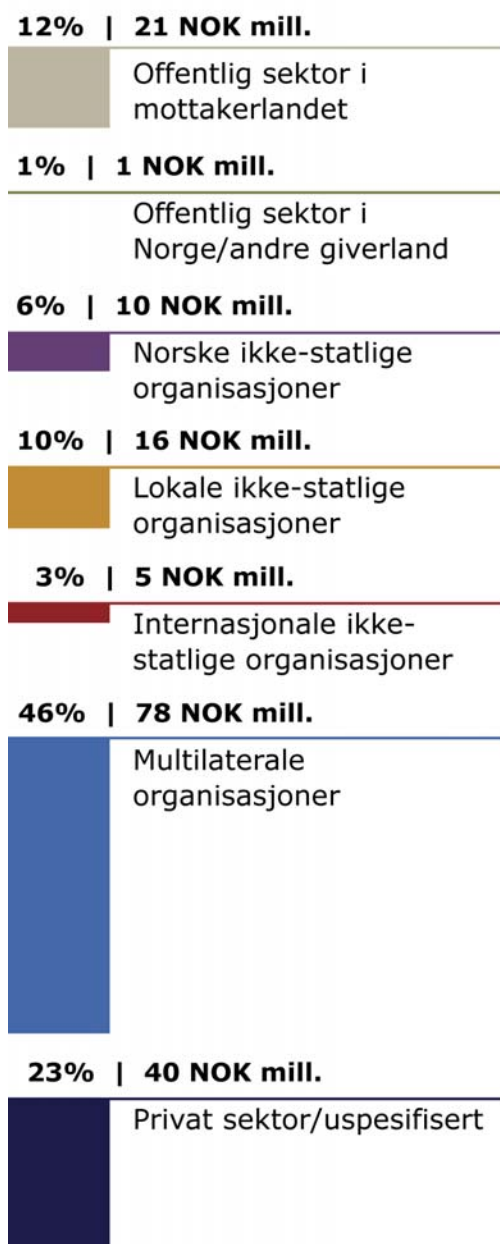
2,5

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

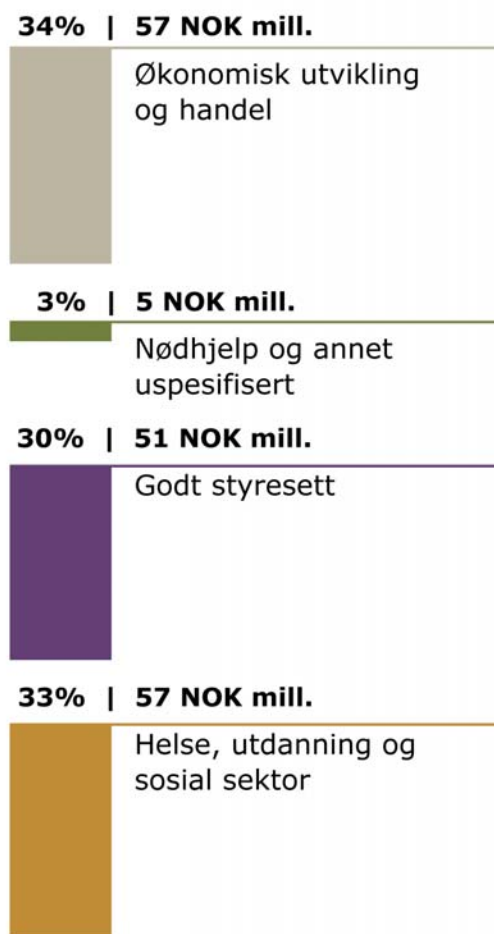
Bilateral bistand til Pakistan

Total bistand 2008: 170 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Serbia

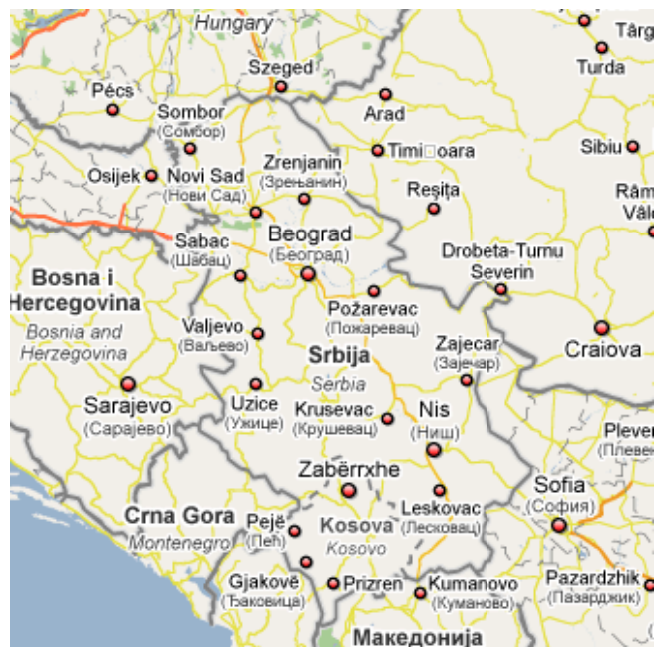
EU-medlemskap er ett av de viktigste målene for regjeringen i Serbia. En forutsetning for å komme videre i den prosessen, er at landet fortsetter arbeidet med reformer i statsforvaltning og rettsvesen. Dessuten er fremgang i samarbeidet med Domstolen for det tidligere Jugoslavia (ICTY) sentralt for at Serbia skal bli kandidat til EU-medlemskap. Serbia ble hardt rammet av finanskrisen i 2008. Dette kan forsinke arbeidet med å gjennomføre de nødvendige reformene.

Godt styresett

Norge samarbeider nært med serbiske myndigheter om å identifisere prosjekter som er sentrale i oppbyggingen av demokratiske institusjoner i landet. Norge har blant annet bygget forvaltningskompetanse i sentrale regjeringsorganer for å gjøre landet raskere i stand til å nyttiggjøre seg bistand fra EU og andre internasjonale givere. Norsk bistand har også bidratt til innføringen av virksomhetsplanlegging i statsforvaltningen. Bistanden har ført til flere samarbeidsprosjekter mellom norske og serbiske nasjonale institusjoner. Blant annet har Statens kartverk bidratt til oppbygging av et nasjonalt eiendomsregister i Serbia, og Norges vassdrags- og energidirektorat har bistått i oppbyggingen av moderne og effektive hydrometeorologiske institutter.

Justis- og sikkerhetssektor

Politidirektoratet har gjennom et flerårig samarbeid med serbisk politi blant annet bistått i oppbyggingen av kriminaltekniske laboratorier og gitt opplæring i bruk av disse. Prosjektet har ført til en tydelig økning i antall løste kriminalsaker i Serbia. Norge har også over lang tid støttet OSSEs arbeid for økt ansvarlighet og transparens innen politisektoren, blant annet gjennom å stille norske politifolk til rådighet. I sikkerhetssektoren har Norge arbeidet for å sikre demokratisk kontroll av de væpnede

Fakta om Serbia

Total norsk bistand 2008: 266 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 4540 USD

Barnedødelighet per 1000: 8

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: Ikke tilgjengelig

Barn i barneskolen: 97,1%

styrkene, blant annet gjennom å støtte det sivile samfunnets kapasitet til overvåking av forvaltningen. Det norskstøttede prosjektet for overføring av overtallig militært personell til sivile yrker har bidratt både til nødvendige reformer av forsvaret og til sivil næringsutvikling.

Arbeid for demokratiutvikling, minoriteter og likestilling

Gjennom norske frivillige organisasjoner og FN-systemet har Norge arbeidet for å styrke rettighetene og mulighetene til et verdig liv for Rom-folk, kvinner, barn og flyktninger/internt fordrevne. Norge har også arbeidet med serbiske myndigheter for å sikre økt sosial inkludering av svake grupper. Norge har også prioritert støtte til forsonings- og utviklingsprosjekter i de fattige og etnisk blandete områder.

Næringsutvikling

Økonomisk utvikling er en forutsetning for å sikre fred og stabilitet på Vest-Balkan. Norge har blant annet bistått unge entreprenører i utviklingen av små og mellomstore bedrifter i byen Nis og engasjert seg i utviklingen av nye landbrukskooperativer i Vojvodina og området rundt Novi Pazar.

Fakta om Serbia

Anslått folketall 2007 7,4 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	4540 USD	
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	5,6 %	
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk	13 %
	Industri	28 %
	Tjenester	60 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	2,4 %	

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2005)	1,6 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,821
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2006)	8
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2006)	ikke tilgjengelig
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	99 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	97,1 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	100
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	103
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	21,6 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	Ikke tilgjengelig

---

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)	2,7 %
--	-------

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)	3,4
Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0	

hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrump

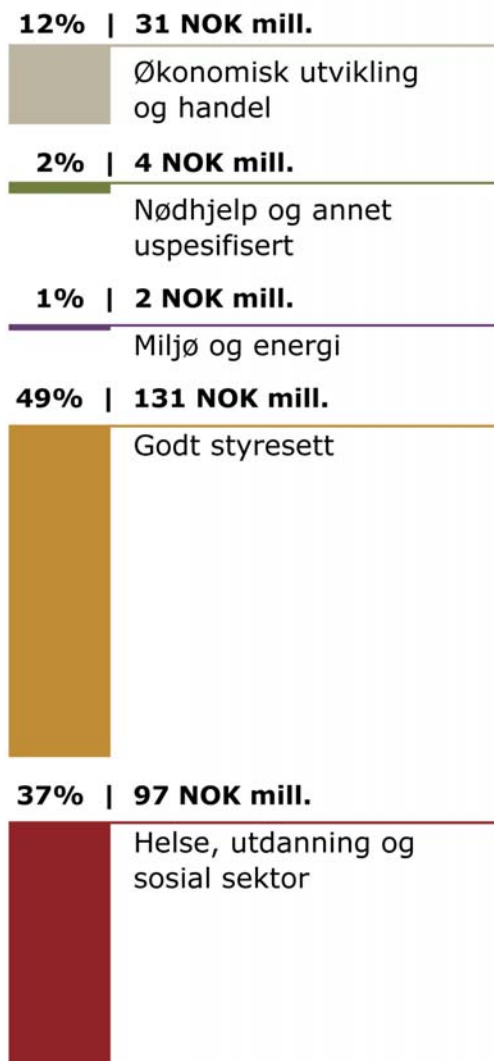
Bilateral bistand til Serbia inkludert Kosovo

Total bistand 2008: 266 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Somalia

Somalia er preget av en politisk, humanitær og sikkerhetsmessig krise og er et av verdens fattigste land. Landet har vært herjet av interne konflikter og fravær av myndighetsstrukturer i mer enn 17 år. I 2004 fikk man på plass en overgangsregjering (TFG), men den har i liten grad klart å stabilisere landet. Planen var at det skulle avholdes frie valg i 2009, men overgangsperioden er forlenget ytterligere to år som et resultat av fredsprosessen som fant sted i Djibouti 2008/09. Valg er følgelig utsatt til 2011. Norge har vært tett involvert i fredsforhandlingene i nabolandet Djibouti. Grunnet redusert sikkerhet har tilstedeværelsen i Somalia vært begrenset.

Fred og forsoning

Den norske støtten til fred- og forsoningstiltak har særlig vært fokusert på å støtte opp om FNs innsats og å styrke koordineringen av den internasjonale fredsinnnsatsen i Somalia. Norge har fulgt fredsprosessen mellom overgangsmyndighetene (TFG) og opposisjonsgruppen Alliance for Reliberation for Somalia (ARS).

Fredsforhandlingene foregikk i nabolandet Djibouti i regi av FNs politiske kontor for Somalia (UNPOS) og FNs spesialutsending Ould-Abdallah (SRSG). Norge har hatt et nært samarbeid med SRSG.

Prosessen har så langt resultert i to fredsavtaler. En giverkonferanse vil etter planen bli avholdt i 2009. Norge har engasjert seg i forberedelsene til denne konferansen, som vil være første fase i et opplegg for bedre koordinasjon av støtten.

For å styrke kvinners deltaking i fredsprosessen, har Norge blant annet støttet det sivile samfunn slik at de kunne delta ved fredsprosessen i Djibouti, samt støttet "Somali Women Agenda" som er en samling av kvinneorganisasjoner. I tillegg er støtte gitt til Mogadishu Universitet med stipender til kvinnelige studenter, slik at flere kvinner på sikt skal kunne gå

Fakta om Somalia

Total norsk bistand 2008: 252 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: Ikke tilgjengelig (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 142

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,5%

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

inn i sentrale stillinger i det somaliske samfunnet.

Norge støtter også kapasitetsbygging av overgangsmyndighetene, inkludert oppbygging av presidentens og statsministerens kontor. Denne støtten kanaliseres gjennom NDI, National Democratic Institute.

Humanitær bistand

Norge var den tredje største humanitære giveren til Somalia i 2008. Den norske støtten ble fordelt på FNs humanitære organisasjoner, frivillige organisasjoner og Røde Kors-systemet. Støtten ble blant annet brukt til vaksinasjonsprosjekt for barn og til å sette opp leire for internt fordrevne. Et av de større bidragene gikk til "Humanitarian Response Fund", som er et fond i regi av FNs nødhjelpsorganisasjon (OCHA). Her kan lokale organisasjoner søke om tilskudd til sine aktiviteter. Flyktningshjelpen startet et program i Mogadishu i 2007 og er en av svært få organisasjoner som har internasjonal tilstedeværelse i byen. Gjennom helse-, vann- og sanitærtiltak, samt grunnleggende humanitær hjelp til internt fordrevne, har de som lever under spesielt vanskelige forhold fått bedre levekår. Kirkens Nødhjelp er i Gedo-regionen sørvest i landet, samt i Puntland. I tillegg til kampen mot kjønnslemlestelse, har de prosjekter innen helse, utdanning og vann. Norsk Folkehjelp har hatt mangeårige program i Sool/Sanaag regionen i nordlige del av Somalia innen vann og helse, men vil fase dette ut i 2009/10.

Utdanning

Utdanningsnivået i Somalia er svært lavt. Gjennom Flyktningshjelpen og Pinsebevegelsens Ytremisjon (PYM) har Norge støttet utdanningsprosjekter i Somaliland. Prosjektene har bidratt til at nye klasserom har blitt bygget og at flere barn går på skole. Det sivile samfunnet er også blitt styrket ved at PYM jobber med såkalte "Community Education Committees". Over tusen kvinner har lært seg å lese og skrive, flere kvinner har lært seg håndarbeid og blitt med i spare- og lånegrupper.

Norsk støtte gikk også til seminarer om menneskerettigheter og helsemessige konsekvenser av omskjæring. PYM holder seminarene i ulike landsbyer med deltagelse fra både menn og kvinner. Omskjæringens opprinnelse og utbredelse, samt sammenhengen mellom omskjæring, religion og tradisjon blir belyst.

Fakta om Somalia

Anslått folketall 2007

8,7 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	Ikke tilgjengelig (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	Ikke tilgjengelig
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Ikke tilgjengelig
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	Ikke tilgjengelig
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Ja

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)	35,6 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	Ikke tilgjengelig
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	142
Mødredødelighet per 1000 fødsler (2005)	14
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	0,5 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	29 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	73,5 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	Ikke tilgjengelig
Analfabeter, blant 15-24 år (2004)	Ikke tilgjengelig
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	Ikke tilgjengelig
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	Ikke tilgjengelig
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2000)	8 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,62

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)	0,4 %
--	-------

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2007)

1,4

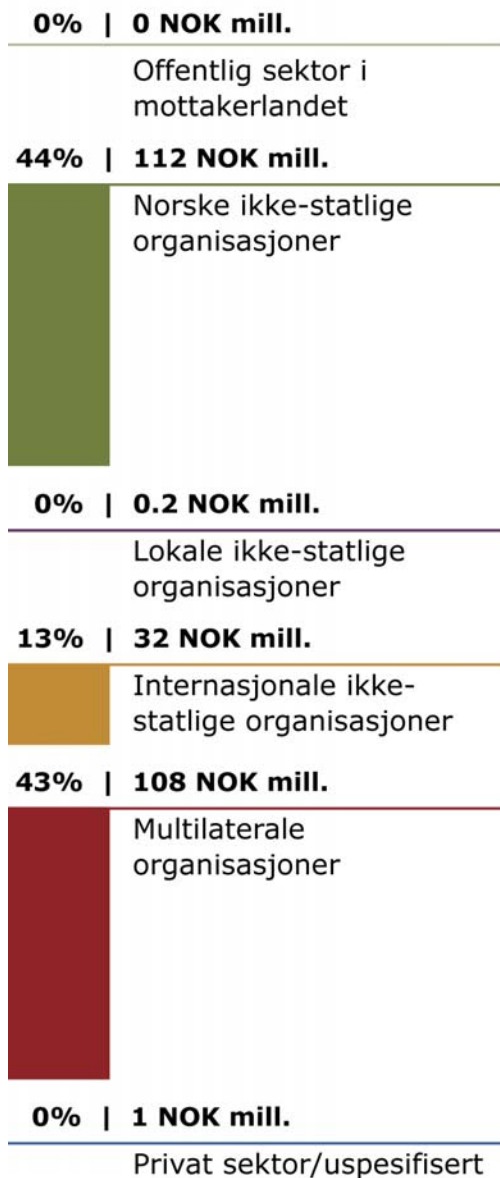
Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0

hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

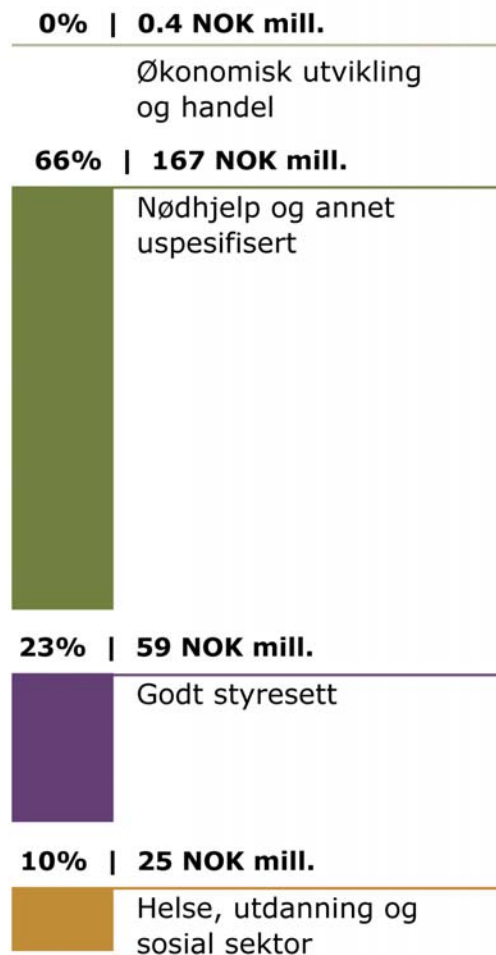
Bilateral bistand til Somalia

Total bistand 2008: 252 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

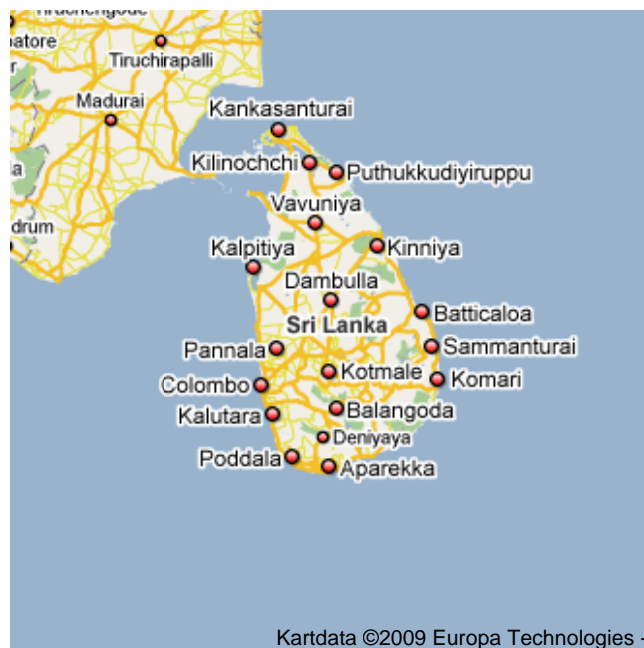
Sri Lanka

De ti siste årene har bistanden til Sri Lanka vært konsentrert om fredsbygging og økonomisk utvikling. Norge har vært tilrettelegger i fredsprosessen mellom srilankiske myndigheter og tamiltigrerne (LTTE) siden 2000. Konfliktnivået økte i 2008, og krigen dominerte gjennom hele året. Et svekket offentlig mottakerapparat, politisk opportuniste og korrupsjon gjorde bistandssamarbeidet utfordrende i 2008. Både samarbeidet med myndighetene og den langsiktige støtten til nord ble redusert, mens støtten til de multilaterale og de frivillige organisasjonene økte.

Fredsbygging

Norge støttet organisasjoner som fremmer økt forståelse blant etniske grupper for fredelig sameksistens i lokalsamfunn, og aktører som arbeider for fred og forsoning ved hjelp informasjon, bevisstgjøring og mobilisering. Deler av den norske bistanden gikk til organisasjoner som arbeider for økt forståelse på høyere politisk nivå. Gjennom dette har ulike politiske grupper fått kunnskap til å forstå konflikten bedre og diskutert strategier for konfliktløsning. Avisartikler og radioprogrammer ble brukt for å påvirke, informere og bevisstgjøre. Religiøse ledere deltok i dialog på mange nivåer. Holdningsskapende arbeid var også på agendaen ifjor. Slike tiltak har bidratt til å skape endringer i hundre landsbyer, og ungdom sto sentralt i flere av disse prosjektene.

Sammen med Sverige støttet Norge journalistutdanning i regi av Sri Lanka Press Institute (SLPI) og et organ som tilsvarer Pressens Faglige Utvalg (Press Complaints Commission). SLPI ble slik i stand til å kjøpe en egen bygning for journalistutdanningen. SLPI firedoblet sin kapasitet fra 2007 og utdannet 97 journalister i 2008, hvorav godt over 80 prosent fikk journalistjobber. Press Complaints Commission behandlet i 2008 ti til 15

Fakta om Sri Lanka

Total norsk bistand 2008: 175 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 1540 USD

Barnedødelighet per 1000: 21

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,1%

Barn i barneskolen: 97,1%

klager per måned.

Tre mineorganisasjoner fikk norsk støtte i 2008, med det resultat at 1200 familier kunne flytte hjem og begynne å dyrke jorda igjen.

Økonomisk utvikling

Norsk støtte innen dette området dreide seg om å støtte vekst og næringsutvikling, fortrinnsvis i fattigere regioner, samt økt sysselsetting og stabilitet. Nasjonale programmer hvor kvinner og likestilling spiller en sentral rolle ble støttet. Landsbyelektrifisering i nord mottok også norsk støtte. 53 landsbyer fikk strøm, som tilsvarer 4134 tilknytninger.

Norsk støtte til kapasitetsutvikling av 28 handelskamre over hele landet ble startet i 2008. Støtten bidro til at hvert handelskammer laget egne forretningsplaner. Et annet norskstøttet initiativ, Business for Peace, bidro til privat næringsvirksomhet i nord og til stabilisering av matvareprisene. Rammebetingelsene for å utvikle privat sektor ble styrket ved hjelp av et program for kapasitetsbygging av seks banker. Et yrkesopplæringprogram utdannet 13 000 unge arbeidsløse på landsbygda, hvorav en tredjedel var kvinner. 82 prosent av de nyutdannede er allerede i jobb. Næringslivssamarbeidet mellom Norge og Sri Lanka resulterte i tolv nye kommersielle samarbeidsavtaler.

Kvinner og likestilling

1049 kvinner ble gitt små lån for å starte inntektsbringende arbeid; 1305 studenter er blitt tospråklige gjennom språkopplæring i henholdsvis singalesisk og tamil; 4500 familier økte sin inntekt med over 70 prosent, og har dermed fått en bærekraftig inntekt. Alt dette gjennom arbeid som den norskstøttede organisasjonen Sinhala Tamil Rural Women's Network har drevet. Nærmere 5000 fattige kvinner på landsbygda fikk yrkesutdanning gjennom arbeidet til norskstøttede WUSC. Videre støttet Norge et tiltak for å fremme nettverksbygging blant kvinnelige politikere.

Korrupsjonsbekjempelse

Støtten til Transparency International (TI), som gis i samarbeid med Sverige, ble videreført. TI utviklet manualer og holdt kurs for en rekke ledere og offentlige ansatte. TI fikk god mediedekning og har bidratt til oppmerksomhet om korrupsjon i Sri Lanka.

Fakta om Sri Lanka

Anslått folketall 2007

20 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	1540 USD
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	5 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 12 %
	Industri 30 %
	Tjenester 58 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	2,9 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	61 USD
Bistand som andel av BNI	5,1 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2001)	30 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,742
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	21
Mødredødelighet per 1000 fødsler (2005)	0,6
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	0,1 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	82 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2001)	13,6 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2004)	97,1 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	2,4 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2004)	
Barneskole (primær)	Ikke tilgjengelig
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	100
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	6 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,41

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

14,3 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

3,2

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

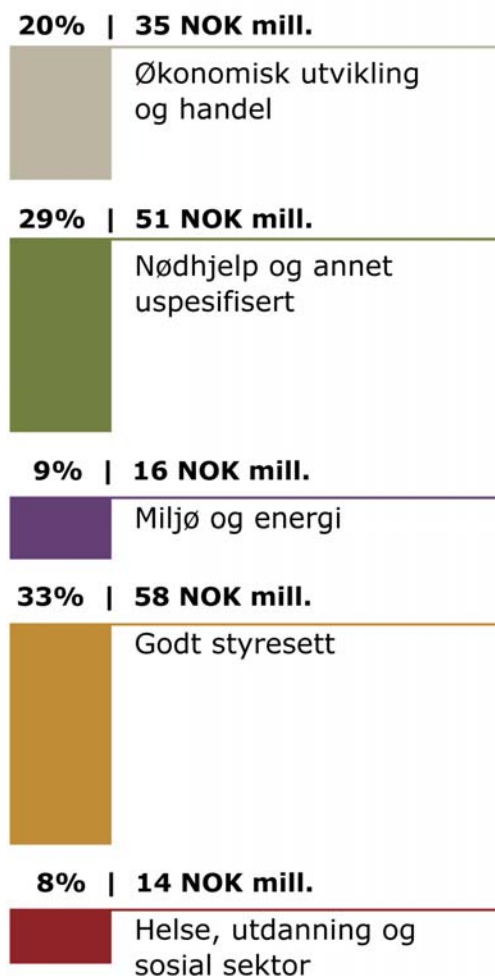
Bilateral bistand til Sri Lanka

Total bistand 2008: 175 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Sudan

Med fredsavtalen mellom regjeringen i Khartoum og opprørsbevegelsen SPLM, som ble undertegnet i 2005, åpnet et nytt kapittel i Sudans historie. En samlingsregjering skal lede landet frem til valgene i 2010, og Sør-Sudan fikk stor grad av selvstyre. En ny fordelingsnøkkel for statens inntekter fra petroleumssektoren gir den regionale regjeringen i Sør halvparten av inntekten fra all olje som produseres i Sør-Sudan. Å bygge opp under fredsavtalen er det fremste målet for den norske innsatsen i Sudan. Landet var en av de største mottakerne av norsk bistand i 2008. Frivillige organisasjoner, universitetsmiljøer, lokale institusjoner og FN-organisasjoner er viktige kanaler i samarbeidet med Sudan. Det meste av norsk langsiktig bistand går imidlertid gjennom to flergiverfond som administreres av Verdensbanken. Mye av den norske bistanden er også humanitær nødhjelp, særlig til Darfur.

Godt styresett

Mer enn 20 år med krig gjorde at store deler av Sør-Sudan nærmest ikke hadde infrastruktur, og offentlig tjenesteyting var begrenset til noen store byer. Utfordringene knyttet til å bygge opp et nytt forvaltningssystem basert på prinsippene om godt styresett har vært formidable og krevd faglig nytenkning. Norge har bistått regjeringen i Sør-Sudan blant annet gjennom støtte til institusjoner i sør gjennom bilaterale tiltak og gjennom flergiverfondene (MDTF). Gjennom det Unicef-administrerte kapasitetsbyggingsfondet (CBTF) for Sør-Sudan har Norge bidratt til å forbedre systemene for offentlig forvaltning. Norge har sammen med andre givere også støttet forberedelsene til valgene.

Norge støttet oppbyggingen av kontoret til presidenten i regjeringen i Sør-Sudan. Norge har også bidratt til å bygge opp lokal statistikkkompetanse.

Fakta om Sudan

Total norsk bistand 2008: 684 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 950 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: Ikke tilgjengelig

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år:

Korrupsjon er et alvorlig problem. Dette krever grundige kontrollrutiner i bistanden. Norge har gitt økonomisk støtte til anti-korrupsjonskommisjonen i Sør-Sudan. Harmoniserte givermekanismer (som MDTF) har vært instrument for å hindre korrupsjon.

1,4%

Barn i barneskolen: Ikke tilgjengelig

Fred og forsoning

I forbindelse med sammenstøtene mellom regjeringshæren og de tidligere opprørerne i Abyei i mai 2008, bistod Norge partene med å finne en politisk løsning. Den norske innsatsen var særlig knyttet til fordelingen av oljeinntekene og ble meget høyt verdsatt både i Sudan og internasjonalt. Norge har nå en sentral rolle i arbeidet med internasjonal bistand til gjenoppbyggingen av Abyei.

Norge støtter fredsprosessen gjennom blant annet "Assessment and Evaluation Commission" (AEC), som skal følge iverksettingen av fredsavtalen og arbeidet med partene for å løse løpende problemer. Norge bistår SPLM i omformingen fra geriljabevegelse til et moderne politisk parti. Dette er et viktig element i den målrettede støtten til demokratisering i Sudan. Norge støttet også FNs og Sør-Sudans forhandlinger mellom den ugandiske regjeringen og opprørsbevegelsen Lord's Resistance Army (LRA). Det ble gitt støtte til FN og AUs felles arbeid for å fremme fred og forsoning i Darfur.

Norge bidro aktivt i programmet for Demobilisering, avvæpning og reintegrering (DDR) i samarbeid med FN og sudanesiske myndigheter.

Humanitær bistand

Norske midler gikk til beskyttelse av sudanske flyktninger samt retur og reintegreringsprogrammer i Sør-Sudan gjennom FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) og frivillige organisasjoner. Gjennom Flyktninghjelpen ble det gitt støtte til informasjons- og rådgivningsarbeid rettet mot sør-sudanske flyktninger og internt fordrevne i forbindelse med returprosessen. Norsk Folkehjelp bidro til at hovedveier og landbruksområder i Sør-Sudan ble ryddet for miner, noe som er av stor betydning for at folk kan vende tilbake og begynne gjenoppbyggingen.

Norge bidro til at fire millioner konfliktrammede mennesker i Darfur fikk livsnødvendig humanitær hjelp i form av beskyttelse, mat, husly og sosiale tjenester gjennom FNs organer og ulike NGOer. Kvinner og barn er spesielt sårbare og ble spesielt ivaretatt blant annet i helseprogrammer.

Olje

God utnyttelse av oljeinntektene er avgjørende for utvikling og fattigdomsbekjempelse i alle deler av landet. Den økonomiske situasjonen for regjeringen i Sør-Sudan er meget sårbar siden mer enn 95 prosent av inntektene kommer fra olje. Gjennom Olje for utvikling-programmet har Norge en oljerådgiver som bistår både den nasjonale og den regionale regjeringen i sør med forvaltning av oljeressursene. Målet er å bedre den nasjonale forvaltningen av oljeressursene. Et annet viktig mål er å fremme samarbeidet mellom den nasjonale regjeringen i Khartoum og den regionale regjeringen i Juba.

Forskning og utdanning

Det norskfinanserte forskningsprogrammet "Micro-macro Issues in Peace Building: A research and Monitoring Programme on the Sudan Peace Process", har hatt som mål å gi myndigheter og donorer i Sudan et forskningsbasert grunnlag for beslutning vedrørende innføringen av freds- og forsoningsprogrammet i landet. Programmet startet i 2005, avsluttes i 2009. Forskningen har vært gjennomført i samarbeid mellom Christian Michelsens Institutt (CMI), Institutt for fredsforskning (PRIO), Universitetet i Bergen, Universitetet i Khartoum og Al Ahfad University for Women i Sudan.

Norge har videre støttet forskning og høyere utdanning i Sudan gjennom Nasjonalt program for utvikling, forskning og utdanning (NUFU). Målet her er å styrke mottakerlandets evne til å utvikle ny kunnskap gjennom egen forskning, og til å styrke og utvikle landets høyere utdanningstilbud. Prosjektene under programmet gjennomføres i partnerskap med norske akademiske institusjoner og i noen tilfeller som nettverk med institusjoner i andre land. I inneværende periode omfatter programmet ni femårige prosjekter i Sudan. Prosjektene omfatter et bredt felt av utviklings- og miljøspørsmål. Norads program for masterstudier (NOMA) støtter utvikling og drift av mastergradsprogrammer i Sør, basert på samarbeid mellom institusjoner for høyere utdanning i land i Sør og i Norge. Disse programmene vil utdanne høyt kvalifiserte kandidater som er viktige for utvikling av landets samfunns- og næringsliv. Norge støttet to slike programmer i Sudan i 2008, et i fysisk og kjemisk oceanografi (samarbeid mellom Red Sea University og Universitetet i Bergen), og et i internasjonal utdanning og utvikling (samarbeid mellom Afhad University for Women og Høgskolen i Oslo). Programmene omfatter i alt 28 mastergradsstudenter, hvorav 18 er kvinner.

Gjennom flergiverfondet har Norge blant annet bidratt til å produsere fire millioner skolebøker, gitt støtte til utforming av ny utdanningslov og utvikling av alternative utdanningssystemer som er tilpasset den lokale situasjonen. I utdanningsprosjektene til norske frivillige organisasjoner og FNs barnefond (Unicef) ble jenters skolegang vektlagt. Med støtte fra Unicef lanserte regjeringen i Sør-Sudan "Go to school" -programmet, som er en stor kampanje for å bygge opp utdanningssystemet og få barn inn i klasserommene igjen. Dette programmet har resultert i at flere jenter begynner på barneskolen - fra 14 prosent i 2005 til 36 prosent i 2007.

I tillegg til støtte til sosial sektor gjennom norske frivillige organisasjoner både med bygging av skoler i regi av Flyktningshjelpen og andre utdanningsaktiviteter blant annet av Kirkens Nødhjelp, støttet Norge Basic Services Fund i Sør Sudan som jobber for bedre tilgang til helsevesen, utdanning og rent vann.

Kvinner og likestilling

Det er utarbeidet en strategi for arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet, og det er knyttet sterkere bånd til både norske og lokale samarbeidspartnere. Som ledd i denne strategien støtter Norge blant annet kapasitetsbyggingsprosjekter av kvinnelige NGO-ledere og politikere. Forskning på kjønnslemlestelse av kvinner ved Al Ahfad-universitetet og arbeid mot kjønnslemlestelse i distriktene er et annet felt som Norge støtter under temaet kvinner og likestilling. Norge har også gått inn for å støtte UNICEF sitt landsomdekkende prosjekt mot kjønnslemlestelse. I tillegg samarbeides det med

Sør Sudans menneskerettighetskommisjon om å sikre kvinners rettigheter.

Giversamarbeid

Det er utstrakt giversamarbeid i Sudan, og et felles giverkontor i Juba håndterer blant annet seks deltakerlands oppfølging av støtten gjennom flergiverfondet i Sør-Sudan. Støtten har blant annet ført til at over 2 millioner pasienter har fått tilgang til medisiner og 850 000 elever har fått skolebøker og skoleutstyr. 230 kilometer veier er reparert og 579 km vedlikeholdt, noe som har medført 80 prosent reduksjon i reisetid på noen veier. Videre er det boret 202 vannhull, og 135 borehull er reparert, og i 2008 ble en folketelling gjennomført.

Fakta om Sudan

Anslått folketall 2007

38,6 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

950 USD (MUL)

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

7,25 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 31 %

Industri 29 %

Tjenester 41 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

Ikke tilgjengelig

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Ja

Bistandsnivå per innbygger (2005)

50 USD

Bistand som andel av BNI

7,1 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

31 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,526

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

109

Endring 2000-2007: -18

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

5,0

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

1,4 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

70 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

94,2 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

Ikke tilgjengelig

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

22,8 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

86

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

93

Høyere (tertiær)

Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

18 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,25

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

4,5 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

1,6

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

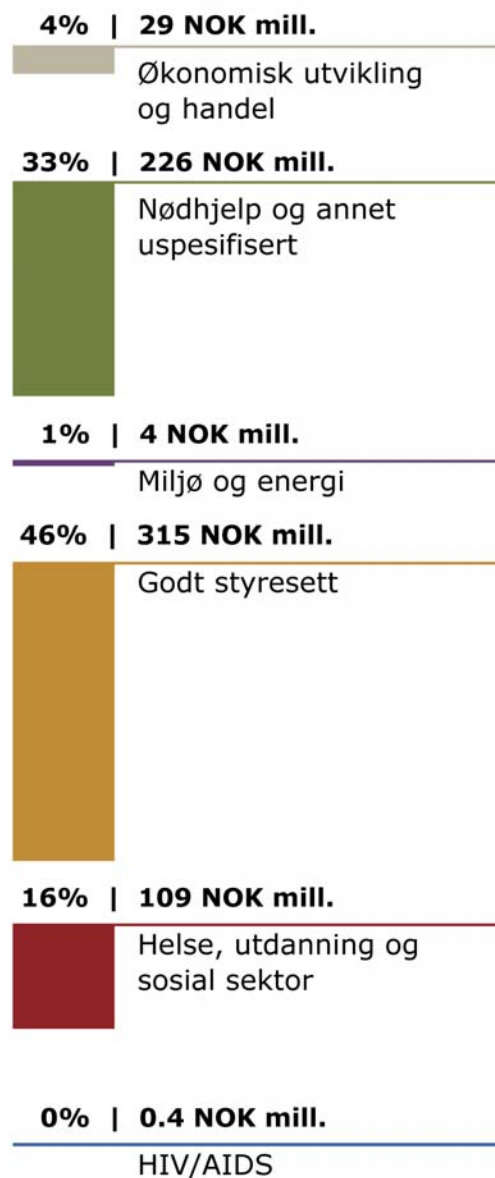
Bilateral bistand til Sudan

Total bistand 2008: 684 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Sør-Afrika

Etter at demokratisk styre ble innført i 1994 har grunnlaget for norsk bistand vært å befeste et stabilt demokratisk samfunn og bekjempe fattigdom og ettervirkningene av apartheid. Sør-Afrika er i afrikansk målestokk et velstående land, og den bilaterale bistanden legges derfor om når dagens samarbeidsavtale utløper i 2009. På den annen side legges det opp til styrket samarbeid om regionale utfordringer og fredsarbeid i Afrika.

Styresett og menneskerettigheter

Senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo har administrert en avtale som skal bidra til at Sør-Afrika oppfyller egen menneskerettighetslovgivning og de internasjonale konvensjoner landet har ratifisert.

Samarbeidet kanaliseres i hovedsak gjennom frivillige organisasjoner og institutter som arbeider med temaer som diskriminering i arbeidslivet, kvinners valgdeltakelse, forsoningsprosesser, seksualisert vold mot kvinner og konfliktløsning. En gjennomgang av programmet viser at støtten har påvirket utformingen av politikk om retten til vann og bolig, stimulert debatten om landreformer, bidratt positivt til en ny lovgivning om barns rettigheter og generelt bidratt til økt bevissthet om sosiale og økonomiske rettigheter.

Norge har også støttet demokratiseringsprosessen i Zimbabwe gjennom frivillige organisasjoner basert i Sør-Afrika.

Regionalt samarbeid

Norge videreførte den tette kontakten og dialogen med Sør-Afrika om fredsprosesser i Afrika, spesielt i forhold til Burundi og Sudan. Her fokuseres det blant annet på å inkludere kvinner i fredsprosessene. Sammen med de øvrige nordiske landene undertegnet ambassaden en avtale med Sør-Afrika om

Fakta om Sør-Afrika

Total norsk bistand 2008: 108 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 5720 USD

Barnedødelighet per 1000: 59

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 18,1 %

Barn i barneskolen: 91 %

rammene for samarbeid i forhold til andre afrikanske land. Arbeidet med å styrke Sør-Afrikas kapasitet som giverland i utviklingssamarbeid ble videreført gjennom samarbeidet med Norad. Planlegging av et trepartssamarbeid med Sør-Afrika om politiutdanning i Sudan ble forsinket. Samarbeidet om fredsprosessen i Burundi har hatt god fremdrift. Dialogen med SADC om mulig samarbeid innen fred og sikkerhet ble videreført, men uten at dette har blitt konkretisert. Støtten til et regionalt forskernettverk med fokus på SADC og økt regional integrasjon resulterte blant annet i flere bestillinger fra SADC på rapporter og bakgrunn til SADCs toppmøte.

Klima, miljø, ressursforvaltning og energi

Det bilaterale samarbeidet med Sør-Afrika når det gjelder klima, miljø og energi ble styrket da samarbeidserklæringen om energi og klima ble undertegnet da statsministeren besøkte landet i 2008. Ambassaden har også fått en egen klima- og miljøråd for toårsperioden 2008-10.

Målet med energisamarbeidet er å bidra å møte energietterspørselen landet står overfor, særlig i forhold til elektrisitet. Man ønsker å motvirke negative klimaeffekter. Norge har blant annet støttet en handlingsplan for fornybar energi og en studie om alternative energikilder. Norsk støtte har også bidratt til utarbeiding av en nasjonal strategi for Den grønne utviklingsmekanismen (CDM).

Norge har besluttet å støtte et sørafrikansk senter for karbonfangst og lagring i det sørafrikanske energiinstituttet (SANERI). Samarbeidet er et privat-offentlig samarbeide der myndigheter, private og statlige bedrifter, samt givere, bidrar til å bygge kompetanse for å ta i bruk metoder for fangst og lagring.

Miljøprogrammet bidro med å styrke sørafrikansk miljøforvaltning, i samarbeid med sørafrikanske og norske miljøinstitusjoner. Samarbeidet er godt i gang innen delprosjekter om avfall og luftforurensing, miljøkonsekvensanalyser og genmodifiserte organismer.

Norge samarbeider med Den internasjonale miljøorganisasjonen for bevaring av natur (IUCN) og Johannesburg City Parks om prosjektet "Greening Soweto". 300.000 trær er plantet i Soweto, og grønne lunger er etablert.

Det er gitt støtte til forskning og forvaltning innen fiskerisektoren, for å bidra til bærekraftig bruk av disse naturressursene, både nasjonalt og regionalt. Havforskningsinstituttet i samarbeid med Marine and Coastal Management mottok støtte til forskning, forvaltningssystemer og strategiutvikling. Det er også gitt støtte til sørafrikanske stiftelser til forskning på styresett og ressursforvaltning innen flere felt i regionen - blant annet tømmer, fisk, gruvedrift og olje.

Forskning og høyere utdanning

Forskningsrådene i Norge og Sør-Afrika samarbeidet om tildeling av midler innen helse, hiv og aids, informasjon, miljø, sosiale spørsmål, utdanning og energi. Norge har støttet reformer i høyere utdanning, og har finansiert tiltak for rekruttering, bedret læringsmiljø, akademisk støtte og oppgradering av administrative systemer ved ni universiteter. Partnerskap er etablert mellom universitetene i Malawi, Namibia, Zambia og Western Cape i Sør-Afrika for å bekjempe hiv og aids.

Institusjonelt samarbeid er også innledet i ingeniørfag, naturfag og økonomi mellom universitetene i Mosambik, Namibia og Witwatersrand i Sør-Afrika.

Kvinner og likestilling

Det ble gitt støtte til arbeid mot menneskehandel i det sørlige Afrika i regi av Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM). Dette omfatter arbeid med effektiv lovgivning mot handel med kvinner og barn i SADC-landene, opplæring av politi og rettsvesen i etterforskning og rettsforfølgelse av overgripere og bakmenn, støttesentre for ofre, mediekampanjer, informasjonsmateriale og forskning.

Helse

Norge har fulgt helse- og hiv/aidssituasjonen tett, blant annet som medlem i givergruppen EU+ og gjennom dialog med sørafrikanske myndigheter. Norge gir relativt lite bilateral bistand til helse og hiv/aids, men bruker vår posisjon som tung giver til FN og globale fond til å følge deres arbeid i Sør-Afrika og sikre at de jobber effektivt. Av direkte støtte til helse og hiv/aids kan nevnes støtte til Mandela Rhodes Foundations program for utdanning av ledere innenfor helsesektoren i regionen, og støtte til Kirkens Nødhjelps partnere for å styrke kirkenes engasjement i kampen mot hiv/aids.

Antikorrupsjon

Institute for Security Studies i Sør-Afrika har med norske midler utarbeidet retningslinjer for iverksetting av FN-konvensjonen mot korrupsjon, som skal være det sentrale instrumentet for afrikanske land og Den afrikanske union i antikorrupsjonsarbeidet.

Kultur

Norge støtter to programmer innen musikk, ett i Sør-Afrika og et program for regionalt samarbeid innenfor afrikanske musikkformer. For regionen har det vært kurset en rekke musikk lærere. Prosjektet i Sør-Afrika bidro til å gi personer fra fattige og marginaliserte grupper en arena for både musikalsk, sosial og økonomisk utvikling.

Diverse

Norge arbeider for å få sørafrikanske myndigheter med i prosessen om undertegning og ikrafttredelse av konvensjonen mot klaseammunisjon.

Fakta om Sør-Afrika

Anslått folketall 2007

47,9 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

5720 USD

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

4,25 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk	3 %
Industri	31 %
Tjenester	66 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2005)

1,5 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2006)

15 USD

Bistand som andel av BNI

0,3 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (1999)

12 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2005

0,670

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

59

Endring 2000-2005: -4

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

4

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

18,1 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

93 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

28,7 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

91 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

4,6 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

97

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

105

Høyere (tertiær)

122 (2006)

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

33 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,45

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2005)

6,1 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

4,9

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

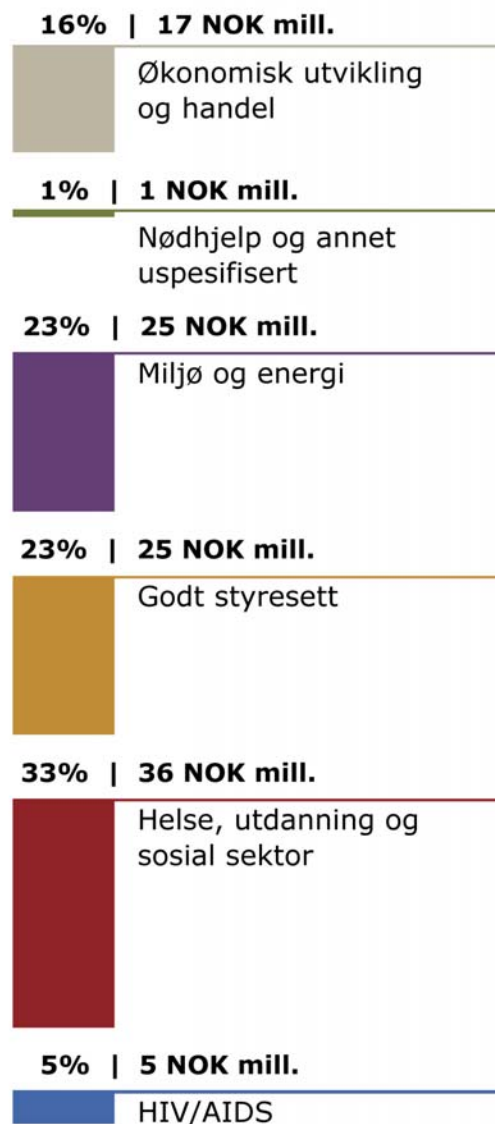
Bilateral bistand til Sør-Afrika

Total bistand 2008: 108 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Tanzania

Norge har hatt utviklingssamarbeid med Tanzania i mer enn 40 år. Tanzania har stor politisk og religiøs stabilitet, men en tredel lever fremdeles under fattigdomsgrensen og bare 10 prosent har elektrisk strøm. Hovedmålet for det norske bidraget i Tanzania er å bidra til økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. De mest sentrale områdene for norsk bistand er energi, klima og miljø, samt mødre- og barnehelse. I tillegg går mye av den norske støtten direkte til det tanzanianske budsjettet.

Budsjettstøtte, styresett og korrupsjonsbekjempelse

For Norge og mange andre store giverland er budsjettstøtte det viktigste virkemiddel for å skape økonomisk vekst og utvikling gjennom ansvarlig og selvstendig budsjettstyring av tanzanianske myndigheter. Norsk budsjettstøtte dekker 0,7 prosent av Tanzanias offentlige utgifter. Sammen med 13 andre utviklingspartnere har Norge vært med på å bidra til at mange av de målene tanzanianske myndigheter har satt seg, blir nådd. I 2008 var resultatene moderat tilfredsstillende, mens det allikevel ligger noen utfordringer i det offentlige tjenestetilbudet, lokalforvaltning og justissektoren. Norge arbeidet aktivt for at styresett skal være et sentralt tema i dialogen med myndighetene. Storskalakorrupsjon sto i høysetet i 2008, noe som førte til at sentralbanksjefen ble avsatt, statsministeren gikk av, og flere samfunnstopper ble tiltalt. En stadig friere presse ga bred dekning av sakene.

I norsk støtte til reformprogrammet for offentlig finansforvaltning hadde Norge en ledende rolle i å inkludere Zanzibar. Norge støttet videre myndighetenes antikorrupsjonsbyrå PCCB og ga i tillegg midler til programmet "Deepening Democracy in Tanzania" som skal bidra til å styrke de demokratiske institusjonene.

Fakta om Tanzania

Total norsk bistand 2008: 729 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 410 USD

Barnedødelighet per 1000: 116

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 6,2 %

Barn i barneskolen: 98,2 %

Miljø og klima

Som del av den norske regjeringens skoginitiativ, ble det i 2008 satt i gang en rekke prosesser med norsk støtte i Tanzania. I samarbeid med myndighetene, FN, forskningsinstitusjoner og representanter for sivilsamfunnet er målet å redusere avskoging og skogforringelse (REDD). Bærekraftig forvaltning av skog på landsbygda og kobling av karbonbaserte insentiver til dagens forvaltningsmodeller var blant innsatsområdene.

Barne- og mødrehelse

Arbeidet med å redusere barne- og mødredødelighet i tråd med FNs tusenårs mål 4 og 5 fortsatte i 2008. Tanzania har hatt markant fremgang når det gjelder antall barn under fem år som overlever. Man har imidlertid ennå ikke lykkes godt nok med å redusere dødeligheten blant nyfødte og mødre. Norge samarbeider med FN og en rekke andre givere og har felles finansiering av helsesektoren. Det norskstøttede sykehuset Haydom har økt antallet fødsler som skjer med helsepersonell til stede, noe som er viktig for å redde flere liv. Norge samarbeidet også med Clinton Foundation om tiltak for å hindre overføring av hiv-smitte fra mor til barn.

Energi

Arbeidet innen energisektoren ble utvidet i 2008. Samtidig ble det også arbeidet med å bedre strømsituasjonen i Øst-Afrika. Nye tiltak ble satt i gang innen investeringer i distribusjon, vannkraft og andre områder med særskilt norsk kompetanse. Tiltak innen energieffektivisering og biodrivstoff støttes også. Det største pågående prosjektet var en undersjøisk kabel som knytter øya Pemba til fastlandet. Gjennom programmet Olje for Utvikling ble det arbeidet med å etablere et nasjonalt arkiv for petroleumsdata. Mindre studier og kapasitetsbyggingstiltak både på fastlandet og Zanzibar ble gjennomført. Arbeidet med å utvikle et nytt initiativ for å bedre likestilling i energisektoren begynte.

FN og utviklingsbankene

Tanzania er pilotland for FN-reformen "Ett FN på landnivå", og Norge er aktivt med i dette arbeidet. Norge var leder for givergruppen som støtter FN-reform i Tanzania og sitter som utviklingspartnerens representant i styringsgruppen for reformen.

Fakta om Tanzania

Anslått folketall 2007 40,4 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	410 USD
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	6,3 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 45 %
	Industri 17 %
	Tjenester 38 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1,0 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	39 USD
Bistand som andel av BNI	12,5 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2005)	21,8 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,503
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	116
Endring 2000-2007: -25	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	9,5
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	6,2 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	55 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	66,4 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	98,2 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	22,5 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	97
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	Ikke tilgjengelig
Høyere (tertiær)	48

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	30 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,73

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

38,2 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

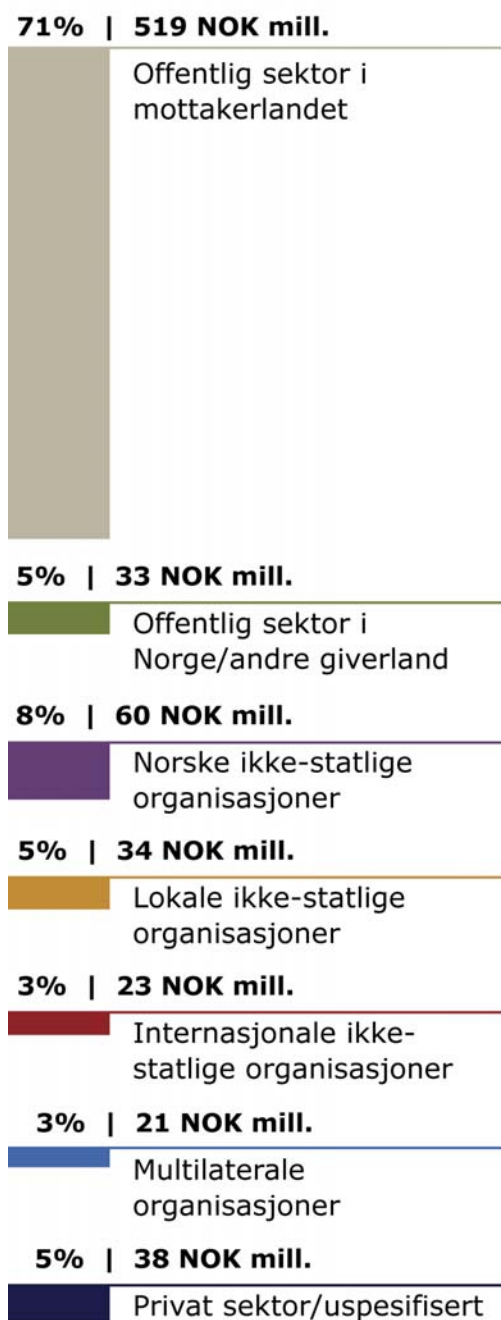
2,0

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Tanzania

Total bistand 2008: 729 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Uganda

Uganda var et av de første landene som mottok norsk bistand. Samarbeidet tok slutt under Idi Amins regime, men ble gjenopptatt på slutten av 1980-tallet. Uganda ble på 90-tallet referert til som en av suksesshistoriene innen bistand og utvikling. Norge har intensivert arbeidet med energi, klima, demokratiutvikling, likestilling og konflikten i Nord-Uganda. Bistanden som blir forvaltet av ambassaden i Kampala, har økt til 260 millioner kroner.

Budsjettstøtte

Den norske budsjettstøtten skal bidra til økonomisk og sosial utvikling, ved at myndighetene får ressurser til å gjennomføre sin fattigdomsstrategi. Støtten er også viktig for å få en god dialog med Uganda om styresett.

Samarbeidet er basert på ettårige avtaler. Støtten ble redusert fra 75 millioner til 65 millioner kroner i budsjettåret 2006/07. Årsaken var svikt i overgangen til flerpartisystem og arbeidet mot korrupsjon. Det var også overskridelser på offentlige administrasjonsutgifter.

Selv om erfaringene med budsjettstøtte har vært blandede, så har den bidratt til en stødig makroøkonomisk politikk som har lagt grunnlag for en høy og vedvarende vekst i økonomien. Også på området offentlig finansforvaltning, hvor Norge har engasjert seg, har man sett bedringer. Budsjettprosessene har blitt mer inkluderende og mer åpne for innsyn.

Norge hadde frem til mars 2008 ledelsen av giversamarbeidet "Partners For Democracy and Good Governance". De fleste givere vil nå organisere sin støtte i et felles rammeverk (JBSF). Dette skal styrke samordningen mellom givere, og mellom givere og ugandiske myndigheter. Man har også

Fakta om Uganda

Total norsk bistand 2008: 428 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 370 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 130

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 5,4%

Barn i barneskolen: 94,7%

et felles verktøy for å analysere resultatene av budsjettstøtten.

Målet er også at det enkelte giverland skal konsentrere sin virksomhet. Norge har tilbudt seg å være ledende giver på energi og petroleumsforvaltning, miljø, klima og naturressursforvaltning, samt gjenoppbygging etter konflikten i Nord-Uganda.

Fred og forsoning

Norge støttet FNs og Sør-Sudans forhandlinger mellom den ugandiske regjeringen og opprørsbevegelsen Lord's Resistance Army (LRA), og tilrettela for LRA-leder Joseph Kony's signering. Det var god fremdrift i forhandlingene, og våren 2008 var avtalen klar til signering. Man lyktes derimot ikke å få Kony til å undertegne avtalen. Nye LRA-angrep i Sudan og DR Kongo, samt felles militæraksjon mot LRA fra Sør-Sudan, Uganda og DR Kongo i desember 2008, tydet på at fredsprosessen hadde kjørt seg fast.

Regjeringen i Uganda lanserte høsten 2007 et større program for gjenoppbygging etter konflikten i Nord-Uganda. Norge har engasjert seg meget aktivt, og har ledet en giverlandsgruppe som ser på finansiering av programmet. Arbeidet har gått sakte, og vil først starte opp for fullt fra juli 2009. Gjennomføringen av programmet vil skje uavhengig av en endelig fredsavtale mellom partene.

Uganda har også fått norsk støtte til arbeidet med å opprette en krigsdomstol etter konflikten i nord. Gjennom ikke-statlige organisasjoner i Nord-Uganda støttet Norge andre tiltak for fredsbygging, blant annet for å føre barnesoldater tilbake til samfunnet. Gjennom Flyktninghjelpen ble det gitt støtte til juridisk rådgivning for internt fordrevne, et prosjekt som har gitt viktige resultater i enkeltsaker.

Humanitær bistand og overgangsbistand

Rundt 1,6 millioner internt fordrevne har returnert til sine opprinnelige hjemtrakter eller i nærheten av disse etter konflikten i nord. Det har blitt nødvendig med mer langsiktig bistand enn den rent humanitære.

FN har begynt å trappe ned det humanitære nærværet i Nord-Uganda. Mangelen på statsstruktur og svak kapasitet har gjort arbeidet vanskelig. Det har også tatt tid å få enkelte humanitære aktører til å lage strategier for å trekke seg ut, og få de mer langsiktige utviklingsaktørene på banen. Gjennom FN har Norge fortsatt støttet matvarehjelp til internt fordrevne.

Uganda er også vertsland for et stort antall flyktninger fra naboland, og har ført en meget god flyktningpolitikk. Dette er en tung bær for et av verdens fattigste land. Norge har bidratt med betydelige ressurser, blant annet gjennom UNHCR.

Internt fordrevne har også fått midler gjennom et kontantstøtteprogram, for å etablere seg på ny på hjemstedet. Norge støttet også Redd Barnas prosjekt i Karamoja, med fokus på grunnutdanning og beskyttelse til barn.

Etter en noe treg start har minerydding kommet i gang i Nord-Uganda. Dette er en viktig del av

myndighetenes oppfølging av arbeidet med minekonvensjonen.

Menneskerettigheter og demokratiutvikling

Norge og andre givere har støttet Ugandas menneskerettighetskommisjon. Kommisjonen har vist en positiv utvikling de siste årene, og fungerer som forbilde for å utvikle liknende institusjoner i andre afrikanske land. Norge har også bidratt til å bedre demokratiet i Uganda gjennom et flergiverprogram som skal være med på å styrke en rekke institusjoner som er sentrale for et velfungerende demokrati - blant annet parlamentet.

Næringsutvikling

Det er en prioritert oppgave for ambassaden å styrke næringslivssamarbeidet med Uganda. En samarbeidsavtale med NHO, som skal fremme samarbeid mellom norsk og ugandisk næringsliv, har ført til etablering av flere bedrifter innen husbygging, vannforsyning og renovasjon. Flere norske bedrifter har betydelig aktivitet i Uganda, blant annet Trønder Energi og Nortura. Det arbeides med å finne gode modeller for partnerskap mellom det offentlige og privat næringsliv.

Olje og energi

Norge har siden midten av 90-tallet bidratt betydelig til utviklingen av fornybar energi i Uganda - gjennom støtte til vannkraftverket i Owen Falls, det nasjonale kraftnettet og styrking av energimyndighetene.

Norge har vært med på å finansiere byggingen av et 50 megawatts varmekraftverk i Namanve. Resultatet er at man ikke opplever strømkutt på dagtid. Dette har gitt økt produktivitet i næringslivet og en lettere hverdag for folk.

Samarbeidet mellom det ugandiske nettselskapet UETCL og Statnett har styrket UETCLs evne til å operere under vanskelige forhold. Arbeidet med ren-energi-initiativet har imidlertid vært krevende, og bydd på store utfordringer knyttet til korrupsjonsrykter, mottakerorientering og binding av bistand.

Olje for utvikling-programmet har gjort det mulig å utforme Ugandas nasjonale olje- og gass-strategi. Programmet er blitt trappet videre opp i 2008, med særlig fokus på miljøaspektet. I dag er miljøkompetansen i Uganda relativt svak, og det er enighet både på ugandisk og norsk side at denne kompetansen bør styrkes. Programmet omfatter også kompetanseutvikling innen forvaltningen av framtidige inntekter fra oljesektoren.

Miljø og naturressursforvaltning

Norges brede samarbeid med Uganda på skogsektoren siden 60-tallet har utgjort fundamentet for denne delen av bistandssamarbeidet.

Norad gjennomførte i fjor en "klimavask" av den norske bistanden til Uganda. Rapporten konkluderte med at ingen av de norskstøttede tiltakene har tatt direkte hensyn til framtidige klimaendringer eller har blitt utformet for at landet lettere kan tilpasse seg slike. Mange av programmene er likevel svært relevante i klimasammenheng.

Innen klima og skog forberedte Norge og Uganda to nye samarbeidsavtaler. I tillegg har man arbeidet med å fornye et eksisterende regionalt miljøprogram. Norge har videreført sin støtte til skogsektoren gjennom bidrag til National Forestry Authority (NFA). Målet er å bistå landet med å utvikle en bærekraftig og klimavennlig bruk av skogressursene. Skogmyndighetene er under sterkt politisk press både fra lokalpolitikere og toppolitikere. Den norske støtten har bidratt til at NFA har klart å nå noen hovedmål. NFA er for øvrig benyttet av andre afrikanske land som modell for egen institusjonsbygging på dette feltet.

Norge støtter også et konserveringsprogram i Mount-Elgon-området med fokus på klima.

Kvinner og likestilling

En ny kvinne- og likestillingsstrategi for bistandssamarbeidet med Uganda var ferdig i 2008. Innføringen er allerede godt i gang. Målet er å gi kvinner mer politisk, legalt og økonomisk spillerom.

Norge har også støttet et større program i regi av FNs befolkningsfond (UNFPA) for å forhindre kjønnsbasert vold i det nordlige og nordøstlige Uganda. Programmet skal gå over flere år.

FNs kvinneorganisasjon (UNIFEM) og lokale organisasjoner har jobbet med norsk støtte for å få kvinner inn i fredsprosessen. Norge støtter også et treårig tiltak for å fremme kvinnelige entreprenører og et hiv- og aids-prosjekt rettet mot markedskvinner i hovedstaden Kampala.

Korrupsjonsbekjempelse

Det norske anti-korrupsjonsarbeidet består blant annet av deltakelse i flergiverprogrammet for bedre offentlig finansforvaltning og et eget riksrevisorprosjekt. Dette har bidratt til innføringen av "National Audit Act" som sikrer den Ugandiske riksrevisjonen (OAG) full uavhengighet. Det er med norsk støtte også etablert en egen enhet i OAG for forvaltningsrevisjon. Også budsjettstøtten henger nært sammen med ambassadens tiltak for anti-korrupsjon.

I 2008 ble det inngått en avtale med et revisorselskap for å bistå ambassaden med å gjennomgå rapportering på pengebruken i utvalgte prosjekter. Dette er et viktig skritt for å bekjempe korrupsjon i norsk bistand til Uganda.

Fakta om Uganda

Anslått folketall 2007

30,9 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

370 USD (MUL)

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

7 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 24 %

Industri 26 %

Tjenester 50 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

1,7 %

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2005)

42 USD

Bistand som andel av BNI

14 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

20,4 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,493

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2007)

130

Endring 2000-2007: -18

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

5,5

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

5,4 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

64 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

66 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

94,7 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2007)

13,7 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

101

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

83

Høyere (tertiær)

Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

30,7 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,70

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

15 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

2,6

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

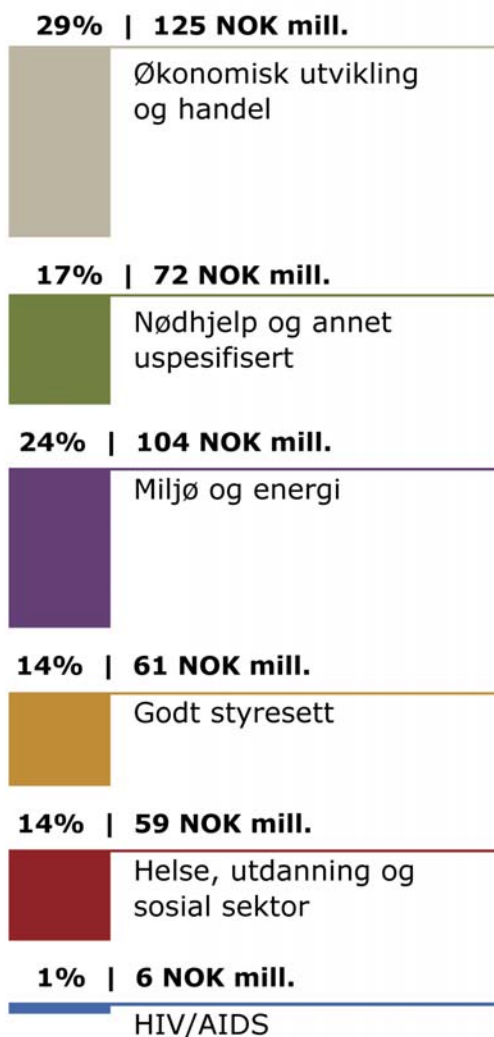
Bilateral bistand til Uganda

Total bistand 2008: 428 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Vietnam

På 80-tallet levde mer enn halvparten av befolkningen i Vietnam under fattigdomsgrensen. Nå er under 15 prosent så fattige. Markedsreform, økonomisk liberalisering og oppfølging av WTO-avtalen står sentralt for å sikre fortsatt økonomisk vekst og redusert fattigdom. Norges engasjement i Vietnam har som mål å støtte opp under denne positive samfunnsutviklingen – både politisk, sosialt og økonomisk. Norge bidro i 2008 med faglig bistand i utviklingssamarbeidet med Vietnam. Norsk kompetanse blir formidlet innen områdene ressursforvaltning innen olje og fisk, energi, styresett, miljø/klima og likestilling. Norge kanaliserte mye av sin støtte via FN-systemet.

Styresett og menneskerettigheter

Norsk støtte gikk til tiltak for å bedre tilgang til offentlige tjenester for befolkningen og styrke vietnameseres kunnskap om egne rettigheter. Med norsk støtte har myndighetene opprettet "One-Stop-Shops", som er en del av reformen i offentlig sektor. Forenklingen av administrative prosedyrer har vært vellykket, og en brukerundersøkelse gjennomført i 2008, viser at det nå bare tar fem dager å registrere en virksomhet. Før tok det mellom 45 og 60 dager. Eiendomsregistrering tar nå 20 dager, noe som tidligere tok 54 dager i snitt. Moderne utstyr og trening av offentlig ansatte har gjort tilbudet for publikum betydelig bedre.

I et samarbeid med den internasjonale arbeidsorganisasjonen har over 2000 mennesker fått opplæring i blant annet fellesforhandlinger og industrirelasjoner i 11 pilotbedrifter. Kvinnelig deltagelse var et viktig element i alle prosjektets opplæringsaktiviteter, og man hadde en kvinnekandel på 44 prosent.

Vietnam er et av pilotlandene for en bedre koordinering av den internasjonale bistanden ("Ett

Fakta om Vietnam

Total norsk bistand 2008: 177 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 770 USD

Barnedødelighet per 1000: 17

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 0,5%

Barn i barneskolen: 87,8%

FN på landnivå"), og Norge kanaliserte støtten til forvaltnings- og rettsreform via FN. Man så klare tegn på at FN prioriterer policydialog med vietnamesiske myndigheter innenfor temaet styreset. FN har blant annet tatt initiativ til en dialog om forvaltningsreform som nå i større grad involverer de provinsielle myndighetene, i tråd med Vietnams desentraliseringsstrategi.

Utdanning

Norsk støtte gikk særlig til å bedre kvaliteten på utdanning for vanskeligstilte barn, herunder etniske minoriteter. Det ble utarbeidet undervisningsmaterieell på tre minoritetsspråk, og 90 lærere har fått opplæring i tospråklig undervisning. Hittil har nær 400 femåringer fått morsmålundervisning, som en del av et forskningsprosjekt som drives av UNICEF.

Sammen med Verdensbanken og flere andre utviklingspartnere bidro Norge til at skoletilbudet for vanskeligstilte barn oppnådde mer enn den opprinnelige målsetningen for antall barn i skolen. Over 97 prosent fullførte. Færre en to prosent av barna faller fra underveis. En gjennomgang av programmet viser at over én million av de vanskeligstilte barna som fikk skolegang i dette programmet, har mottatt tilfredsstillende undervisningsmaterieell.

Naturressursforvaltning

Gjennom de norske prosjektene innen bistandsprogrammet Olje for Utvikling fikk Vietnam tilgang på oppgradert programvare for å kartlegge olje- og gassressurser. Sammen med nye forvaltningsredskaper forbedret dette Vietnams evne til å lage analyser og planlegge utvinning og bruk av naturressursene. Norge fortsatte samarbeidet med statsoljeselskapet Petrovietnam om helse, miljø og sikkerhet i oljesektoren. Kapasitetsbygging førte til revidert regleverk innenfor helse, miljø og sikkerhet. Norsk ekspertise ble brukt som forelesere om åpenhet og økonomisk forvaltning. Norske samarbeidspartnere er Oljedirektoratet, Olje- og energidepartementet og Statens Forurensningstilsyn.

Norsk støtte til fiskerisektoren førte til at man kunne utvikle en mer motstandsdyktig fiskesort for akvakultur. Praktisk forskning førte til bedre sykdomskontroll. 38 vietnamesere tok mastergrad i fiskeri i 2008, som del av det norske samarbeidet innen fiskeri med Vietnam.

Klima og miljø

Hovedmålet for Norge var å støtte Vietnam i å forebygge og forholde seg til naturkatastrofer. Et institusjonelt samarbeid mellom Norsk Geoteknisk Institutt og VNU (Vietnam National University) ble startet. Kursing i moderne forskningsmetodologi om geo-disaster ble gjennomført i Oslo.

70 000 husholdninger som ble rammet av flom i 2008, fikk riskorn i en måned ved hjelp av norsk støtte kanalisert via den internasjonale Røde Kors-federasjonen. Videre ga Norge overgangsstøtte til vann og sanitær i det 10 måneder lange oppfølgingsprogrammet for etablering av normale tilstander for familiene som ble rammet.

Næringsutvikling

Hovedområdene for samarbeidet om næringsutvikling var vannkraft og shipping. Ved hjelp av norsk

støtte ble det utarbeidet en manual for vannkraftlisensiering, med pålegg om miljøanalyse og vurdering av sosiale konsekvenser. Innen shipping har deler av den planlagte opplæringen funnet sted. Shippingbransjen ble hardt rammet av finanskrisen og norske selskapers deltakelse fremover er usikker.

Kvinner og likestilling

Norge inngikk en treårig avtale med Kirkens Nødhjelp i Vietnam om støtte til å bekjempe vold i hjemmet og menneskehandel, hvor kvinner er særlig utsatt.

For å bekjempe seksualisert vold ble det dannet forsonings- og samtalegrupper og opprettet krise- og beskyttelsessentre. Over 300 medlemmer av Women's Union og Farmer's Association fikk opplæring i å drive bevisstgjøringsarbeid om likestilling og vold i hjemmet. Det ble etablert såkalte "rapid intervention"-grupper i sju av de 18 pilotkommunene som er involvert i tiltaket.

Når det gjelder menneskehandel fikk omkring 2 400 potensielle migranter informasjon om sikker migrasjon. Ti ofre for menneskehandel fikk støtte til reintegrering i samfunnet gjennom det norskstøttede prosjektet.

Kultur

Norge bidro til utvekslingstiltak og institusjonsbygging for å støtte opp om et fritt og variert kulturliv. "Ibsen og den norskvietnamesiske samtiden" gikk inn i sitt andre år i 2008. Flere utvekslingstiltak fant sted i løpet av året.

Fakta om Vietnam

Anslått folketall 2007

85,2 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

770 USD

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

7,5 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)

Jordbruk 20 %

Industri 42 %

Tjenester 38 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)

Ikke tilgjengelig

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2006)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2005)

23 USD

Bistand som andel av BNI

3,7 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2006)

20 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,718

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2006)

17

Endring 2000-2007: -13

Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)

1,5

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)

0,5 %

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

92 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

41 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2005)

87,8 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2004)

6,1 %

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2005)

Barneskole (primær)

94

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

97

Høyere (tertiær)

77

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

26 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

0,70

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

3,6 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

2,7

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Vietnam

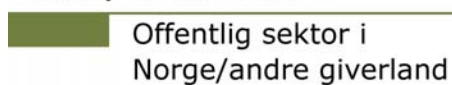
Total bistand 2008: 177 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

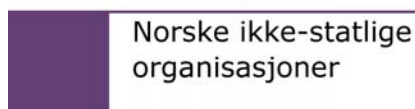
40% | 71 NOK mill.

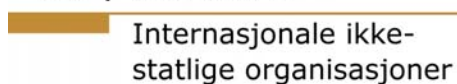
5% | 9 NOK mill.

15% | 27 NOK mill.

3% | 5 NOK mill.

31% | 55 NOK mill.

5% | 9 NOK mill.

Fordelt på sektor

24% | 42 NOK mill.

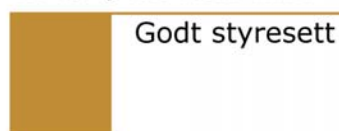
3% | 6 NOK mill.

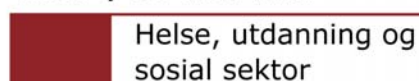
5% | 9 NOK mill.

18% | 32 NOK mill.

50% | 88 NOK mill.

0% | 0.3 NOK mill.

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Zambia

Zambia har vært en av de største mottakerne av norsk bilateral bistand siden 1967. Dagens samarbeid bygger på prioriteringene i Zambias nasjonale utviklingsplan og dreier seg i hovedsak om styresett og naturressursforvaltning/klima, samt betydelig budsjettstøtte. Den samlede bistanden til Zambia utgjør rundt en fjerdedel av landets statsbudsjett. Fattigdommen er redusert i byene, men på tross av økonomisk vekst har den økt på landsbygda.

Styresett og budsjettstøtte

Norge støttet et nasjonalt reformprogram for finansforvaltning. Dette ble komplementert av langsiktig støtte til utvikling av Zambias riksrevisjon, hvor også den norske riksrevisjonen har en viktig fagrolle. Støtte til den zambiske riksrevisjonen har bidratt til at større deler av offentlig sektor blir revidert, og at det har blitt bedre rapportering til parlamentet og offentligheten. Myndighetene har blitt flinkere til å følge opp riksrevisjonens merknader.

Budsjettstøtten på 174 millioner kroner er den viktigste kanalen for dialog med myndighetene og andre partnere om sentrale utviklingsutfordringer. Norge har vært opptatt av å øke inntektene til myndighetene - gjennom ny gruvelov og skattelov, samt etablering av en spesialenhet for gruveskatt i skattedirektoratet. Det har vært viktig for Norge å utvikle gode indikatorer for resultater av budsjettstøtten. Zambias makroøkonomiske situasjon er god, men det har oppstått finanspolitiske utfordringer grunnet betydelig, ikke-budsjettert forbruk.

Norge har via FN støttet det uforutsette valget på ny president i oktober, etter at president Mwanawasa døde i august.

Fakta om Zambia

Total norsk bistand 2008: 418 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 770 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 170

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: 15,2%

Barn i barneskolen: 95,4%

Korrupsjonsbekjempelse

Ineffektiv bruk av offentlige midler og korrupsjon har fått stor offentlig oppmerksomhet, men nødvendige reformer av politiske retningslinjer, lovverk og institusjoner har latt vente på seg. Norge har støttet Zambias innsats mot korrupsjon finansielt (reformer i riksrevisjonen og øvrig offentlig finansforvaltning) og faglig, blant annet gjennom Norads korrupsjonsnettverk. Norge har tilbudt faglig støtte til å etablere en hvitvaskingsenhet. Norge og andre givere har vært pådrivere for at Zambia skulle legge frem landets antikorrupsjonsstrategi, som ble politisk godkjent i 2009.

Zambiske myndigheter har, blant annet ved hjelp av tidligere norsk støtte til Task Force on Corruption, tatt tak i korrupsjonssaker fra Chilubas presidentperiode (1991-2001). Det har tidligere resultert i to domfellelser i britiske domstoler, en mot Chiluba og en mot et såkalt gribbefond. I 2009 førte arbeidet til flere dommer mot høytstående embetsmenn, samt etterforskning og rettssaker mot andre embetsmenn og politikere.

Klima, naturressursforvaltning og matsikkerhet

Gjennom langsiktig norsk støtte har South Luangwa nasjonalpark utviklet seg til en av Afrikas best drevne nasjonalparker, både når det gjelder biologisk mangfold og finansielt overskudd. Folk bosatt utenfor parkene har fått økte inntekter fra turisme og salg av jaktrettigheter.

Norge har forsøkt å dreie sin støtte over fra tradisjonell viltforvaltning til klimatilpasning, bærekraftig landbruk og matsikkerhet. Zambia er et foregangsland i Afrika i arbeidet med å klimatilpasse landbruket. Den norske støtten til klimatilpasset landbruk er det største bistandsprogrammet av dette slaget i hele Afrika. "Conservation agriculture"-programmet, med over 140 000 deltakende husholdninger, har fått regional anerkjennelse. Rundt 40% av bøndene som fikk opplæring i "conservation agriculture" var kvinner. De nye dyrkningsmetodene har vist seg å motstå både tørke og flom langt bedre enn tradisjonelle metoder, og øker dermed matsikkerheten til fattige bønder. Økt produktivitet i landbruket er dessuten en forutsetning for å redusere avskogingen i Zambia og Afrika for øvrig.

Norge har også støttet et program for entreprenørskap for småbønder, der særlig kvinner er trukket med.

Utdanning

Utdanningsstøtten er nå inkludert i budsjettstøtten. Utdanningssektoren har fått økte bevilgninger over statsbudsjettet. Myndighetene finansierer den desidert største andelen av utgiftene over statsbudsjettet til utdanning selv om givernes andel av kapitalutgiftene er mer betydelige. Det har opprettholdt god tilgang til grunnutdanning, men det gjenstår store utfordringer knyttet til kvalitet på utdanningen. Økningen i antall barn i skolen var noe lavere enn tidligere år, noe som tyder på at kapasiteten til skolevesenet er presset til randen.

Ambassaden har også støttet utdanning gjennom Kirkens Nødhjelp og Redd Barna. Redd Barna sørget blant annet for tilgang til utdanning for over 18.000 barn i sørprovinsen. Kirkens Nødhjelp

støttet blant annet infrastruktur, skolemateriell og opplæring for lærere og skoleledere.

Gjennom et pilotprosjekt med tradisjonelle ledere bidro norsk støtte til at lokalbefolkningen i det aktuelle området bygget og rehabiliterte 27 klasserom. Samarbeidet med lokale myndigheter førte også til flere lærere.

Kvinner og likestilling

Norge vil bidra til å styrke kvinners rettigheter og likestilling, og har støttet sivilt samfunn gjennom et zambisk koordineringsorgan for kvinneorganisasjoner (NGOOOC). Denne paraplyorganisasjonen har blant annet jobbet for å få flere kvinner til å skaffe seg inntekter gjennom egen virksomhet.

Norge har også vært pådriver for et nytt samarbeid mellom det statlige likestillingssekretariatet, FNs utviklingsprogram og flere andre partnere. Målet er å styrke integreringen av kvinners rettigheter og likestilling i offentlig sektor. Gjennom Kirkens Nødhjelp ble det satt i gang kampanjer for å engasjere kirkesamfunnene mot kvinnemishandling. Rettshjelpsklinikken for kvinner, som Norge støtter, ga råd i 1793 skilsmisserelaterte saker.

Norge har gjennom pilotprogrammet med tradisjonelle ledere vært en pådriver for at høvdingene skal endre kvinnediskriminerende holdninger og tradisjoner. I tillegg til å støtte inntektsskapende tiltak for kvinner, har programmet bidratt til bevisstgjøring av sosiokulturelle forhold som berører kvinnens stilling. Flere lokale seminarer ga til slutt en erklæring fra høvdingdømmene om lokale retningslinjer for å styrke prosessen rundt arveoppgjør og unngå hivsmitte ved tradisjonelle seremonier for enke-renselse. Retningslinjene tar også klart standpunkt mot barneekteskap, voldtekt av barn, og negative effekter av ukontrollert øldriking.

Olje

Zambia har mottatt faglig støtte gjennom bistandsprogrammet Olje for Utvikling. Utlysingen av letelisenser for olje og gass er utsatt flere ganger som følge av Norges samarbeid med zambiske myndigheter. Olje for Utvikling har bidratt til å bygge opp kunnskap og kompetanse i zambisk forvaltning før oppstart. Planen er å kartlegge miljøet og sosiale forhold i områder med mulige olje- og gassressurser. Områdene skal klassifiseres ut fra mulige konflikter mellom petroleumsaktiviteter, miljø og lokalbefolkning. Norge har støttet arbeidet med den nye petroleumsloven. Gjennom norsk rådgivning og innkjøp av relevante systemer er forvaltningen av geologiske data styrket.

Hiv og aids

Norge har støttet Det nasjonale aids-rådet siden opprettelsen i 2002. Rådets administrasjon har blitt styrket og flere land har undertegnet en fellesavtale med rådet. Kapasitet, kompetanse og finansiering er nå på plass slik at rådet kan fungere godt. Aids-rådet gjennomførte opplæringstiltak på provins- og distriktsnivå.

Diverse

Ambassaden har samarbeidet med zambiske myndigheter vedrørende det norske klasevåpeninitiativet og bidratt til at Zambia var vertskap for et afrikansk møte i Livingstone april

2008, samt at Zambia påtok seg en koordineringsrolle for afrikanske land på konferansen i Dublin.

Fakta om Zambia

Anslått folketall 2007 11,9 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)	770 USD (MUL)
Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07	4,9 %
Økonomisk struktur som andel av BNP (2007)	Jordbruk 22 % Industri 33 % Tjenester 45 %
Forsvarsutgifter som andel av BNP (2007)	1,8 %
Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)	Nei
Bistandsnivå per innbygger (2005)	81 USD
Bistand som andel av BNI	13,9 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2007)	19 %
Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006	0,453
Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå	
Barnedødelighet per 1000 (2007)	170
Endring 2000-2007: -12	
Mødre dødelighet per 1000 fødsler (2005)	8,3
Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2007)	15,2 %
Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)	58 %
Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)	57 %

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)	95,4 %
Analfabeter, blant 15-24 år (2007)	24,9 %
Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)	
Barneskole (primær)	94
Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)	89
Høyere (tertiær)	Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)	15 %
Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)	0,55

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2008)

41,1 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

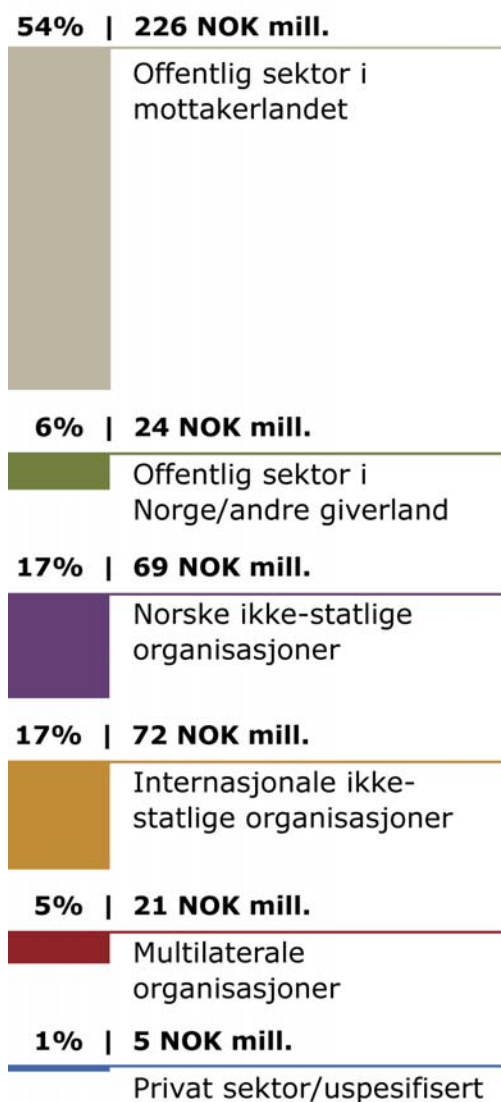
2,8

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

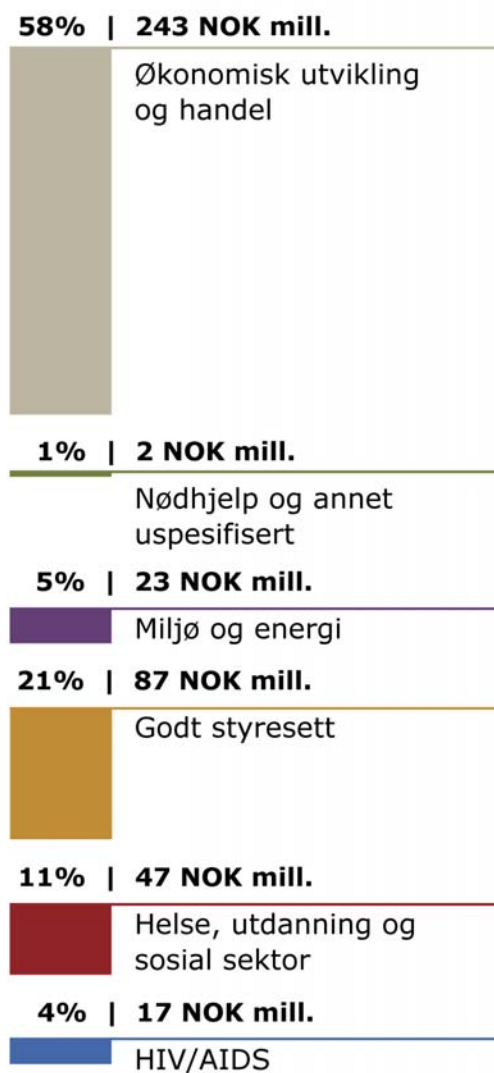
Bilateral bistand til Zambia

Total bistand 2008: 418 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

Denne landsiden inngår i Årsrapport om norsk bilateral bistand 2008, laget av Norad på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

Øst-Timor

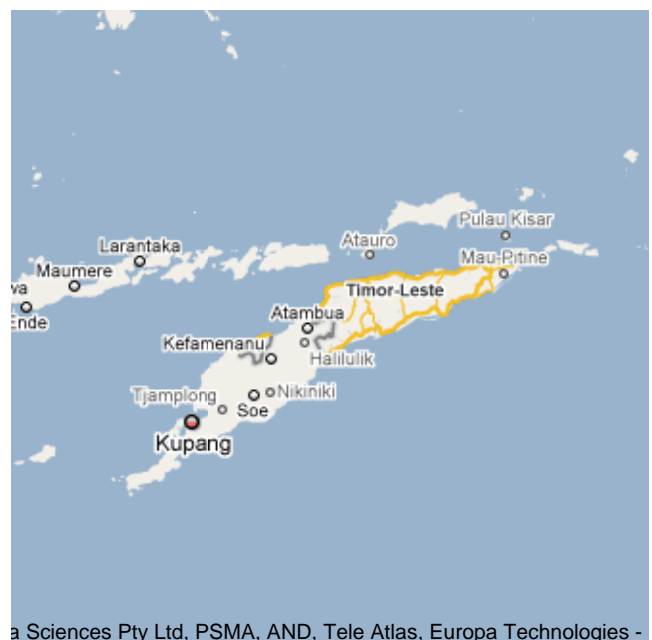
Øst-Timor er et av de minst utviklede landene i Asia. Med internasjonal støtte har landet fått mye av regjeringsstrukturen på plass siden uavhengigheten i 2002. Staten er fortsatt svak og sårbar – med en ustabil sikkerhetssituasjon, en stillestående økonomi og et stort antall internt fordrevne. President Ramos-Horta og statsminister Gusmao ble forsøkt drept i februar i fjor. Norges engasjement er særlig rettet mot landets petroleumssektor.

Olje og energi

Norge er den viktigste giveren innen petroleumssektoren, og Øst-Timor er den største mottakeren av bistand fra Olje for utviklingsprogrammet. En ny femårig avtale mellom de to landene ble inngått i 2008. Det ble også inngått en avtale om institusjonssamarbeid mellom olje- og energidepartementet, finansdepartementet og miljøverndepartementet i Norge og tilsvarende institusjoner på Øst-Timor. Som i tidligere år finansierte Norge en rekke rådgivere relatert til sektoren, blant annet innen oljebeskatning, investering, kapitalforvaltning, geologi og forhandlingsrett. I det nye samarbeidet er det lagt mer vekt på opplæring og formell utdanning innen petroleumssektoren. To nye utdanningsprogrammer er startet opp, der rundt 100 studenter studerer i henholdsvis Australia og Indonesia.

Norge er også en sentral giver på vannkraft og strømforsyning. Samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat har bidratt til at Øst-Timors første vannkraftverk i Gariuai sto ferdig i november i 2008. 1500 timoresere har fått opplæring i forbindelse med utbyggingen. Samarbeidet bidro også til nye regnskapssystemer, opplæring i miljøanalyser og planleggingen av et nytt vannkraftverk øst i landet.

Jacobsen Elektro har avsluttet sitt arbeid på Øst-Timor. 1172 gatelys ble satt opp i hovedstaden Dili,

Fakta om Øst-Timor

Total norsk bistand 2008: 44 mill. kr

Brutto nasjonalinntekt per innbygger: 1510 USD (MUL)

Barnedødelighet per 1000: 55

Hiv-smittede, andel av befolkning 15-49 år: Ikke tilgjengelig

Barn i barneskolen: 63%

og den resterende reparasjonen av ødelagte forhåndsbetalingsmålere ble ferdig.

Styresett

Norge har gitt budsjettstøtte gjennom Verdensbanken. Denne støtten har vært viktig for gjennomføringen av landets nasjonale utviklingsstrategi. En av hovedutfordringene har vært at myndighetene mangler kapasitet til å bruke pengene. Den timoresiske regjeringen søkte derfor om at Flyktningshjelpen kunne ta over den siste overføringen på 10 millioner kroner for å rehabilitere skoler. Også et program for finansforvaltning har møtt utfordringer og blitt forsinket, som følge av kapasitetsproblemer både hos Verdensbanken og myndighetene.

Reform av sikkerhetssektoren (SSR) er en av de sentrale utfordringene for Øst-Timor i prosessen med å bygge opp et rettsamfunn. Under krisen i 2006 brøt den nasjonale politistyrken (PNTL) sammen og hæren (F-FDTL) ble satt ut av funksjon. Norge har finansiert FNs gjennomgang av sikkerhetssektoren og den pågående reformen for å styrke politiet og hæren.

Gjennom FN støttet Norge oppbygging av justissektoren. Programmet har blant annet gitt støtte til økt rekruttering av dommere og rettsfunksjonærer. Påtalemyndighetene og distriktsdomstolene viser økt effektivitet med økning i antall saker i fjor. Norske bidrag til FN har også gått til styrking av parlamentet og et nasjonalt program for å fremme barn og unges rettigheter. Den første sykehusbaserte fødselsregistreringen ble åpnet ved Dili hospital - et viktig skritt for å sikre barns rettigheter og gjøre registreringen lettere for foreldre. Programmet har også bidratt til å etablere barnevennlige politistasjoner som kan ta imot og følge opp barn som har vært utsatt for overgrep. Norge har støttet gjennomføringen av den internasjonale konferansen "*Youth, Identity and Nationbuilding*" i Dili i november 2008, der spesialutsending Gunnar Stålsett var en av hovedtalerne. Norsk støtte har også gått til et nasjonalt program for ungdom og sport.

Fred, forsoning og humanitær bistand

Norge har støttet retts- og fredskommisjonen. Målet er å bidra til fredelig utvikling i lokalsamfunn, ved hjelp av opplæring i anti-vold. Målgruppen har vært gjenger, internt fordrevne og menigheter. Kommisjonen har god kontakt med 17 ulike gjenger, og det har vært en drastisk nedgang i gjengrelatert vold. Spesialutsending Gunnar Stålsetts engasjement har vært en viktig del av arbeidet med forsoning etter krisen i 2006. Stålsett har blant annet tilrettelagt for dialog mellom politiske ledere for å finne en løsning på problemet med de interne flyktingene. Myndighetene ba Stålsett om å fortsette sitt engasjement i 2009. Hans fokus i 2009 er den nasjonale konsensus dialogen om "*Truth, Justice and Reconciliation in Timor-Leste: How to Deliver?*".

Flyktningshjelpen har bidratt til å bygge 600 overgangsboliger for internt fordrevne. Organisasjonen har også fått støtte til å administrere fem leiere og har gitt humanitær hjelp til 600 familier. De har også bygget fem ungdomssentre og restaurert klinikker. De fleste flyktingleirene ble i løpet av året avviklet. UNDP lanserte i 2008 et prosjekt for å bistå med internt fordrevne personers integrering i de berørte lokalsamfunn, som Norge støtter.

Kvinner og likestilling

Regjeringen på Øst-Timor har forpliktet seg til å fremme kvinners rettigheter og likestilling, det er nedsatt en komité i parlamentet som skal fremme likestilling.

Norge har samarbeidet med statssekretariatet for fremme av likestilling, hvor det også er en kommisjon for likestilling. Norge har støttet gjennomføringen av den tredje nasjonale kvinnekongressen. Kongressen tok opp kvinners situasjon i utdanning, helse, rettsvesen, politikk, kultur, media, transport og kommunikasjon. Det ble holdt lokale konferanser i 13 distrikter som en forberedelse til den nasjonale kongressen. I 2008 ble det også innledet et samarbeid med organisasjonen Fokupers, der målet var å bidra til at enslige mødre kunne komme i arbeid. Norge har også støttet opprettelsen av et ressurscenter for kvinnelige parlamentarikere, i regi av FNs utviklingsprogram. Det ble også gitt støtte til den nasjonale paraplyorganisasjonen for kvinner (REDEFETO).

Det ble også gitt støtte til planleggingen av kvinnekongressen Women for Peace som ble avholdt i mars i 2009. Hovedtema for konferansen var kvinners erfaring og bidrag til fred og gjenoppbygging etter konflikt, deres politiske og økonomiske deltakelse i postkonflikt-situasjoner, rettssikkerhet i overgangsfasen etter konflikter, vold i hjemmet og påvirkningen kultur og religion kan ha på kvinners rettigheter, spesielt reproduktive rettigheter.

Fakta om Øst-Timor

Anslått folketall 2007

1,1 millioner

Økonomi

Brutto nasjonalinntekt per innbygger (2007)

1510 USD (MUL)

Økonomisk vekst, BNP pr. år 2000-07

2 %

Økonomisk struktur som andel av BNP (2006)

Jordbruk	32 %
Industri	13 %
Tjenester	55 %

Forsvarsutgifter som andel av BNP (2006)

Ikke tilgjengelig

Spesielt sårbart land, i følge OECD/DAC (2007)

Nei

Bistandsnivå per innbygger (2005)

189 USD

Bistand som andel av BNI

33,5 %

Helse

Underernæring blant barn under 5 år (2007)

63 %

Indeks for menneskelig velferd (HDI) Nivå 2006

0,545

Et land mellom 0,500 og 0,800 regnes å ha et middels velferdsnivå

Barnedødelighet per 1000 (2006)

55

Endring 2000-20075 -47

Mødredødelighet per 1000 fødsler (2005)

3,8

Hiv-smittede andel av befolkningen 15-49 år (2005)

Ikke tilgjengelig

Andel av befolkningen med tilgang til sikkert drikkevann (2006)

62 %

Andel av befolkningen i urbane strøk som lever i slum (2005)

Ikke tilgjengelig

Utdanning

Barn i barneskolen (2007)

63 %

Analfabeter, blant 15-24 år (2004)

Ikke tilgjengelig

Antall jenter i forhold til 100 gutter under utdanning (2007)

Barneskole (primær)

94

Ungdomsskole og videregående skole (sekundær)

Ikke tilgjengelig

Høyere (tertiær)

Ikke tilgjengelig

Kvinner

Kvinneandel i parlamentet (2009)

29 %

Kvinnens estimerte lønn som andel av menns lønn i formell sektor (2005)

Ikke tilgjengelig

Miljø

Vernet areal for biologisk mangfold (2007)

7,3 %

Korrupsjon

Korrupsjonsnivå, i følge TIs persepsjonsindeks (2008)

2,2

Indeksen måler oppfatningen av korrupsjon. Indeksen går fra 10 til 0 hvor 10 er helt rent, og 0 er helt korrupt

Bilateral bistand til Øst-Timor

Total bistand 2008: 44 mill. kr

Fordelt på ulike partnere

Fordelt på sektor

